

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

**

*0: EK

*1: 2006-2007

*2: 10

*3: WordXP

*4: 10de vergadering

*5: Dinsdag 28 november 2006

*6: 13.30 uur

**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 71 leden, te weten:

Van de Beeten, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Engels, Essers, Franken, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hessing, Van Heukelum, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Kox, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Van der Linden, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindersma, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Minderman, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Platvoet, Pruiksmas, Puffers, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Van Thijn, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Woldring en De Wolff,

en mevrouw Van der Hoeven, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Verdonk, minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, en de heer Van Hoof, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

alsmede het Tweede Kamerlid Noorman-den Uyl.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Pastoor, wegens persoonlijke omstandigheden;

Bemelmans-Videc, wegens ziekte.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De lijst van besluiten is opgenomen aan het einde van deze editie.

De **voorzitter**: Ik verzoek de leden te gaan staan voor de herdenking van de heer Rijnders.

Op 97-jarige leeftijd is op 7 november jongstleden oud-CHU-senator Dirk Rijnders overleden. Hij was lid van deze Kamer van 1969 tot en met 1977.

Dirk Rijnders, zoon van een hervormde predikant en van een moeder uit een geslacht van theologen, heeft een lange en intensieve bestuurlijke carrière doorlopen. Hij begon in 1928 in de gemeente Hillegersberg, waar hij verschillende functies heeft bekleed. In het begin van de oorlogsjaren was hij kort burgemeester en gemeentesecretaris van Oude Tonge, tot hij in 1941 werd ontslagen op last van de Duitse bezetter. Op verzoek van de Nederlandse regering in Londen werd hij burgemeester van Woubrugge. Deze gemeente werd een schuilplaats voor onderduikers; in eigen gezin werd een joodse stiefdochter opgenomen. Zijn volgende burgemeesterspost was Middelharnis en Sommelsdijk, welke gemeente in 1953 zwaar werd getroffen door de watersnoodramp. Hij had de opdracht het herstel te funderen en zette zich daarvoor ten volle in. Daarop volgde zijn laatste gemeente Nieuwer-Amstel, het huidige Amstelveen, dat tijdens zijn ambtsperiodes daar van 10.000 naar 55.000 inwoners groeide, met als een van de grote uitdagingen om werkgelegenheid tot stand te brengen. In Nieuwer-Amstel was hij werkzaam van 1955 tot 1971.

In dat laatste jaar realiseerde hij zijn voornemen, een uitstap naar het bedrijfsleven te maken. Tot 1974 was hij directeur, later president-directeur, van Holding Polyzathe BV, een ontwikkelingsmaatschappij van Pakhoed-Nederhorst Holding. Hij werd vervolgens -- en dit gedurende drie jaar -- directeur van het Coördinatiebureau Noordelijk Deel Randstad, waar hij zich opnieuw toelegde op de realisering van woningbouw.

In zijn lange werkzame leven vervulde Rijnders naast zijn hoofdfuncties een groot aantal nevenfuncties. Hij was onder meer voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Brandweerbond, lid van het presidium van de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening (de huidige VROM-raad) en voorzitter van de Federatie Diaconieën Nederlands Hervormde Kerk. Eind jaren zestig trad hij op als adviseur van de Surinaamse regering om een organisatie op te zetten voor de volkshuisvesting daar.

Dirk Rijnders was al ruim 30 jaar lid van de CHU toen hij namens die partij in 1960 politiek actief werd. Van 1960 tot 1969 was hij lid van provinciale staten van Noord-Holland en aansluitend acht jaar lid van de Eerste Kamer, waar met name zijn deskundigheid op het gebied van ruimtelijke ordening en woningbouw tot zijn recht kwam. Naar eigen zeggen was hij meer bestuurder dan politicus. Toen het CDA tot stand kwam, trad hij onmiddellijk toe. Van hem zijn de woorden: "Als je toch in één hemel komt, waarom zou je dan op aarde niet samenwerken?"

Hij was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau en ereburger van de gemeente Amstelveen. Hij stond bekend

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

als een hardwerkende, doelgerichte man, humaan en toegerust met een open geest. Hij bleef tot het eind een buitengewoon snelle denker en iemand die indringend formuleerde. De Eerste Kamer herdenkt hem in dankbaarheid. Moge dit steun zijn voor zijn familie bij het verwerken van haar verdriet.

Ik verzoek u om een moment van stilte.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat voorgenomen beslissingen omtrent enkele ter instemming aangeboden JBZ-besluiten tijdens deze vergadering in de zaal ter inzage worden gelegd, conform voorstel van de bijzondere commissie voor de JBZ-Raad. De details omtrent dit besluit en het advies van de bijzondere commissie voor de JBZ-Raad worden als bijlage bij deze Handelingen opgenomen. Als aan het einde van de vergadering geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer heeft besloten conform dit advies.

**

(De bijlage is opgenomen aan het eind van deze editie.)<1>

*B

!Diverse wetsvoorstellen!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel **Wijziging van de Arbeidstijdenwet in verband met vereenvoudiging van die wet (30532)**;
- het wetsvoorstel **Instelling van een Waddenfonds (Wet op het Waddenfonds) (30594)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van de Rijksoctrooiwet 1995 ter implementatie van Richtlijn nr. 2004/27/EG en Richtlijn nr. 2004/28/EG (30663) (R1812)**;
- het wetsvoorstel **Regels inzake de financiering bij uitvoering van socialezekerheidswetten door intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en inzake voorschotverstrekking op grond van de Wet werk en bijstand (30679)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van enige socialeverzekeringswetten en enige andere wetten (Verzamelwet sociale verzekeringen 2007) (30682)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaat van de Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2007 (30800-IXA)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2007 (30800-IXB)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2007 (30800-XIII)**;

- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2007 (30800-D)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Spaarfonds AOW voor het jaar 2007 (30800-E)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds voor het jaar 2007 (30800-G)**;
- het wetsvoorstel **Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor het jaar 2007 (30800-XV)**;
- het wetsvoorstel **Wijziging van diverse wetten op of in verband met het terrein van VWS, teneinde wetstechnische gebreken te herstellen en andere wijzigingen van ondergeschikte aard aan te brengen (Reparatiewet VWS 2006) (30831)**.

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Van der Lans c.s. (XVIII-A) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van behandeling meer uit.

Ingekomen is een brief van het lid Van Raak van 27 november 2006 met de mededeling dat hij het lidmaatschap van de Eerste Kamer met ingang van 29 november 2006 wenst te beëindigen. Van deze brief is mededeling gedaan aan de voorzitter van het Centraal Stembureau voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

**

Deze brief wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Raak, de kiezer heeft gesproken: u bent vorige week woensdag bij de verkiezingen als nummer zeven van de lijst van de Socialistische Partij gekozen tot lid van de Tweede Kamer. Aanstaande donderdag zult u daar beëdigd worden en daarmee afstand doen van uw lidmaatschap van de Eerste Kamer. Het lidmaatschap van de ene Kamer is nu eenmaal niet verenigbaar met dat van de andere. In uw ontslagbrief schrijft u hierover dat de grondwetgever daarmee destijds een wijs besluit heeft genomen.

In de Eerste Kamer heeft u zich bepaald niet onbetuigd gelaten. Tijdens uw maidenspeech op 24 juni 2003, over de regeling Ieerwerktrajecten in het vmbo, toonde u zich gretig en gedreven. En dat is zo gebleven. Met de voor u zo kenmerkende debatstijl was meteen duidelijk dat hier een senator gekozen was die -- ik citeer uit een ingezonden brief van u en uw collega Kox in het Financieele Dagblad twee dagen later -- "ervoor wilde zorgen dat de Eerste Kamer een aanjager wordt van het politieke debat".

Mijnheer Van Raak, in uw ontslagbrief hebt u kernachtig weergegeven hoe u uw jaren hier heeft ervaren. Ik citeer: "Een hogeschool voor de politiek bestaat niet,

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

maar de Eerste Kamer komt dicht in de buurt. Waar anders krijgt een beginnend politicus de mogelijkheid om zo intensief bezig te zijn met de kwaliteit en de uitvoerbaarheid van wetgeving? Waar anders kan een jonge politicus zich omringen met collega's die zoveel ervaring en kennis van zaken hebben? Ik ben heel dankbaar dat ik in uw Kamer zoveel heb mogen leren, én afleren."

Mijnheer Van Raak, beste Ronald, wij hopen dat wat je hier hebt geleerd én afgeleerd, de Tweede Kamer ten goede mag komen. Wij zullen jou niet alleen gadeslaan, maar zijn ook geroepen de vruchten van jouw werkzaamheden en die van jouw collegae aan de overkant te beoordelen. Ook om die reden wensen wij jou graag alle benodigde wijsheid toe bij de voortzetting van je politieke carrière aan de overzijde van het Binnenhof. Van harte gefeliciteerd.

**

(applaus)

De **voorzitter**: Om 17.30 uur is er voor de Kamer gelegenheid om persoonlijk afscheid te nemen van de heer Van Raak.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Regels inzake inburgering in de Nederlandse samenleving (Wet inburgering) (30308)**.

(Zie vergadering van 21 november 2006.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Dit is een wetsvoorstel waar je voor en tegen kunt stemmen. In de Tweede Kamer heeft mijn fractie voor het wetsvoorstel gestemd, onder het beding dat er nog gewerkt zou worden aan het wijzigen van de slaagplicht in een leerplicht. Dat debat hebben wij feitelijk hier afgerond. De minister heeft gezegd dat zij dat niet wil doen en dat betekent dat wij ons, vanwege het feit dat de verwachtingen die in de Tweede Kamer gewekt waren, niet werden waargemaakt, genooddaakt voelen om tegen dit wetsvoorstel te stemmen.

*N

De heer **Middel** (PvdA): Voorzitter. De PvdA-fractie wil er geen twijfel over laten bestaan dat zij een fervent voorstander is van inburgering, alleen ziet zij, in tegenstelling tot de regering, inburgering vooral als een recht en niet als een plicht. Overigens kan aan de inburgering zoals wij die zien, wel een leerplicht gekoppeld worden. Wij hebben in het debat en ook in de aanloop daartoe een drietal bezwaren naar voren gebracht. In de eerste plaats vinden wij nog steeds dat wij in wezen over een onvoldragen en onvolledig wetsvoorstel hebben gesproken. Deze Kamer heeft echter besloten om het wetsvoorstel toch te behandelen. Wij hebben daar loyaal aan meegewerkt, dus hebben wij het daar vanaf nu ook maar niet meer over. In de tweede plaats hebben wij principiële bezwaren, inhoudelijke bezwaren en juridische bezwaren tegen het feit dat de Turken en de zogenaamde langdurige derdelanders -- dus derdelanders die langdurig in een ander EU-land hebben verbleven -- wel onder de werking van de wet vallen. Wij hebben daar hele redeneringen over opgehangen. De minister heeft dat ook gedaan. Die redeneringen staan lijnrecht tegenover elkaar. Onze opvatting leek geen meerderheid in de Kamer te krijgen en wij gaan ervan uit dat het Hof uiteindelijk wel zal bepalen wie van ons gelijk heeft. Dan blijft het derde type bezwaar over, namelijk bezwaren van praktische aard. Wij hebben gelukkig in deze Kamer met grote meerderheid van de minister de toezegging gekregen dat gemeenten die in problemen komen met de invoering van de wet per 1 januari de mogelijkheid hebben, om 1 april als feitelijke ingangsdatum te hanteren. Wij vinden dat een toezegging. Je kunt je afvragen of dat voldoende is en of er vervolgens nog een reden is om tegen te stemmen. Wij hebben na rijp beraad besloten om voor het wetsvoorstel te stemmen.

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. In het debat met de minister van vorige week zijn voor ons drie punten van groot belang gebleken. Het eerste is de gebrekkige mate van wederkerigheid in het wetsvoorstel over de inburgering. Het tweede is het ontbreken van differentiatie in de examens die mensen moeten afleggen. Daardoor moeten veel mensen examen doen beneden hun niveau, en wordt er geen beroep gedaan op hun talenten. Het derde is het principiële bezwaar dat wij hebben tegen de slagingsplicht op last van een boete. Daarom zal de fractie van GroenLinks in afwijking van de GroenLinks-fractie in de Tweede Kamer tegen dit wetsvoorstel stemmen. Daarbij wil ik echter ook uitspreken dat wij zeer voor inburgering zijn, als aan genoemde bezwaarpunten van ons tegemoet wordt gekomen.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Ik leg deze stemverklaring met genoegen mede namens de OSF af. Onze fracties hebben zich na het plenaire debat van vorige week nog eens diepgaand beraden. Zoals ik heb aangegeven, is het springende punt de vraag of wij het

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

voorgestelde nieuwe inburgeringssysteem met zijn verplichtende en resultaatgerichte karakter voor onze rekening kunnen en willen nemen. Opnieuw hebben wij gekeken naar de noodzaak om het huidige klimaat rondom integratie en inburgering te belasten met verdere aanscherpingen. Opnieuw hebben wij ons afgevraagd in hoeverre wij in het kader van inburgering een zo sterke nadruk moeten leggen op een geenszins uniforme Nederlandse cultuur. Opnieuw ook hebben wij gekeken naar de Europees- en internationalrechtelijke houdbaarheid van dit wetsvoorstel. Naar ons oordeel is die voorshands in onvoldoende mate buiten twijfel gesteld. Deze kwesties overwegende, zijn wij tot de slotsom gekomen dat wij dit wetsvoorstel niet kunnen aanvaarden.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, GroenLinks, de OSF en de SP tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van belastingwetten ter realisering van de doelstelling uit de nota "Werken aan winst" (Wet werken aan winst) (30572)**.

(Zie vergadering van 21 november 2006.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Er zijn wetsvoorstellen waar je alleen maar op tegen kunt zijn. Dit is er zo een. Royaal zijn is een goede eigenschap van mensen en van ministers, maar al te royaal zijn is toch eerder buurmans gek. Mijn fractie vindt dat dit in dezen het geval is, vooral gezien het feit dat dit royaal zijn hen treft die toch al niet te klagen hadden. Met deze wetgeving dragen het Nederlandse parlement en de Nederlandse regering bij aan de race to the bottom op belastinggebied. In plaats van verstandige samenwerking wakkert dit wetsvoorstel concurrentie tussen Europese staten aan. Daardoor is het voor mijn fractie een eenvoudige zaak om over dit wetsvoorstel te zeggen dat je er alleen maar op tegen kunt zijn. Dat zal dus het stemgedrag van mijn fractie zijn.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GroenLinks, de PvdA en de SP tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Medezeggenschap scholen!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Nieuwe bepalingen met betrekking tot medezeggenschap op scholen als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs (Wet medezeggenschap op scholen) (30414).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Ik spreek mede namens de fractie van de SP.

Met het voorliggende wetsvoorstel is op zichzelf naar het oordeel van de fracties van de PvdA en de SP niets mis. Het wetsvoorstel legt echter wel een manco bloot waarover wij nog eens diepgaand met de minister van gedachten zouden willen wisselen. Ik doel op de vraag wie de schoolbesturen controleert.

Wij zijn voorstander van het delegeren van bevoegdheden. Wij vinden bovendien dat deze delegatie moet zijn gebaseerd op vertrouwen. Maar als er iets mis gaat, moet er wel kunnen worden ingegrepen. Onderwijs is een te belangrijke zaak om op zijn beloop te laten. Het gaat uiteindelijk om gemeenschapsgeld. Daarnaast moeten ook de belangen van direct betrokkenen -- leerlingen, ouders en de mensen in de klas -- kunnen worden behartigd.

Met de meeste besluiten van schoolbesturen zullen de betrokken scholen kunnen instemmen. Er blijft echter altijd de mogelijkheid bestaan dat een bestuur een besluit neemt dat niet deugt. Dan moet daar tegenin gegaan kunnen worden. In de nadere memorie van antwoord heeft de minister gesteld dat een school die zich benadeeld voelt, de kwestie kan voorleggen aan de geschillencommissie en in laatste instantie aan de Ondernemingskamer. Volgens onze fracties moeten echter de regels waarin wordt bepaald hoe, wanneer en op welke gronden kan worden ingegrepen, bij uitstek "aan de voorkant" worden vastgelegd. Stappen die pas kunnen worden gezet nadat een conflict is ontstaan, leiden al snel tot verharding en juridificering van de verhoudingen. Daarop zit niemand te wachten.

Onze fracties realiseren zich dat een ontwikkeling aan de gang is in de richting van governance. De benodigde checks and balances zullen daarin ongetwijfeld

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

worden verankerd. De ontwikkeling naar governance is echter nog niet uitgekristalliseerd. In de tussentijd moet tegenwicht kunnen worden geboden. Wij wijzen in dit verband op de situatie in Almere waar studenten van het roc demonstreren voor meer lesuren. Het bestuurlijk model zou, naar onze mening, mechanismen moeten omvatten waarin een dergelijke "misstand" op een reguliere manier kan worden aangekaart.

Wij erkennen dat het voorliggende wetsvoorstel niet het geëigende instrument is om in het gebrek aan controle- en interventiemogelijkheden te voorzien. Wij hebben de behandeling ervan echter willen aangrijpen om de minister dringend op te roepen om dit "controlestatuut" te dichteren. Wij overwegen om hierover zo nodig in tweede termijn een motie in te dienen.

*N

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie heeft met instemming kennisgenomen van het wetsvoorstel. Wij zijn van mening dat de minister de vragen die tijdens de commissiebehandeling nog leefden, naar tevredenheid heeft beantwoord.

De VVD-fractie deelt de zorg over de ontbrekende controle- en interventiemogelijkheden ten aanzien van de grotere bevoegdheden die schoolbesturen vandaag de dag hebben. Daarom vragen wij de minister een voorstel te overwegen om dergelijke controle- en interventiemogelijkheden onder te brengen bij de Inspectie van het Onderwijs.

Wie zien de reactie van de minister met belangstelling tegemoet.

*N

De heer **Pruiksma** (CDA): Voorzitter. Wij behandelen vandaag de nieuwe wettelijke structuur van de medezeggenschap in het onderwijs ter vervanging van de wet uit 1992. De preambule van het voorliggende wetsvoorstel maakt melding van de noodzaak om tegenover de verzelfstandigde positie van schoolbesturen nadrukkelijker dan voorheen een wettelijk fundament te leggen voor de medezeggenschap van de geledingen die in het onderwijsveld als belanghebbenden zijn te onderscheiden. Ik heb het hierbij over personeel, ouders en leerlingen. Over deze laatste heb ik het alleen in zoverre zij aan het voortgezet onderwijs deelnemen, maar dat spreekt voor zich als in ogenschouw wordt genomen wie deze dagen nog in Sinterklaas gelooft en wie, geheel leeftijdsadequaat, dit geloof inmiddels vaarwel heeft gezegd.

Strikt genomen is voor de gedachte die aan het wetsvoorstel ten grondslag ligt, enkel positief onthaal mogelijk; daarin volg ik mevrouw Linthorst en daarover mag geen enkel misverstand bestaan. Dat neemt echter niet weg dat over de uitwerking die de minister aan deze gedachte geeft, van onze kant nog wel het een en ander is op te merken. Dit zal, na de schriftelijke voorbereiding van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer, geen verrassing zijn

voor de minister. Onze bijdrage in het debat zal zich dan ook in hoofdzaak richten op de onderdelen die mijn fractie bij de schriftelijke inbreng heeft aangeleverd. Het gaat dan, zoals bekend, over de positie van de ouders, de reikwijdte van de generieke ontheffingsbepaling van artikel 29 en, last but not least, de inrichting van de geschillenbeslechting. Daarnaast zal ik enkele zaken bespreken die ook nog onze aandacht hebben getrokken, of die ons in discussies met het onderwijsveld zijn aangereikt.

Ik realiseer mij dat de minister bij haar aantreden geen blanco discussie over de medezeggenschap heeft aangetroffen. Ik realiseer mij ook dat het tijd, aandacht en energie heeft gevraagd om tot een parlementaire afhandeling van dit onderwerp te komen. Als dit eenmaal zal zijn geschied, is het wel te hopen -- ook op dit punt refereer ik enigszins aan de woorden van mevrouw Linthorst -- dat er weer meer en intensiever aandacht zal worden besteed aan de kwaliteit van onderwijs. Ik maak deze opmerking meer in het algemeen; ook mijn fractie leest kranten en ook zij ziet roc-leerlingen uit Almere demonstreren.

Ik kom tot de positie van de ouders. Bij de schriftelijke voorbereiding heeft onze fractie reeds gemeld dat het feit dat in het wetsvoorstel de ouderraad c.q. oudervereniging niet meer voorkomt, onze aandacht trok. Dit is een duidelijke breuk met de situatie in de bestaande WMO. Wij vonden dit zorgelijk, enerzijds omdat het niet wettelijk regelen van de positie van ouderraad of oudervereniging strijdt met de lippendienst die steeds wordt bewezen aan de stelling dat de school van de ouders is, en anderzijds omdat ons uit de gewisselde parlementaire stukken niet duidelijk kon worden waarom niet van deze gelegenheid is gebruikgemaakt om grondig na te denken over die positie van betrokkenen, de ouders, die ten opzichte van de leerlingen de pedagogische ankerplaats vormen. Om de leerlingen gaat het uiteindelijk.

In de memorie van antwoord heeft de minister ons gerust trachten te stellen met haar opmerking dat ook buiten de kaders van de WMS er binnen een school voldoende mogelijkheden zullen zijn voor ouders individueel of in groepsverband opvattingen kenbaar te maken over andere dan WMS-aangelegenheden. In feite zegt de minister daarmee twee dingen. In de eerste plaats erkent zij dat de positie van ouders op dit punt naar de zijlijn wordt gedrongen en in de tweede plaats dat dit niet betekent dat ouders niet van informele kanalen gebruik kunnen blijven maken. Als wij het verkeerd zien, hoor ik het graag in het antwoord van de minister, maar volgens ons betekent dit dat elke juridische relatie tussen school en ouderraad c.q. oudervereniging komt te ontbreken. Dit staat toch enigszins haaks op de belangen van de ouders, over wie wij toch plegen te zeggen dat de school van hen is? Wij zijn het volstrekt eens met de minister als zij in de memorie van antwoord schrijft: "een school dient immers breed te worden gedragen". Het belang van het kind kan meer vragen dan de nieuwe WMS kan bieden. Wij nodigen de minister daarom uit om zodanige maatregelen voor de toekomst te treffen, dat het aan de orde stellen van zaken die niet direct als WMS-aangelegenheden zijn aan te merken, wordt georganiseerd op een manier die recht doet aan het draagvlakprincipe van de school.

Er is nog een ander aspect dat de aandacht verdient. De personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad kan geconstateerde omissies in de WMS compenseren, desgewenst via cao-onderhandelingen. Deze reparaties kunnen samen een relatief grote omvang hebben, want de WMS heeft een langer leven dan de gemiddelde cao. Deze mogelijkheid hebben de ouders niet, zodat zij zullen moeten wachten op een evaluatie van de WMS; zij moeten dan maar hopen dat een reparatievoorstel wordt gehonoreerd. Is de minister het ermee eens dat er in deze zin sprake is van een zekere mate van rechtsongelijkheid tussen geledingen die paritair zijn bedoeld? En zo ja, hoe denkt de minister deze rechtsongelijkheid te kunnen opheffen of althans te neutraliseren? Of stelt zij zich wellicht voor, dit probleem op te lossen in de sfeer van de aanstaande wetgeving inzake governance? Ik heb overigens begrepen dat dit ten departemente thans goed bestuur heet.

Mevrouw Linthorst noemde al de bovenbestuurlijke zeggenschap uit het vijfde lid van artikel 20 en het eerste lid van artikel 25 van de WMS. Klopt het dat dit aspect niet verder is uitgewerkt dan in de Wet medezeggenschap onderwijs? Er gaan in de samenwerkingsverbanden gigantische bedragen om zonder dat er een formele zeggenschapsstructuur is. Uit gesprekken met de koepels van ouderverenigingen is mij gebleken dat daar de opvatting heerst dat er sprake kan zijn van een financiële sluiproute om medezeggenschap te ontlopen. Deelt de minister onze zorg op dit punt?

Er lijkt in het wetsvoorstel bij medezeggenschap de voorkeur te worden gegeven aan gezamenlijk overleg -- het eerste lid van artikel 6 -- versus gesplitst overleg, dat in het derde lid van artikel 6 wordt genoemd. In de memorie van toelichting lijkt de minister voor gesplitst overleg te kiezen. Behoort er niet steeds voorrang te worden gegeven aan gezamenlijk overleg, ook als het om een geledingsspecifieke bevoegdheid gaat? Ik verwijs naar de loopgravendiscussie waarvan wij in onze schriftelijke inbreng gewag hebben gemaakt.

Wij kunnen leven met de toelichting op de generieke ontheffingsbepaling uit artikel 29 die de minister op ons uitdrukkelijk verzoek in de memorie van antwoord heeft opgenomen. Wij merken hierbij wel op dat er enige gekunsteldheid blijft schuilen in het gebruik van de term "ondersteuning" in de eerste alinea op blz. 4 van de memorie van antwoord. Deze term komt in het wetsvoorstel nergens voor, in tegenstelling tot de term "instemming", die wél regelrecht uit medezeggenschapsland afkomstig is. Kan de minister het verschil in intrinsieke waarde tussen deze twee termen aangeven? Dit betekent toch gewoon dat er door gebruikmaking van het instemmingsrecht wordt vastgesteld dat er geen instemmingsrecht meer zal zijn? Mijn conclusie is dat er in de memorie van antwoord een ondubbelzinnige grens voor de toepassing van artikel 29 wordt aangegeven, namelijk: alleen de godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging die aan de school ten grondslag ligt. Voor creatief, maar niet-bedoeld gebruik van de ontheffing hoeft daarom naar ons oordeel niet te worden gevreesd.

Een ander heet hangijzer, de geschillenbeslechting. Zoals al eerder is aangevoerd, vormt

het beginsel van soevereiniteit in eigen kring, tegenwoordig vaker "gespreide verantwoordelijkheid" genoemd, voor ons als christendemocraten een hoog goed. Er is hooguit over de uitwerking van dit beginsel discussie mogelijk. De schoolstrijd is hier een voorbeeld van; deze heeft verworvenheden opgeleverd die mijn fractie niet meer zal afstaan. Artikel 23 van onze Grondwet zullen wij dan ook blijven koesteren.

Bij het beslechten van geschillen staat voor ons het principe voorop en niet de macht van het getal als het om het aantal te beslechten geschillen gaat. Dit verklaart ook waarom de opschaling tot een landelijk en uniform niveau voor ons maar moeilijk te verteren is. Daarbij komt -- en dat wordt in de memorie van antwoord niet tegengesproken -- dat de bestaande vorm van kringrechtspraak zowel efficiënt als onomstreden is in de onderwijswereld. Waarom dan nu op de dogmatische toer van de eenheidsworst gegaan? En waarom oude en goed ingelopen schoenen weggegooid als van de nieuwe modellen nog niet eens bekend is dat ze draagbaar zijn? Kortom, waarom juridisering en mogelijke polarisatie binnen het onderwijs gebracht als buiten de dogmatiek eigenlijk geen argumenten daarvoor kunnen worden aangetroffen? Ook de Onderwijsraad ziet de noodzaak niet. Dan vraag je je af waarom de Haagse kaasstolp zaken moet regelen op een andere dan de volstrekt vreedzame wijze waarop het al decennialang gebeurt en bovendien tegen minimale kosten. Wij waarderen als fractie de ultieme poging die de minister in onze richting aan de overzijde heeft gedaan door voor te stellen kamers van de landelijke commissie denominatief in te richten, maar wij moeten helaas vaststellen dat het amendement-Roefs die nooduitgang heeft geblokkeerd. Ik heb uit het amendement-Roefs niet kunnen begrijpen waarop het verlangen is gestoeld om het in andere kringen dan de onze gekoesterde adagium "onverdeeld naar openbare school" ook te vertalen naar de sfeer van de geschillenbeslechting. Kan de minister zich vinden in de wat badinerende opvatting van mijn oude leermeester Doedens, die zei dat regels er zijn om met beleid terzijde te worden gesteld?

Met het voorgaande heeft mijn fractie naar voren willen brengen dat de kwestie van medezeggenschap in het onderwijs een zaak is die ons aan het hart geraakt. Zeker het punt van de geschillenbeslechting en zeker de positie van de ouders hebben onze aandacht en zullen die blijven behouden. De vraag die rest, die ik stel aan de demissionaire minister, is welke mogelijkheden de minister op dit punt ziet om aan ons enigszins tegemoet te komen. Wij kunnen ons voorstellen dat deze minister, haar kennende, niet haar onderwijsachtergrond zal verloochenen en dat zij zich de intrinsieke waarde van de door ons aan de orde gestelde problematiek kan voorstellen. Uit het antwoord van achter de regeringstafel zal blijken of wij dat goed hebben gezien.

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Vanmiddag voer ik het woord mede namens de SGP-fractie.

Het wetsvoorstel dat vandaag wordt besproken, staat in een traditie van 25 jaar medezeggenschapswetten in het onderwijs. De eerste expliciet wettelijke regeling dateert uit 1981 en was niet onomstreden. Ook de verdere aanscherping van die wet in 1992 leverde veel discussie op. Hoe anders verliep de discussie over voorliggend wetsvoorstel, dat toch opnieuw een aanscherping betreft van de regelgeving ten aanzien van medezeggenschap. De discussie over de vrijheid van onderwijs kon nauwelijks worden gevoerd. Werd bij de eerste medezeggenschapswet nog gesproken over het mensbeeld dat achter de opvatting tot het recht van medezeggenschap lag, nu lijkt de minister op geen enkele manier te bewegen tot een fundamentele discussie daarover, terwijl zij toch een aantal stevige stappen zet op dat gebied. Vijftien jaar geleden stelde PvdA-staatssecretaris Wallage in het debat over de WMO 1992 nog dat het de taak van de regering is om bij ieder voorstel de relatie met het grondwetsartikel te bezien en zich af te vragen in hoeverre het een correcte vertaling is in de praktijk van de actuele wetgeving van het grondwetsartikel. Ik noem het maar, om mijn verbazing te onderstrepen dat deze minister van CDA-huize zich nauwelijks lijkt te willen verantwoorden over de relatie van haar voorstellen tot artikel 23. Wij betreuren het dat zij zich niet verantwoordt inzake de verandering van bijvoorbeeld ook de vroegere visie van het CDA. Ook het commentaar van de Onderwijsraad wordt op dit punt volledig terzijde geschoven.

Illustratief voor de wijze waarop indertijd met de relatie tussen bevoegd gezag en medezeggenschap is omgegaan, is de motie die werd ingediend nadat een initiatiefwetsvoorstel eind jaren zeventig voor een regeling voor medezeggenschap werd verworpen. In die motie, de motie-Deetman/Ginjaar-Maas, werd gesteld dat de wettelijke bepalingen aan de instellingen van het bevoegde gezag in het bijzonder onderwijs grote ruimte dienen te laten voor het tot haar recht komen van deze gegarandeerde vrijheid van richting en inrichting bij het vaststellen van eigen medezeggenschapsregelingen.

In de memorie van toelichting van het wetsvoorstel dat voortvloeide uit die motie werd nog eens expliciet gesteld dat het uitgangspunt is dat de uiteindelijke verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag voor de gang van zaken in de school wordt gehandhaafd. De medezeggenschapsregeling is gebaseerd op de terughoudendheid die de wetgever in acht dient te nemen ten aanzien van de bijzondere scholen in het licht van artikel 23.

Die discussie werd zo fundamenteel gevoerd, omdat het steeds verder vastleggen van medezeggenschapsvoorschriften een beperking betekent van het bevoegd gezag. De drager van de vrijheid van onderwijs, inclusief de vrijheid van richting en inrichting, is immers het bevoegd gezag. De dragers zijn dus niet de ouders die een kind op de betreffende school hebben. Ik zeg dat maar duidelijk, omdat de minister in een kort debatje in de Tweede Kamer de mening was toegedaan dat het in haar visie "de ouders zijn die uiteindelijk de school dragen". Ook stelde zij dat "als het bevoegd gezag weerspiegelt wat de ouders vinden, dat prima is. Dan kan men het bevoegd gezag inderdaad beschouwen als de drager van hetgeen de ouders voorstaan."

Daarmee lijkt zij dus afstand te nemen van wat in literatuur, jurisprudentie en in de wetsgeschiedenis steeds als uitgangspunt is genomen. De oorsprong van het artikel van de vrijheid van onderwijs ligt in de mogelijkheid van onderwijzers om zonder overheidsvergunning onderwijs te kunnen geven. Een staatsvrije sfeer dus. Ware het anders geweest, en was de vrijheid van onderwijs ook van toepassing op de ouders van de kinderen die op de school zitten, dan zou aan het grondrecht een horizontale werking worden toegekend, iets wat wij nog niet kennen ten aanzien van de in de Grondwet neergelegde rechten. De grondrechten in de Grondwet hebben alleen een verticale werking. Als wij willen dat de vrijheid van onderwijs ook ziet op de ouders van de school, dan zou er dus een grondwetswijziging moeten komen die die horizontale werking van de grondrechten mogelijk maakt. Is de minister het met deze analyse eens?

Mijn vraag aan de minister is ook om duidelijk toe te lichten waarom zij het gerechtvaardigd acht de vrijheid van onderwijs, die het bevoegd gezag toekomt, verdergaand te beperken op grond van de noodzaak om te komen tot een algemeen geldende regeling voor medezeggenschap. En: hoe beoordeelt zij in dit verband het instemmingsrecht zoals dat in de wet is geamendeerd? U zult het toch met mij eens zijn dat dit een inbreuk inhoudt van de vrijheid van inrichting van het onderwijs. Bij de behandeling in 1981 en 1992 was evident dat op dit punt het primaat van het bevoegd gezag in het geding was en dat een instemmingsrecht dus niet aan de orde kon zijn.

Mevrouw de voorzitter. Dan kom ik op een aantal concrete punten uit dit wetsvoorstel waar onze fracties grote vragen bij hebben, zoals de vorming van één geschillencommissie, een zaak die ook door de heer Pruiksmas aan de orde is gesteld. De gang van zaken op dit punt is echt verwonderlijk. De argumentatie van de minister is, met permissie, flinterdun. De geschillenregeling heeft niets met kringenrechtspraak en vrijheid van inrichting te maken, zo stelt zij in reactie op het advies van de Onderwijsraad en ook in antwoord op vragen van onze fracties.

De commissies van beroep, waarmee arbeidsrechtelijke conflicten werden beslecht, werden echter vormgegeven vanuit de gedachte dat conflicten altijd binnen de eigen sfeer moesten kunnen worden opgelost. Op die manier kon de vrijheid van onderwijs ten volle worden waargemaakt. En op tal van andere terreinen geldt nog steeds dat geschillen eerst door de mensen zelf moeten worden opgelost.

Vanaf het begin van de medezeggenschapswetgeving is echter een parallel gemaakt met de commissies van beroep, ook wel kringenrechtspraak genoemd. Steeds was men ervan overtuigd dat kringenrechtspraak onmisbaar was voor de levensvatbaarheid en de weerbaarheid van de eigen levenbeschouwelijke stromingen in de Nederlandse samenleving. Ook de Onderwijsraad onderstreept dat. Zeker nu de ontheffingsbepaling is vervallen, zal het aantal conflicten waarbij de levensbeschouwelijke grondslag van het bevoegd gezag een rol speelt, kunnen toenemen. Dat zou des te sterker pleiten voor het handhaven van kringenrechtspraak bij het laten vervallen van de ontheffingsbepaling. Daar komt ook nog bij dat het

wetsvoorstel in het geval van een conflict de toetsing van het oordeel van het bevoegd gezag heeft verzaamd. De medezeggenschapsraad wordt immers in principe in het gelijk gesteld, tenzij het bevoegd gezag kan aantonen dat het gaat om zwaarwegende belangen. Maar de last om die zwaarwegende belangen aan te tonen, ligt wel bij het bevoegd gezag en dat lag het tot voor kort niet. Onze fracties hebben dus fundamentele bezwaren tegen het uniformeren van de geschillenregeling.

Op dit moment functioneert de kringenrechtspraak bovendien prima. Er is geen probleem en dus is er ook geen noodzaak tot het afschaffen van de bestaande geschillenregeling. Ik begrijp dan ook niet waarom juist deze minister, voor wie wij veel waardering hebben zoals wij in het verleden meer dan eens hebben laten blijken, deze keuze maakt. Het is niet proportioneel en kan de subsidiariteitstoets niet doorstaan. Bovendien is het nadeel voor de scholen die nog gebruikmaken van de ontheffingsregeling onevenredig groot in vergelijking met de voordelen van uniformering. Ik zie overigens tot mijn vreugde dat de CDA-fractie zelf beduidend kritischer is dan de minister en dat ook de leden van de fractie van D66 de proportionaliteit van deze maatregel ter discussie hebben gesteld.

Onze fracties hebben de minister gevraagd waarom zij de regeling voor de geschillencommissie niet heeft voorgelegd aan de Raad van State. De Raad van State heeft gezegd dat hij ervan uitging dat, wanneer er op dit punt een nota van wijziging zou komen, deze aan hem zou worden voorgelegd inclusief het advies van de Onderwijsraad hierover. De antwoorden van de minister zijn wel erg gemakkelijk. Het is geen nota van wijziging, maar een amendement en daarom hoeft het niet. U zult het toch met mij eens zijn dat de Raad van State hiermee niet doelde op de formele nota van wijziging, maar op het inhoudelijke punt. Mijn fractie had dus graag een advies van de Raad van State gezien, temeer ook omdat de vormgeving van de regeling juridisch beschouwd hybride is. De minister benoemt de leden, wat lijkt te duiden op een publiekrechtelijke regeling, maar de wijze van beroep lijkt juist weer privaatrechtelijk geregeld te zijn. Kan de minister toelichten waarom zij voor deze hybride regeling gekozen heeft?

De proportionaliteitsvraag en de subsidiariteitsvraag moeten wat ons betreft ook worden gesteld met betrekking tot het voorstel om de ontheffingsbepaling te laten vervallen. Bij de behandeling van de vorige medezeggenschapswetten werd nog erkend dat de ontheffingsbepaling recht deed aan die scholen waarbij dat bezwaar nog speelde. Men erkende destijds nog wel dat deze ontheffingsbepaling een interpretatie was van de vrijheid van onderwijs, in het bijzonder de vrijheid van inrichting. Het doekje voor het bloeden dat de minister nu heeft gerealiseerd, is ons inziens in principiële zin geen oplossing.

Ik wil afronden met de constatering dat het draagvlak voor versterking van de positie van de ouders door middel van medezeggenschapsraden aangeeft op welke manier men aankijkt tegen het functioneren van het bevoegd gezag. Mijn betoog is gestoeld op het uitgangspunt dat het bevoegd gezag drager is van de vrijheid van onderwijs, zoals steeds het geval is geweest,

ook bij andere partijen. Ik ga er daarmee ook van uit dat dit gezag nog iets betekent in het onderwijs, dat het bevoegd gezag de drager is van de identiteit van het onderwijs dat wordt gegeven op een betreffende school en dat ouders, leraren en leerlingen dat gezag ook erkennen. Bij de scholen die een beroep deden op de ontheffingsbepaling was dat ook het geval. Daar is geen behoefte aan extra informatiemogelijkheden of instemmingsrechten van ouders. Ouders komen via het bestuur voldoende aan bod. De vraag is in de ogen van onze fracties dan ook hoe het gezag van de school zodanig kan worden hersteld dat zij daadwerkelijk weer ergens voor staan. Het bijzonder onderwijs bestaat bij gratie van een bevoegd gezag dat zich bewust is van de grondslag van de school. Dat bevoegd gezag is ook in staat om bijvoorbeeld bij de invoering van de lumpsum niet alleen financiële keuzes te maken, maar ook keuzes die in eigen verantwoordelijkheid en waaraan onderwijsinhoudelijke visie ten grondslag ligt voor zijn rekening te nemen.

De minister merkt dat wij zeer kritisch zijn over dit wetsvoorstel. Dat spijt ons zeer, want dat waren wij niet over eerdere wetten van haar. Wij zijn zeer benieuwd naar haar reactie.

*N

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter. In de memorie van antwoord staat op pagina vier dat wat voor mijn fractie de kern van dit wetsontwerp uitmaakt. "Het is gezien de ontwikkeling naar meer autonomie voor en beleidsverantwoordelijkheid van schoolbesturen naar de mening van de regering ten principale een stelselverantwoordelijkheid van de wetgever om te waarborgen dat leerlingen, ouders en personeel op adequate wijze worden betrokken bij het handelen van het bevoegd gezag." Die formulering geeft precies aan waarom mijn fractie voor de wet zal stemmen, ook al zeggen wij daar direct bij dat wij op onderdelen een andere keuze zouden hebben gemaakt. Niet omdat wij van oordeel zijn dat godsdienstige overwegingen van bepaalde groepen in ons land een afwijking van het uitgangspunt van de wet rechtvaardigen, maar omdat wij geen reden zien de minderheid een keurslijf op te leggen daar waar een bepaalde beleidsvrijheid op zichzelf geen inbreuk behoeft te zijn op het uitgangspunt van de wet. Ik doel dan natuurlijk op de regeling van de geschillen. Ik kom daar zo dadelijk nog kort over te spreken.

De fractie van de PvdA heeft tijdens de schriftelijke behandeling terecht vragen gesteld over de situatie die zich kan voordoen bij schoolbesturen die over meer scholen de scepter zwaaien. De beantwoording van de minister is tot nu toe niet overtuigend. Vandaar dat mijn fractie de motie die mevrouw Linthorst van de PvdA daarover heeft aangekondigd, in principe zal steunen, tenzij daar gelet op de beantwoording geen reden meer voor is.

In de schriftelijke voorbereiding is ook aandacht gevraagd voor de evaluatie van de wet. De minister heeft daar duidelijk op geantwoord: een termijn van vijf jaar alvorens evaluatie plaatsvindt, lijkt mijn fractie alleszins redelijk. De speciale aandacht bij die evaluatie voor het

reilen en zeilen bij de exclusieve instemmingsrechten per geleding is akkoord. Maar mijn fractie zou ook graag een verzwaarde evaluatie zien op het gebied van de geschillenregeling. Bij die evaluatie zouden we dan graag kennis willen nemen, niet alleen van de kwaliteit van die geschillenbeslechting, maar ook van de beleving van die geschillenregeling door alle betrokken partijen. Daar komt wat ons betreft ook de vraag bij, of in de komende vijf jaar de geschillen zouden zijn toegenomen. Dat zou ons niet verbazen en dat zou ook wel eens de druk kunnen leggen op slechts één landelijke geschillencommissie. Wil de minister toezeggen, dat de evaluatie ook de geschillenregeling zal beslaan?

Zoals hiervoor al gesteld, vindt mijn fractie de noodzaak om tot een landelijke geschillencommissie te komen niet overtuigend. Maar de kwestie als zodanig is onvoldoende zwaar om op grond daarvan tot een tegenstem te komen. Wel zou ik een poging willen wagen om op dit terrein tot maximale ruimte voor de scholen te komen. Zie ik het goed, zo vraag ik de minister, dat de wet zich niet verzet om in het medezeggenschapsreglement dat het bestuur maakt en voorlegt aan de geledingen op te nemen dat, alvorens men een beroep doet op de landelijke geschillencommissie, men zich gehouden weet om zich eerst te wenden tot een geschillencommissie van de eigen kring, waarbij de bestuurder zich bindt aan de uitspraak en de leerling/ouder- en docentgeleding het recht behouden om de uitspraak van de geschillencommissie uit eigen kring aan te vechten bij de landelijke geschillencommissie? In de kringrechtspraak bestaat de mogelijkheid voor de niet-bestuurders om naar de rechter te gaan. Terecht kan niemand je van een gang naar de rechter weerhouden.

De minister stelt op zichzelf terecht dat de inrichting van de geschillenbeslechting geen exclusief terrein is van de besturenorganisaties. Maar de vraag kan gesteld worden of de inrichting van de geschillen een terrein is waar landelijke organisaties als "het Vosje", de vereniging voor schoolleiders en besturenorganisaties nu zo nodig op hebben te acteren, of dat de inrichting van de geschillenbeslechting kan worden overgelaten aan de school zelf in al haar geledingen. De wetgever kan wat ons betreft volstaan met het aangeven van de verplichting dat er een geschillenregeling dient te zijn en in het reglement dient te worden vermeld. Als het de minister menens is dat de autonomie van de school moet worden versterkt, moet dat toch voldoende zijn. Mogelijk is dit ook een weg die kan worden ingeslagen als uitvoering wordt gegeven aan de motie die mogelijk door deze Kamer wordt ingediend. Ik denk dat dan geregeld moet worden dat het schoolbestuur in het reglement dient aan te geven hoe de countervailing power voor de geledingen en voor elke school afzonderlijk bij een schoolbestuur dat meer scholen bestuurt, is geregeld.

Mijn fractie wacht met belangstelling de antwoorden af.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Het wetsvoorstel dat hier voorligt en in feite heel weinig omstreden is, heeft

toch discussie losgemaakt over enkele punten, voor een deel met betrekking tot de inhoud van het wetsvoorstel en voor een deel meer naar aanleiding daarvan.

Het voornaamste punt in de discussie over de inhoud van het wetsvoorstel is de vraag of er goed aan gedaan wordt, de geschillenregeling in de wet op te nemen en daarbij dan één landelijke geschillencommissie voor te schrijven. Net als de minister en een groot deel van het onderwijsveld ben ik van mening dat het brengen van een geschil naar de geschillencommissie een laatste stap is die zo mogelijk voorkomen moet worden doordat op een andere manier een oplossing wordt gevonden. Als die stap genomen wordt, is het naar mijn mening goed dat er één instantie is die eenheid in benadering waarborgt en waarin de noodzakelijke expertise gebundeld is. Dat daarbij dan sprake is van juridisering, zoals hier wel gesteld is, ligt voor de hand. Dat is eigenlijk ook de bedoeling. Het gaat in het dan bereikte stadium niet meer om het vinden van compromissen, maar om het beoordelen van de gevolgde procedures en het vaststellen van de rechtmatigheid van besluiten. Ik ben het met de minister eens dat dit dan niet meer echt te maken heeft met vrijheid van richting en inrichting.

Naar aanleiding van het wetsvoorstel is de vraag gesteld of tegenover de macht van de schoolbesturen, die door de toegenomen autonomie van de scholen nogal wat groter is geworden, wel voldoende controle, countervailing power, staat. Zoals de minister stelt, is die voor een groot deel juist te vinden in de medezeggenschap van personeel, ouders en leerlingen. Maar als het op ingrijpende beslissingen aankomt, bijvoorbeeld over de verdeling van de financiële middelen, heeft het medezeggenschapsorgaan alleen maar adviesbevoegdheid en beslist het dus niet via instemmingsrecht mee.

De vraag naar de countervailing power, die in dit debat vooral door mevrouw Linthorst duidelijk is gesteld, wordt niet zonder reden gesteld. De situatie dat een directeur gecontroleerd werd door een echt functionerend en meekijkend bestuur of door de gemeente, is nog niet verdwenen, maar doet zich lang niet overal meer voor. Daarvoor in de plaats ontstaan situaties waarbij een schoolbestuurder soms nog hoogstens marginaal controle ondervindt van toezichthouders. Dat is geen wenselijke ontwikkeling, want macht moet effectief gecontroleerd en eventueel ook beheerst kunnen worden. Daarbij speelt de medezeggenschap natuurlijk een heel grote rol, maar als het bestuur het algemeen belang van zijn school of scholen in maatregelen en beslissingen gestalte moet geven, mag van de medezeggenschapsorganen niet altijd worden verwacht dat zij dat algemene belang kunnen vertegenwoordigen. De MR is toch immers altijd een vertegenwoordiging uit en vaak ook van de diverse geledingen en onderdelen van geledingen, en bij een GMR ook van de diverse scholen die onder het bestuur ressorteren. De countervailing power kan dus voor een deel zeker in de MR of PMR worden gezien, zoals ook de minister in de nadere memorie van antwoord suggereert, maar als van een bestuur wordt verlangd het algemene belang waar dat nodig is ook ten koste van de deelbelangen te laten gaan, zal de MR of PMR niet per definitie gezien mogen worden als het meest in aanmerking komende tegenwicht. De vraag die in deze

Kamer gesteld werd, is dus terecht. Daarvoor is naar onze mening geen direct voor de hand liggend antwoord beschikbaar. Wij horen graag wat de minister daarvan denkt.

*N

De heer **Minderman** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. De crux van dit voorstel is dat het gaat over een nieuwe verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden binnen de instellingen voor het onderwijs. Daarmee zitten wij direct in de discussie over governance. Rond de term "governance" kun je prachtige spraakverwarringen aantreffen in het onderwijsveld, maar ook daarbuiten. Iedereen heeft er de mond van vol en iedereen geeft er een andere betekenis aan. Ik ga hier wat dieper op in, omdat het volgens de fractie van GroenLinks van belang is voor de wegging van dit voorstel.

Governance gaat altijd over de verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden. In een meer politicologische context gaat governance vooral over de grote decentralisatiebeweging, waarbij de centrale overheid allerlei taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden overdraagt aan andere decentrale of regionale actoren in het veld. Het gaat dus om het terugtrekken van de centrale overheid.

Deze decentralisatietendens zet de volgende interpretatie van governance in: de meer managementachtige of bedrijfseconomische. Instellingen met grotere bevoegdheden versterken hun eigen management en het interne toezicht om die taken naar behoren te vervullen. In het onderwijsveld wordt naarstig gezocht naar nieuwe checks and balances in de verhouding tussen bestuur en intern toezicht. In Engeland speelt een buitengewoon interessante discussie over het Langlandsrapport, waarbij heel duidelijk wordt gezocht naar inhoudelijk intern toezicht. In Nederland zijn hier ook wel onderzoeken naar gedaan. Leden van de raden van toezicht in Nederland hebben wel de notie dat er een hele hoop gaat veranderen en dat zij daar een centrale rol in spelen, maar over het algemeen worden richting en focus nog gemist. Thema's zoals de onafhankelijkheid van intern toezicht van het bestuur en integrale informatieverzorging staan nog in de kinderschoenen.

De derde invalshoek bij de governance-discussie is ook logisch. Wanneer de overheid niet meer verticaal legitimeert en niet meer in detail vertelt hoe het onderwijs eruit moet zien, zoekt de school externe legitimatie van anderen. Wie geeft aan dat de school het goed doet? Dan komen al die horizontale verbanden in beeld die de verankering van de school in de samenleving vormgeven. Collega Leijnse spreekt altijd over belanghouders, maar ik houd het toch nog maar op het vreemde woord "stakeholders". Het gaat dan om maatschappelijke partners en actoren die de school binnenkomen en laten weten op welke wijze zij samenwerkingsverbanden willen aangaan en welke eisen zij daarbij aan het onderwijs stellen. Alleen met medezeggenschap en horizontale verantwoording komen wij er niet. Feitelijk zoek je met die verankering in de maatschappij een alternatief voor de verticale legitimatie.

De vierde vorm van governance waarover in onderwijskringen veel wordt gediscussieerd, is de ruimte voor de professional. De docent moet uit zijn hokje komen en zich verantwoorden over wat hij doet vanwege de maatschappelijke afstemming met zijn taak.

Deze begrippen van governance leggen wij naast het huidige voorstel. Zij hebben met elkaar gemeen dat zij gaan over een toedeling van bevoegdheden binnen de school. In wezen wordt met deze wet de discussie over governance weer een stukje verder gevoerd. Dat is opvallend, want de voorgeschiedenis van deze wet gaat veel verder terug. Deze is eigenlijk ingehaald door de governancenotities van deze minister en door het maatschappelijk debat over dit thema. De medezeggenschapsraad brengt de interne stakeholders, zoals personeel, docenten en leerlingen, in een sterkere positie en voegt daar de stakeholders van de ouders in een sterkere positie aan toe.

Ik ben hier nog niet zo lang, maar ik heb de minister al eens geprezen voor de verschillende notities over governance, als zijnde een dappere poging. In die notities gaat het steeds over de vraag hoe wij scholen op een goede manier openstellen voor een veel bredere kring van partners en actoren. De vraag is verder hoe wij de innovatie en de kwaliteit in het onderwijs zo kunnen borgen dat scholen klaar zijn voor impulsen van buiten die school. De scholen moeten als het ware "op scherp" staan. Wij moeten zoeken naar voorwaarden om die governancestructuur meer handen en voeten te geven. Dat is nog lastig genoeg. Wij hebben nog geen duidelijk beeld van de voorwaarden die wij daarvoor willen formuleren: openbaarheid, integriteit of toegankelijkheid van participatie voor alle stakeholders in het onderwijs. Niet alleen voor de ouders, maar ook voor die maatschappelijke organisaties.

Een bijzonder aandachtspunt is de voorwaarde van de gelijkwaardigheid van stakeholders, al hoeven niet alle maatschappelijke relevante actoren eenzelfde inbreng van belang te hebben. Dit wetsvoorstel brengt de ouders in een andere positie dan een heleboel andere stakeholders. Zij lopen voorop. Wil men het bedrijfsleven, het afnemend en aanleverend onderwijs en allerlei andere maatschappelijke partners een duidelijke rol geven, dan moeten zij op de een of andere manier worden ge-positioneerd. De vraag is alleen hoe.

Collega Linthorst spreekt daarbij over checks and balances tussen bestuur en anderen om zodanig de eenzijdige, misschien wat ongezonde, machtsituatie in scholen te compenseren. De term "countervailing powers" is daarbij gevallen. Binnen de school moet naar een nieuw evenwicht worden gezocht. Dat kan per school verschillen, omdat de partners en de regio's verschillen. Natuurlijk heeft de wet daarin een belangrijke positie, maar wij moeten ons hoeden voor het verzinnen van allerlei landelijke sjablonen voor die maatschappelijke verankering. Dat leidt alleen maar tot bureaucratie. Wij steunen dus de oproep om tot betere checks and balances te komen, maar vinden dat dit niet direct door een landelijke overheidsregeling moet gebeuren. Daar zien wij heel weinig in. Wel zien wij de rol die de minister daarbij kan spelen en de rol die zij sowieso heeft, graag verhelderd. Ik denk dan met name aan de inspectie.

Alles bijeen vragen wij om wat meer richtinggevende impulsen: monitoring en een verduidelijking van de rol van de overheid. Waar autonomie ontstaat, komt verantwoording mee en wellicht ook die breder opererende en interveniërende inspectie. Verder denken wij aan impulsen om tot die voorwaarde voor een verdere verdeling van de bevoegdheden te komen en aan impulsen om ouders en andere maatschappelijke organisaties niet alleen te laten deelnemen in de MR, maar ook een behoorlijke positie daarbuiten te geven. In de praktijk blijkt de MR al lastig genoeg te zijn, de actoren daarbuiten zijn een heel ander chapter.

Ook buiten de regelgeving om kan de minister impulsen geven. Ik denk dan vooral aan de mogelijkheid om de positie van alle stakeholders rondom de school te versterken. Kunnen stakeholders de Onderwijsinspectie vragen om namens hen een kwaliteitsonderzoek te doen? Op zo'n manier kunnen zij een goede positie krijgen in het debat met de schoolleiding. Uiteindelijk gaat het toch om de kwaliteit en de toegankelijkheid van het onderwijs. Is het mogelijk om CFI, een van de onderdelen van het ministerie, te vragen om per school de dossiers te vormen? Dan kan de positie van de MR en de actoren versterkt worden. Daardoor kan een transparant inzicht geboden worden in de stand van zaken op school, al dan niet ten opzichte van andere scholen.

Ook de geschillencommissie zou een rol kunnen spelen. Die commissie wordt nu heel erg aan medezeggenschapsraden opgehangen. Als dat het enige kader blijft, zal zij op den duur verstoring gaan werken in een bredere governancebeweging. Wellicht is het verstandig om de geschillencommissie uit te breiden in plaats van te beperken, zodat het een goed platform wordt van wat goed bestuur en goed toezicht vermogen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Arbeidsomstandigheden!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet 1998 en enige andere wetten in verband met het vergroten van de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers voor het arbeidsomstandighedenbeleid (30552).

De **voorzitter**: Ik heet staatssecretaris Van Hoof van harte welkom.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Leijnse** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. In de schriftelijke behandeling heeft het kabinet een aantal van onze vraagpunten al redelijk bevredigend opgehelderd, waarvoor dank. Dat betekent dat ik mij bij deze plenaire behandeling kan beperken tot een drietal onderwerpen.

In de eerste plaats stel ik vast dat wij kunnen instemmen met de gedachte die in dit wetsvoorstel verder wordt doorgevoerd en eigenlijk al in 1998 bij de herziening van de Arbeidsomstandighedenwet ten grondslag lag aan de voorgestelde wijzigingen, om meer te gaan koersen op doelvoorschriften en minder op middelvoorschriften en dus in feite in het arbeidsomstandighedenbeleid de al veel eerder ingezette deregulering zodanig vorm te geven dat wij binnen welomschreven doelvoorschriften sociale partners op bedrijfsniveau of bedrijfstakniveau de gelegenheid geven om zelf ten aanzien van de middelen en instrumenten een invulling te kiezen. In de schriftelijke behandeling is al opgemerkt dat in een enkel geval Europese regelgeving ertoe kan leiden dat wij van die lijn moeten afwijken. Ik vraag de staatssecretaris nader in te gaan op de situaties waarin Europese richtlijnen ertoe leiden dat wij ook op het vlak van de middelen regels moeten stellen, omdat die in Europees verband worden voorgeschreven. Zal Nederland ervoor kiezen om in die situaties inbreuk te maken op de eigen hoofdregel om ten aanzien van middelen of instrumenten in het algemeen geen voorschriften te stellen? Zal Nederland dan de Europese richtlijnen volgen en ook ten aanzien van middelen en instrumenten regels stellen?

Mijn tweede onderwerp betreft een discussie die in feite al een lange geschiedenis heeft en naar mijn smaak ook niet snel zal zijn afgerond, namelijk de discussie over het bredere welzijnsbegrip. Wij volgen de uitspraak van de regering dat het brede welzijnsbegrip terecht in 1998 uit de wet is gehaald, omdat dit begrip aanleiding gaf tot interpretatieverschillen. Echter, het weghalen van een begrip uit de wet lost het probleem nog niet op. Het probleem is natuurlijk dat naar de mate waarin men de definitie van het begrip gezondheid in de samenstelling "veiligheid en gezondheid" ruimer of minder ruim wil interpreteren, er meer of minder elementen van het begrip "welbevinden van werknemers" onder de werking van de Arbeidsomstandighedenwet vallen.

In de schriftelijke behandeling heb ik gezien dat de regering op de vraag of onder het bredere gezondheidsbegrip ook het welbevinden van de werknemers valt, heeft geantwoord dat dit alleen het geval is voor zover dat welbevinden direct betrokken is op gevaarsituaties. Dat laatste lijkt mij een beetje smal. Ik leg de staatssecretaris het volgende voor. Waar artikel 3, eerste lid, de verantwoordelijkheid van de werkgever voor de arbeidsomstandigheden meer in het bijzonder veiligheid en gezondheid stipuleert, komt er nu een tweede lid in artikel 3 waarin uitdrukkelijk staat dat de werkgever een verantwoordelijkheid heeft in het beperken van de psychosociale arbeidsbelasting. Mijn vraag is of wij dat tweede lid niet moeten lezen als een nadere specificatie en uitbreiding van het begrip "gezondheid" in het eerste lid.

Immers, de psychosociale arbeidsbelasting ziet op een aantal zaken die vooral betrekking hebben op de sociale verhoudingen in het bedrijf, de arbeidscultuur, de stijl van leiding geven en al die andere zaken die het welbevinden bedreigende situaties kunnen laten ontstaan die in de psychosociale sfeer liggen. Het is misschien goed om hier aan te geven wat de betekenis van het nieuwe tweede lid van artikel 3 inzake de psychosociale arbeidsbelasting is voor de interpretatie van het gezondheidsbegrip in het eerste lid van dit artikel.

Tot slot kom ik op de informatieverplichting aan de ondernemingsraad. Uit het schriftelijk antwoord van de regering leid ik af dat wij de informatieverplichting in de Arbwet moeten lezen als een aanvulling op de informatieverplichtingen in de Wet op de ondernemingsraden. De vraag is evenwel of hier alleen sprake is van een formele aanvulling in die zin dat er in feite in de wet een extra grond voor de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging wordt opgenomen om inlichtingen over het arbeidsomstandighedenbeleid te vragen aan de werkgever, of dat dit informatierecht in materiële zin breder en inhoudelijker is dan het recht dat in de Wet op de ondernemingsraden is vervat. Dit kan ik niet uit het antwoord afleiden. Daarom vraag ik aan de staatssecretaris of hier sprake is van een materiële uitbreiding van het informatierecht of alleen van het creëren van meer gronden voor het vragen van in feite dezelfde informatie.

*N

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Een kleine dereguleringsmythologie, zo zou je de voorgeschiedenis van dit wetsvoorstel wel kunnen benoemen. Het begon met het donderend geraas van een motie-De Vries/Verburg in de Tweede Kamer waaruit de suggestie oprees dat maar liefst de helft van de arboregels in Nederland dor hout zou zijn dat hoognodig moet worden gekapt. De nationale kop boven al die vermaledijde Brusselse regels zou een zo groot waterhoofd zijn dat dringend tot afschaffing van allerlei overbodige regels moest worden overgegaan. Dat dit een aberratie was, bleek al snel uit nader onderzoek en een precieuzere bestudering van de Nederlandse regels, want zoveel dor hout, overbodigs en nationale koppen bleken wij helemaal niet te hebben.

In feite dereguleert dit wetsvoorstel ook niet zo bijster veel. Er wordt vooral regulering verplaatst van nationale en uniforme regelgeving naar het overleg tussen werkgevers en werknemers. Er is dus sprake van een verplaatsing van de regulering van het arbeidsomstandighedenveld.

Daarmee is om te beginnen de besparing op de administratieve lasten twijfelachtig. Werkgevers worden weliswaar met minder regels bestookt door de overheid, maar zij moeten in het kader van hun zorgplicht eigen regels afspreken met werknemers of werknemersorganisaties in zogeheten arbocatalogi. Ik zie de duurbetaalde consultants al in rotten van tien optrekken naar het bedrijfsleven om het gevraagd en ongevraagd van advies te dienen bij het opstellen van die arbocatalogi. De

geraamde besparing zou daarom wel eens kunnen omslaan in meerkosten als gevolg van het feit dat de overheid zich als regelgever terugtrekt ten gunste van werkgevers en werknemers.

De vraag is ook of dit tot een verbetering van het arbobeleid zal leiden. De staatssecretaris beweert stellig dat het arbobeleid vanzelf zal verbeteren als er meer aan werkgevers en werknemers onderling wordt overgelaten. Ik plaats hier vraagtekens bij. Ik zeg niet dat ik bewijs heb voor het tegendeel, maar ik zie ook geen begin van bewijs van de redenering dat dit wetsvoorstel zal leiden tot een verbetering. Ik zou menen dat je als je werkgevers en werknemers meer verantwoordelijkheid geeft voor de vormgeving van het arbobeleid, er in ieder geval voor moet zorgen dat de informatieachterstand die werknemers, ondernemingsraden of personeelsvertegenwoordigingen vaak hebben, niet wordt vergroot. Ik sluit aan bij de woorden van de heer Leijnse als ik de volgende vragen stel over de informatieplicht van de werkgever aan de personeelsvertegenwoordiging of de ondernemingsraad.

Welke waarborgen biedt dit wetsvoorstel dat een bedrijf meer dan voorheen een lerende organisatie kan zijn, in die zin dat er geleerd wordt van gebeurtenissen op de werkvloer die raken aan het arbeidsomstandighedenbeleid? Zoals bekend ben ik zelf ondernemer. Ik moest wat grinniken toen ik op een gegeven moment een risico-inventarisatie kreeg aangereikt. Overigens kostte die €1300, dat is veel geld voor mijn bedrijf. Als je verslag uitbrengt over kleine ongevallen op de werkvloer en betrekkelijk eenvoudige vragen stelt over het arbeidsomstandighedenbeleid, kan een organisatie daar natuurlijk van leren. Het oubollige gezegde dat een ongeluk in een klein hoekje zit, heeft zeker een kern van waarheid en daarom is het van belang dat je kleine ongevallen meldt en gezamenlijk evalueert. De beleidscyclus van risico-inventarisatie, plan van aanpak, voortgangsrapportage en ongevalsrapportage moet worden versterkt en zeker niet verzwakt om een organisatie een lerende organisatie te kunnen laten worden. Daarom moeten werkgevers en werknemers worden toegerust om in goed overleg een arbeidsomstandighedenbeleid in het bedrijf te kunnen voeren.

Decentralisatie van de regulering kan de onzekerheid vergroten over rechten en plichten van werkgevers en werknemers. De arbocatalogi worden namelijk opgenomen in cao's die op een zeker moment expireren. Op dat moment kan wellicht een regelvrije periode ontstaan waarin een werkgever aansprakelijk is voor ongevallen waarvoor hij niet aansprakelijk zou zijn als er wel een kader van arboregelingen zou zijn. Verder weet natuurlijk ook niet elke individuele ondernemer precies welke gevaren zijn werknemers op de werkvloer bedreigen. Arbocatalogi bieden de ondernemer daardoor wellicht minder zekerheid dan uniforme regelgeving. Bovendien is het ook nog eens onzeker in welke mate de Arbeidsinspectie handhavend zal optreden en of de onderlinge afspraken van werkgevers en werknemers afdoende zullen zijn om in civilibus, wanneer de nood aan de man is, als werkgever te kunnen zeggen dat je je aan de zorgplicht voor de arbeidsomstandigheden hebt gehouden.

Voorzitter. Vooralsnog ben ik er niet van overtuigd dat deze kleine dereguleringsmythologie de weg is die wij op moeten gaan.

*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Voorzitter. Kortgeleden sprak ik met een zestigjarige tegelzetter met kapotte knieën en een kapotte rug. Als gevolg van zijn harde werken had hij chronische pijn en was zijn fijne motoriek naar de knoppen. Deze man leefde tot voor kort in de gedachte dat hij op zijn zestigste met de vut zou gaan, maar tot zijn ongeluk is inmiddels beslist dat hij nog wel een klein beetje kan werken. Einde van het verhaal is dat hij ondanks al zijn pijn tot zijn drieënzestigste moet doorwerken. Een baan kan hij natuurlijk niet vinden. Om zijn ellende compleet te maken moet hij zijn sollicitatiebrieven door zijn vrouw laten schrijven. Zijn kapotte fijne motoriek maken het hem namelijk onmogelijk om dat zelf te doen.

Als je zo iemand ontmoet, ben je je er opeens weer heel goed van bewust waarover wij het eigenlijk hebben als wij dit wetsvoorstel bespreken. Zijn werkgever had het niet aan zien komen, waarschijnlijk omdat het een langzaam slijtageproces was. De man had het overigens ook zelf niet zien aankomen, want hij was nog opgegroeid met de slogan van zijn vader: van hard werken gaat niemand dood. Dat is dus niet waar, want sommige mensen gaan daar wel dood aan en anderen verslijten er langzaam door.

Dit voorbeeld laat zien wat er kan gebeuren als je het aan werkgevers en werknemers overlaat om samen overeenstemming te bereiken over de vraag welke belasting een werknemer aan kan. Ik denk dat daarvan in dit geval een veel te optimistische inschatting zou zijn gemaakt. Dit soort voorbeelden willen wij voorkomen met de Arbwet. Het is de vraag of deze wet daaraan voldoende bijdraagt.

Mijn fractie heeft begrip voor het streven naar een versimpelde wet. Door het grote aantal regels en regeltjes - dit is in de loop der tijd steeds meer gegroeid -- kunnen bedrijven door de bomen het bos vaak niet meer zien. Met meer globale richtlijnen, waarbij het aan werkgevers en werknemers wordt overgelaten om overeenstemming te bereiken over de invulling, zou meer maatwerk geleverd kunnen worden. Tegelijkertijd zal daarmee echter een aantal normen die toch werkelijk niet overdreven streng waren, uit de wet verdwijnen. Met de heer Leijne ben ik van mening dat het de vraag is of je het elke keer aan het overleg moet overlaten om opnieuw te bedenken waar de grenzen zouden moeten liggen. Werkgevers hebben er op lange termijn belang bij om werknemers gezond te houden, maar hoeveel werkgevers beseffen dat voldoende? Ook de werknemers hebben er belang bij, maar zoals uit mijn voorbeeld blijkt, zijn lang niet alle werknemers zich bewust van schade op lange termijn; totdat het te laat is.

De regering wil niet verder gaan dan het opnemen van grenswaarden die al op Europees niveau zijn vastgelegd. Is de staatssecretaris het ermee eens dat grenswaarden die in Nederland al waren vastgelegd, daarmee verdwijnen en in het overleg opnieuw moeten worden vastgesteld? Waarom vindt hij dat een goede zaak?

Hoeveel moeite moeten werkgevers en werknemers doen om zich op de hoogte te stellen van de wetenschappelijke inzichten op het gebied van arbeidsbescherming als dat niet langer door de overheid centraal wordt geregeld? Met mevrouw De Wolff zie ik de duurbetaalde adviseurs al komen. Hoeveel personeel is er aanwezig om zich daarin uitvoerig te verdiepen? Moet elk bedrijf zelf gaan vaststellen wat de vage voorschriften concreet gaan betekenen?

Met een tweede bezwaar sluit mijn fractie aan bij een punt dat ook de FNV heeft gemaakt: het arbeidsomstandighedenpreekuur komt te vervallen. Daarmee verdwijnt een laagdrempelige toegang voor werknemers tot de bedrijfsarts en een belangrijke bron van vroegtijdige signalering en preventie van beroepsziekten, zoals het NCvB ons meldt. Hoe wil de staatssecretaris deze bron van vroege opsporing vervangen zien?

Een derde bezwaar zit in de arbeidscatalogi. Een arbeidscatalogus hoort een praktisch hulpmiddel op maat te zijn, rekening houdend met de specifieke situatie in de sectoren, waarbij aan de geldende doelvoorschriften moet worden voldaan. Die doelvoorschriften zijn echter vaak zo globaal dat er grote onenigheid kan ontstaan over hoe die moeten worden ingevuld. Dat betekent dat heel veel tijd moet worden besteed aan onderling overleg, waarbij het gevaar bestaat dat elk bedrijf dit op eigen wijze invult. De tijdswinst als gevolg van versimpeling van de regelgeving gaat zo weer teniet omdat op vele plekken het wiel opnieuw moet worden uitgevonden; mevrouw De Wolff heeft het daarover ook al gehad. Gaat de tijd die aan de ene kant wordt gewonnen door deregulering, aan de andere kant niet weer verloren? Is de staatssecretaris enigszins gevoelig voor dit argument? Wat gebeurt er als kleine bedrijven andere afspraken maken dan in de gehele branche gaan gelden? Welke afspraken worden dan de norm voor de Arbeidsinspectie? Als de normen per catalogus of branche worden vastgelegd, zal er noodgedwongen een nieuwe vorm van regulering moeten komen. De Arbeidsinspectie is dan af van de ingewikkelde regels uit de oude wet, maar krijgt zij geen heel ingewikkelde taak als er zoveel nieuwe catalogi naast elkaar ontstaan?

De SP maakt zaken liever niet moeilijker dan nodig is; wij houden niet van onnodige bureaucratie en worden erg zenuwachtig van doorgeslagen controlegekte. Op dat punt kunnen mijn fractie en de staatssecretaris elkaar dus vinden. Wij zijn erg voor eigen verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers, maar er worden iets te algemene slogans gebruikt, zoals "weg met alle regels". De noodzakelijke bescherming van mensen die het werk moeten doen, wordt daarmee verminderd. Vooralsnog hebben wij de indruk dat dit laatste echt het geval is, en daaraan werken wij liever niet mee. Wij zijn echter benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris en naar zijn uitleg over hoe zijn voorstel het belang van de werknemers dient.

*N

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie heeft met instemming

kennis genomen van het wetsvoorstel dat voorligt. De centrale doelstelling om de eigen verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers voor het arbeidsomstandighedenbeleid te vergroten en de regelgeving zo veel mogelijk te beperken, te vereenvoudigen en te verduidelijken, is goed uitgewerkt. Ook kan de VVD-fractie instemmen met de wijze waarop de Europese dimensie is behandeld, omdat terughoudend is omgegaan met het toevoegen van meer regels dan de betrokken Europese richtlijnen in dezen bevatten. Het feit dat er een grote lastenverlichting plaatsvindt die vooral het midden- en kleinbedrijf ten goede komt, stemt de VVD-fractie tot vreugde. De VVD-fractie gaat ervan uit dat de staatssecretaris en zijn ambtsopvolger een wakend oog zullen houden op het proces van de totstandkoming van arboconvenanten en op het proces van de samenstelling van arbocatalogi.

De beraadslaging wordt geschorst.

*B

!Uitkeringsgerechtigden!

Aan de orde is de gezamenlijke behandeling van:

- **het wetsvoorstel Overgangsrecht inzake de beëindiging van het recht op toeslag op grond van de Toeslagenwet binnen de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland (30063);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de wet houdende overgangsrecht inzake de beëindiging van het recht op toeslag op grond van de Toeslagenwet binnen de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland (novelle) (30664);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele socialeverzekeringswetten betreffende de definitieve vaststelling van de uitkeringspositie van uitkeringsgerechtigden woonachtig in het buitenland (30665).**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. November, bijna december 2006. We zijn inmiddels zes jaar, de opzegging van een ILO-verdrag, enige gefronste wenkbrauwen bij internationale organen en verschillende rechterlijke uitspraken verder, waarvan sommige voor de regering en voor dit onderwerp ronduit vernietigend en een aantal andere bevestigend.

Voor ligt het wetsvoorstel waarmee het dossier BEU in 2005 voor het parlement heropend is. Dit wetsvoorstel verklaart het overgangsrecht, dat in 1999 is geaccordeerd voor landen buiten de EU, eveneens van toepassing op EU-burgers. Nu, zes jaar later, weten wij meer dan de beide Kamers in 1999 wisten, toen de Wet BEU en het onderdeel dat in dit debat behandeld wordt, vrijwel unaniem en zonder kritische vragen werd aanvaard.

Dit was op een moment dat het kabinet en het parlement nog in de veronderstelling verkeerden dat een overgangsregeling, die een gefaseerde afbouw behelst van toeslagen krachtens de Toeslagenwet voor bestaande rechthebbenden, niet op juridische bezwaren zou stuiten.

Ik neem aan dat de staatssecretaris het met de PvdA-fractie eens is dat wij ons daar toen behoorlijk op verkeken hebben. Als de nationale wetgever het al niet onbehoorlijk vindt om mensen verworven rechten te ontnemen, puur vanwege het feit dat het land, dat hun die rechten heeft toegekend, anders is gaan denken over exportuitkeringen, dan zullen de rechter en de internationale organen die toezicht houden op de naleving van verdragen hierover wel een bepaalde mening hebben.

Wij weten nog iets anders ook, voorzitter, wij weten dat de Tweede Kamer het dossier over de export van reguliere uitkeringen wél nauwlettend is blijven volgen. Dat dossier ronden wij vandaag ook af, en wel met een wetsvoorstel dat ik hierna korthedshalve zal aanduiden als een pardonregeling, want dat is het feitelijk. Nederland is door energiek en proactief onderhandelingsbeleid erin geslaagd, met het merendeel van de landen waar mensen met exportuitkeringen wonen handhavingsafspraken te maken. Mijn fractie feliciteert de staatssecretaris met dit resultaat. Misschien kan hij ons vandaag ook vertellen wat dit soort afspraken feitelijk behelzen. Verschillen deze afspraken per land? Is daarover iets gemeenschappelijks te melden? Hoe gaan de controle en de handhaving nu precies in hun werk?

Met een aantal landen valt dit soort afspraken echter kennelijk niet te maken. Kan de staatssecretaris ons daarover iets vertellen? Waarom lukt het niet? Zijn er met deze landen geen diplomatieke banden, zien zij het nut niet in van deze afspraken of onderkennen zij het belang daarvan niet voor ons land en voor hun eigen importmigranten? Voor de pre-BEU-rechthebbenden in die landen heeft de regering nu een pardonregeling afgekondigd. WAO'ers, ANW'ers en AOW'ers die al in de desbetreffende landen woonden op de dag dat de Wet BEU geldend recht werd, behouden hun rechten, ook al valt niet goed na te gaan of de uitkeringsverstrekking nog wel rechtmatig is. Geldt dit nu ook voor de AOW-toeslag, zo vraagt mijn fractie zich af, of valt die nu weer onder de beperking die voor de Toeslagenwet is afgekondigd? Kan de staatssecretaris ons nog eens vertellen wat voor de regering de doorslaggevende reden is geweest om betrokkenen het voordeel van de twijfel te geven en dat te blijven doen? Zal dit ook in de toekomst zijn beleidslijn blijven, als eerder gemaakte handhavingsafspraken op een zeker moment komen te vervallen? Ik denk bijvoorbeeld terug aan een incident dat dateert van vóór de Wet BEU, met de Marokkaanse overheid, die de door Nederland gewenste handhavingsactiviteiten niet wenste toe te staan, hoewel daarover afspraken waren gemaakt. Gesteld nu dat zoiets met een land gebeurt waarmee een dergelijk verdrag is gesloten, en gesteld dat dit bijvoorbeeld zou leiden tot opzegging van het verdrag, wat zou dat dan naar het oordeel van de staatssecretaris betekenen voor de mensen die op dat moment in zo'n land wonen, met een exportuitkering? Ik kan het ook anders formuleren. Zetten wij nu met deze pardonregeling een trend, namelijk dat men diplomatieke geschillen niet mag uitvechten over de

ruggen van mensen die in het verleden en in goed vertrouwen zijn verhuisd naar een land waarmee zo'n geschil speelt, met medeneming van een Nederlandse uitkering?

Die vraag brengt mij weer terug bij wetsvoorstel 30063. Mijn fractie kan dit wetsvoorstel niet steunen. Zij heeft grote bedenkingen bij de rechtmatigheid van dit wetsvoorstel, vanuit de overwegingen die ik hierboven schetste. Zij vindt bovendien, als dit wetsvoorstel wel aangenomen zou worden, de beleidslijn van ons land onlogisch en dus juridisch kwetsbaar. Over de bijzondere positie van de EU-burgers: over de EU-regel uit 1992 bij de invoering van de II bis-regeling is bij de behandeling van dit wetsvoorstel een halfjaar geleden al ruim gedebatteerd. Ik ga die argumenten niet allemaal herhalen. Ik volsta met de mededeling dat de bedenkingen van mijn fractie vanuit een Europeesrechtelijke invalshoek nog altijd recht overeind staan. Sterker nog, de latere ontwikkelingen, waarvan wij net gewag hebben gemaakt in de schriftelijke voorbereiding op de wetsvoorstellen 30664 en 30665, hebben die bedenkingen eigenlijk alleen maar versterkt.

Er was één argument in de schriftelijke voorbereiding dat nieuw voor mij was, namelijk dat het EG-Hof de afbouw van de Wajong-uitkeringen wél gesauveerd heeft. Impliciet lees ik daaruit dat de regering meent dat dit dus met de Toeslagenwet ook wel zou gebeuren. Het spijt mij voor de staatssecretaris, maar dat antwoord overtuigt niet. De Wajong is een regeling van een veel jongere datum dan de Toeslagenwet. Hij is namelijk van 1989, in plaats van 1987, en dat nu is van belang vanwege het jaartal van invoering in de EU van de lijst van niet-exporteerbare uitkeringen. Dat was 1992. De Toeslagenwet is van voor dat jaar. De regering was toen, in het jaar 1992, in de gelegenheid om de Toeslagenwet op de II bis-lijst te krijgen. Zij heeft dat toen niet gedaan en daarmee een niet mis te verstaan signaal afgegeven, zowel naar de andere lidstaten -- ten aanzien waarvan ook het vertrouwensbeginsel geldt -- als naar alle migranten en toekomstige migranten. De Wajong is van 1992. Het voor die wet cruciale ja- of nee-moment is er dus nooit geweest en daarom valt de weging van het vertrouwensbeginsel voor die regeling geheel anders uit.

Mijn fractie heeft ook twijfel over de juistheid van de stelling van de staatssecretaris -- die ik in alle dossiers terug zie komen -- dat de afbouw van die Toeslagenwet niet zo'n ramp is, want andere lidstaten zullen de rechten die Nederland nu beëindigt, waarschijnlijk wel willen overnemen. Ten eerste: welke andere lidstaat kent nu zo'n regeling als de Toeslagenwet, een minimumbehoefteregeling met een heleboel verschillende grondslagen en zonder vermogenstoets? Belangrijker dan dat is een tweede vraag. Welke lidstaat zal dat willen doen jegens oude rechthebbenden, terwijl de EU bij de invoering van de II bis-lijst juist heeft gekozen voor eerbiedigende werking? Gekozen is dus voor het uitgangspunt dat elke lidstaat de eigen, eens gehonoreerde rechten eerbiedigt.

Voorzitter. Ik rond af. Mijn fractie stemt van harte voor de pardonregeling. Zij steunt, zij het wat minder van harte en in de hoop dat die steun overbodig zal blijken, de

novelle op wetsvoorstel 30063. Wetsvoorstel 30063 zelf zal zij niet ondersteunen.

*N

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Als mevrouw Westerveld heeft gesproken, staat er meestal hoogstens nog een heel klein polletje gras voor mijn voeten. Dat geeft echter niet, want ik luister altijd met heel veel belangstelling naar haar inbreng. Ik ben ook zeer benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris. Misschien kan hij toch nog wat dieper ingaan op het element van de gewekte verwachtingen. Ten aanzien van gerechtigden die in de loop van de tijd met een toeslag op grond van de Toeslagenwet in een andere lidstaat van de EU zijn gaan wonen, zijn verwachtingen gewekt, die nu -- weliswaar met een afbouwregeling -- beschaamd worden. Ik laat even in het midden of dat juridisch wel of niet houdbaar zal blijken. Wij gaan daar niet over en de staatssecretaris ziet het met vertrouwen tegemoet. Het is ook zijn probleem als het Europees Hof op een gegeven ogenblik van mening is dat de wet die wij hier dreigen aan te nemen, onverbindend is. De gewekte verwachtingen spelen kennelijk wel een rol bij de uitkeringen, gebaseerd op premiegefinancierde regelingen die geëxporteerd zijn naar zogenoemde niet-verdragslanden, nota bene dus landen waarin wij eigenlijk totaal geen zicht hebben op de vraag of de handhaving van die regelingen gewaarborgd is. Hoogstwaarschijnlijk is dat niet het geval.

Op zichzelf vind ik de pardonregeling terecht. Mensen zijn in de loop van de tijd met een bepaalde regeling -- WAO of AOW -- naar een bepaald land vertrokken. Van het feit dat Nederland niet in staat is geweest om met dat land een handhavingsverdrag te sluiten zegt de regering nu eigenlijk dat dit ze niet mag opbreken. Geldt dit argument niet ook voor personen die voor de komst van de Wet BEU, dus voor 1999, al naar die zelfde landen zijn vertrokken met het vooruitzicht dat zij bijvoorbeeld op de leeftijd van 65 jaar een AOW-uitkering zouden krijgen? Ik maak uit de stukken op dat deze personen een dergelijke uitkering nooit hebben gekregen of niet onder de pardonregeling vallen. Wanneer vindt de staatssecretaris nu eigenlijk dat wij gewekte verwachtingen wel en wanneer vindt hij dat wij die niet kunnen beschamen? Deze vraag loopt in mijn ogen als een rode draad door dit debat. Het is goed als daar duidelijkheid over komt. Ik weet wat het verschil is, want dat is in de stukken uiteengezet, maar ik kan dat, eerlijk gezegd, niet goed navoelen, want premiegefinancierd of niet-premiegefinancierd en handhavingsmogelijkheden versus geen handhavingsmogelijkheden lopen door elkaar heen. Ik stel het op prijs als de staatssecretaris daar zijn licht nog eens over wil laten schijnen.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik beperk mij tot de wetsvoorstellen 30063 en 30664 over het overgangsrecht van de Toeslagenwet. Bovendien spreek ik mede namens de fractie van D66.

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De Toeslagenwet heeft al een zeer lange en gecompliceerde historie. Anderen, onder wie mevrouw Westerveld, weten daar bij voorbeeld veel meer van dan ik. Het is wel duidelijk dat de Toeslagenwet als socialezekerheidsvoorziening is gebruikt, waarmee niet alleen werd beoogd, de uitkering op te trekken tot het sociaal minimum. Als dat uitsluitend het geval was geweest, was er geen combinatie mogelijk geweest van een uitkering, een toeslag en ook nog eens een bijstandsuitkering. In 1992 heeft Nederland duidelijk moeten maken welke uitkeringen niet binnen Europa exporteerbaar waren. Die uitkeringen werden toen geplaatst op bijlage II bis bij verordening 14871. Nederland heeft ervoor gekozen, daar de Toeslagenwet niet voor aan te dragen. Als Nederland dat wel had gedaan, had het de toen lopende uitkeringen volledig moeten eerbiedigen. Doordat Nederland die keuze maakte, mochten WAO'ers met een toeslag er in redelijkheid op vertrouwen dat ook bij verhuizing naar een ander land binnen Europa de WAO-uitkering en de toeslag, maar niet een eventueel ook nog aanwezige bijstandsuitkering, behouden zouden blijven. Degenen die toen een keuze voor emigreren hebben gemaakt, wisten toen dus wat zij daarmee behielden en ook wat zij daarmee verloren. Als wij nu, door per 5 mei 2005 onze keuze te veranderen, de toeslagen niet meer exporteerbaar achten en menen ook niet meer gehouden te zijn tot eerbiediging van bestaande rechten zoals in 1992 wel het geval zou zijn geweest, komt ons dat voor als een ingrijpende schending van gewekt vertrouwen. Daar komt nog bij dat het niet eens echt duidelijk is of Europa een exportverbod in de Toeslagenwet überhaupt wil beschouwen als in overeenstemming met het Europees Sociaal Handvest. De conclusie is dat onze beide fracties niet overtuigd zijn van de redelijkheid van het afbouwen van de bestaande, eerder op grond van de Toeslagenwet toegekende uitkeringen van mensen die er in goed vertrouwen op mochten rekenen dat zij hun rechten ook in het Europese buitenland behielden. Wij zijn benieuwd of de minister moeite wil doen om ons alsnog van de redelijkheid ervan te overtuigen en, zo ja, hoe hij dat wil doen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Arbeid en zorg alleenstaande ouders!

Aan de orde is de behandeling van:

- het Voorstel van wet van het lid Noorman-den Uyl houdende vaststelling van een wet inzake ondersteuning van alleenstaande ouders bij arbeid en zorg (Wet voorzieningen arbeid en zorg alleenstaande ouders) (29948).

De **voorzitter**: Ik heet de initiatiefneemster, mevrouw Noorman-den Uyl, van harte welkom in de Eerste Kamer.

De staatssecretaris heb ik zojuist al welkom geheten. Ik heet ook beide adviseurs van de initiatiefnemer van harte welkom, mevrouw O. Pinkus en de heer M. van Leeuwen.
**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Voor ons ligt een wetsvoorstel van mevrouw Noorman-den Uyl dat ons aller respect en waardering verdient. Als "ouwe rot" op het gebied van de bijstand kan ik zeggen dat wij ons al jaren het hoofd breken over de mogelijkheden om alleenstaande ouders aan het werk te krijgen op een manier die voor hen lonend is, waardoor er een stimulerende werking van uitgaat, en die de armoedeval vermijdt. Dit wetsvoorstel omzeilt beide klippen en biedt een oplossing voor een probleem dat welhaast onoplosbaar leek. Natuurlijk kleven er ook nadelen aan dit wetsvoorstel, maar naar de mening van mijn fractie wegen deze niet op tegen de voordelen.

Alleenstaande ouders wordt de kans geboden arbeid en zorg te combineren door de introductie van een toeslag. Deze fiscale maatregel zorgt ervoor dat werken loont. Net zo belangrijk is dat meer werken meer loont. Daarnaast wordt geaccepteerd dat alleenstaande ouders in verband met de zorg voor de opvoeding van hun kinderen in beginsel alleen in deeltijd beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Deze zogenaamde Vazalotoeslag maakt een substantiële inkomensverbetering voor eenouderhuishoudens met een inkomen rond het minimum mogelijk. Dit maakt het voor alleenstaande ouders mogelijk om betaalde arbeid te combineren met de zorg voor hun kinderen. Een beroep op de bijstand is dan niet meer nodig.

Deze wet zal vooral stimulerend werken voor alleenstaande ouders met een laag opleidingsniveau. Dat zijn er nogal wat. Bijna twee derde van de alleenstaande ouders in de Wet werk en bijstand beschikt niet over een startkwalificatie.

Werk is de basis voor het inkomen. Daarom is een minimume gesteld aan het zelf te verwerven inkomen uit arbeid. Het lijkt mij te ver gaan om in te gaan op alle instrumenten die worden gehanteerd. Mijn fractie acht de training en scholing van groot belang om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Bij nota van wijziging is weliswaar het recht op scholing en voorzieningen die zijn gericht op de arbeidsinschakeling van alleenstaande ouders uit het wetsvoorstel geschrapt, maar er zal een toevoeging plaatsvinden aan het W-deel van de Wwb zodat een extra impuls ten aanzien van de scholing binnen de beleidsbevoegdheden van de gemeenten mogelijk is. Wij hopen en verwachten dat deze extra impuls juist voor de ouders die deze zo dringend nodig hebben, tot extra training en scholing zal leiden. Eigenlijk zijn wij er wel van overtuigd dat dit het geval zal zijn.

In dit huis spreken wij regelmatig over voortijdige schooluitval en het aantal mensen dat niet beschikt over een startkwalificatie. Via dit wetsvoorstel wordt een extra injectie gegeven om dit tegen te gaan. Hoewel mijn fractie

liever een recht had gezien, stellen wij toch vast dat het aantrekkelijker wordt gemaakt en gestimuleerd om de ouders eerst te trainen en te scholen, dan aan het werk te helpen en daarna geleidelijk langer te laten werken, waarbij de toeslagenregeling haar eind vindt als het jongste kind zestien jaar wordt. De toeslagenregeling is dus altijd tijdelijk, wat je van de Wwb niet kan zeggen.

Dit wetsvoorstel heeft een centralistisch karakter, terwijl de Wwb een decentrale opzet kent. Dat is een van de nadelen. Voor ons was dit een belangrijk punt, maar wat het zwaarst is, moet het zwaarst wegen. De doelgroep vraagt om een centrale aanpak met extra stimulansen die doelmatiger en doeltreffender zijn dan de bestaande regelingen in de huidige decentrale situatie. De Raad van State stelt ook vragen bij de doeltreffendheid en doelmatigheid van de toeslagenregeling. Mijn fractie is van mening dat deze vragen voldoende zijn weerlegd, met inbegrip van die over de aanpassingen die zijn gepleegd op het oorspronkelijke wetsvoorstel.

Nogmaals, het gaat hierbij om een regeling die ouders, vaak vrouwen, de mogelijkheid biedt om een zelfstandig bestaan op te bouwen, onafhankelijk van de Wwb. Mijn fractie vindt het onbegrijpelijk dat het overwegende bezwaar van het kabinet tegen dit wetsvoorstel is, dat het er niet toe leidt dat alleenstaande ouders op eigen benen komen te staan. Deze toeslagen zijn per definitie tijdelijk zodat het eigenbenenverhaal een kwestie van tijd is. Bovendien biedt dit voorstel veel meer kansen dan de Wwb om op eigen benen te komen staan. Werken binnen de Wwb leidt niet tot meer inkomen. In deze systematiek is het niet zo dat meer werken meer loont. In de wet Vazalo loont werken boven het minimum wél en wordt zo de armoede tegengegaan. Het probleem met alleenstaande ouders in de Wwb is nu eenmaal dat zij door de zorg voor kinderen en een te lage opleiding niet in staat zijn voldoende te verdienen om zelfstandig en zonder bijstand te kunnen leven. De korting van de inkomsten houdt alleenstaande ouders gevangen in een uitkeringssysteem. Hiermee breekt dit wetsvoorstel.

Wat de doelmatigheid en de doeltreffendheid betreft, is de Awir uitdrukkelijk bedoeld om inkomensafhankelijke toeslagen te verstrekken. De wet Vazalo past daarin volgens mijn fractie. Deze vormt geen afwijking van de gekozen systematiek. De Belastingdienst/Toeslagen is ons inziens prima in staat om deze toeslagen te verstrekken. Dit is bovendien nog goedkoper dan verstrekking via de bijstand.

De vraag of personen uit deze doelgroep door zo'n belastingmaatregel meer zullen gaan werken, is gemakkelijk te counteren door te stellen dat hierbij sprake is van een financieel aantrekkelijke prikkel. De combinatie van kort bij de arbeidsmarkt blijven, een financiële prikkel en scholingsmaatregelen is volgens ons voldoende aanleiding voor alleenstaande ouders om deze weg te bewandelen. Als ik daarbij voeg dat het door het strakke regime aantrekkelijker is voortijdig de Wwb te verlaten, dan is dit volgens mij een voor alleenstaande ouders zeer aantrekkelijk pad.

Er zijn herhaaldelijk berekeningen uitgevoerd om te ramen hoeveel mensen gebruik zullen maken van deze regeling. In bijna alle berekeningen is er sprake van een besparing, behalve in het scenario van de ministeries van

Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In dit scenario is er sprake van extra kosten vanaf 2010 van 10 mln. tot 15 mln., inclusief uitvoeringskosten. Alle andere scenario's komen gunstiger uit. Als dit scenario ook maar een fractie beter uitvalt dan het uiterst minimalistische van de regering, is er al sprake van een positieve belastingopbrengst.

Mijn fractie kan zich niet aan de indruk onttrekken, ook de brief van de staatssecretaris van 27 oktober jongstleden lezend, dat er wel heel erg geredeneerd wordt naar wat de uitkomst voor de staatssecretaris zou moet zijn, namelijk: "hier moeten wij maar niet aan beginnen". De uitstroom zoals die in de brief van de staatssecretaris wordt geschetst, is immers wel heel minimalistisch. Als ik dit scenario vergelijk met de scenario's van de indiener, dan overtuigt het laatste, realistische scenario onze fractie meer. Ik put daarbij zeker ook uit mijn eigen ervaring als oud-directeur van de bijstand.

Dit voorstel is heel gemakkelijk te marketen. Als dit een businesscase zou zijn, dan zou ik adviseren er direct aan te beginnen. Het is er namelijk een met weinig risico's en veel kansen. Ik zou adviseren alle bezwaren van het kabinet niet te laten tellen; zij vallen in het niet bij het doel van het wetsvoorstel en de potentiële opbrengsten na invoering, of die bezwaren nu gaan over de vraag of deze toeslagen passen binnen de Awir of over de vraag of er categorieën binnen de Wwb zijn van wie de startkwalificaties nóg slechter zijn. Iedereen zou toch vóór het voornemen moeten zijn, alleenstaande ouders te verbinden met de arbeidsmarkt en zich te richten op het blijvend verdwijnen uit de bijstand?

De staatssecretaris zal ongetwijfeld beweren dit doel te onderschrijven, maar er niet zeker van te zijn dat deze middelen het doel voldoende dichterbij brengen en ook nog iets opbrengen. Onze fractie stelt voor om te bezien of het werkt en op die manier alleenstaande ouders een kans te geven. Zonder vernieuwing en zonder een poging een stap verder te zetten, bereiken wij in ieder geval niets. Laten wij deze kansen grijpen omwille van de alleenstaande ouders, die zo hun positie op de arbeidsmarkt houden. Wij zijn het er tenslotte allemaal over eens dat er in de komende jaren veel mensen op de arbeidsmarkt nodig zijn; ook alleenstaande ouders.

*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Voorzitter. Ik beschouw de behandeling van dit wetsvoorstel van mevrouw Noorman-den Uyl op verschillende niveaus als een feestelijke gebeurtenis. In de eerste plaats is dit natuurlijk een klein beetje een afscheidsfeestje van een Kamerlid dat ik lijfelijk niet zo verschrikkelijk vaak ben tegengekomen, maar zij weet niet hoe vaak ik de Handelingen heb geraadpleegd omdat ik er zeker van kon zijn dat elke wet op het gebied van de sociale zekerheid een buitengewoon gedetailleerde behandeling had gekregen, wat menig bewindspersoon tot wanhoop zal hebben gedreven. Er bleef geen steen op de andere, de onderste steen moest altijd boven.

In de tweede plaats vind ik deze wetbehandeling feestelijk omdat ik, zoals ik in mijn maidenspeech al heb

verteld, eens zelf tot de categorie van de alleen opvoedende ouders behoorde. Ik weet maar al te goed wat een gerommel en gedoe het was en ik wil nog even in herinnering brengen dat ik in die tijd ook de moeder van mevrouw Noorman, Liesbeth den Uyl, tegenkwam. Zij voorzag niet alleen haar eigen kinderschare die uitwonend was geworden, van huisraad, zij bracht ook voor mij een keer een plastic tas met potten en pannen mee. Deze hartelijkheid en dit medeleven herken ik in haar dochter. Zij brengt deze eigenschappen niet tot uiting met een plastic tas met potten en pannen, maar met een wetsvoorstel om vrouwen -- het zijn meestal vrouwen -- in staat te stellen om op eigen benen te staan en niet afhankelijk te zijn van bijstand of het goede hart van vriendinnen.

En in de derde plaats moet het mij nog even van het hart dat het mij deugd doet dat dit wetsvoorstel aan de overzijde door alle fracties behalve de regeringsfracties is gesteund. Ik hoop dat dit een voorschot op de toekomst is en ik nodig de fracties van CDA en VVD van harte uit om zich op de valreep bij dit feestje aan te sluiten of een nog beter voorstel te doen. Dit geldt met name voor mevrouw Van Leeuwen, van wie ik weet dat zij een warm hart heeft voor alleen opvoedende moeders.

Ter zake. Wij weten natuurlijk waarom het gaat, wij weten dat alleen opvoedende moeders vaak klem zitten bij hun taak om kinderen op te voeden en tegelijkertijd zo zelfstandig mogelijk in hun eigen bestaan te voorzien. Wij zijn het erover eens dat arbeid goed is voor mensen, maar wij weten ook dat het niet realistisch is om van alleen opvoedende ouders te verwachten dat zij een volle baan aannemen, omdat dit ten koste zou gaan van een andere taak die niet alleen belangrijk is voor het individu, maar ook voor de maatschappij. De SP vond ook al voor mijn tijd dat alleenstaande ouders met kleine kinderen de keuze zouden moeten hebben tussen zorg, arbeid en een combinatie van beide. Maar er zijn nog niet voldoende mogelijkheden om dit te doen op een zodanige manier dat niemand er schade van ondervindt. Voor hoogopgeleide vrouwen kan een parttime functie voldoende inkomsten opleveren, maar wij praten hierbij nu juist over een groep vrouwen die veelal niet hoog zijn opgeleid. En het is ook duidelijk dat de arbeidsmarkt maar ten dele flexibel genoeg is om ouders de gelegenheid te geven, zonder problemen zorg en arbeid te combineren. Bovendien weten wij dat juist laagopgeleide vrouwen met parttime werken te weinig verdienen om boven het minimum uit te komen. Ik vind het wetsvoorstel dan ook een vindingrijke manier om met werk in deeltijd voldoende inkomsten te verwerven zonder een beroep te doen op de bijstand. En dit is natuurlijk niet alleen heel erg belangrijk voor alleen opvoedende ouders, maar ook voor de 350.000 kinderen die op dit moment opgroeien in -- decente -- armoede. Dit is niet goed, want armoede wordt vaak doorgegeven in de zin van kansarmoede: kinderen die niet voldoende kunnen participeren. Wij weten ook dat het vaak om migrantengezinnen gaat en wij zouden toch alles op alles moeten zetten om deze neerwaartse spiraal voor een tamelijk grote categorie naar boven om te buigen.

Mevrouw Noorman is realistisch genoeg om te weten dat er meer moet worden gedaan dan ouders een inkomensgarantie bieden die hen boven het allerlaagste

niveau uittilt; het gaat ook om bijscholing en om kinderopvang van goede kwaliteit waaraan een moeder haar kind met een gerust hart kan toevertrouwen. Het gaat ook om de hervorming van de arbeidsmarkt, waar men er nog steeds van lijkt uit te gaan dat alle gezinnen beschikken over iemand die fulltime buitenshuis kan werken en iemand anders die eventueel naast een kleine baan wel voor de kinderen zorgt. Dat is nog steeds niet echt in orde. Deze wet zie ik zeker als één stap in de vele problemen waarmee mensen onderaan de maatschappij te maken hebben, vooral de mensen die nog steeds moeite hebben om zorg en arbeid met elkaar te combineren. Het is een stap in de goede richting die mijn fractie van harte zal steunen.

Ik ben al over mijn tijd heen. Ik laat mijn vragen maar even liggen. Mevrouw Noorman heeft ook ongelooflijk veel vragen met de grondigheid die wij van haar kennen, al beantwoord. Misschien kan ik mijn resterende vragen nog in tweede termijn stellen.

*N

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Enerzijds heeft de VVD-fractie waardering voor collega-volksvertegenwoordigers uit de Tweede Kamer die de moed en de energie kunnen opbrengen om een initiatiefwetsvoorstel uiteindelijk tot in de Eerste Kamer te brengen. Anderzijds heeft de VVD-fractie met uitermate gemengde gevoelens het initiatiefwetsvoorstel van mevrouw Noorman-den Uyl gevolgd, dat als doel heeft de zelfredzaamheid van alleenstaande ouders van kinderen tot zestien jaar te bevorderen en hen uit de bijstand te halen.

Het bevorderen van zelfredzaamheid van de mensen in Nederland is door het kabinet de afgelopen jaren nagestreefd en heeft naar de mening van de VVD-fractie op verschillende punten succes gehad, vooral in de uitwerking van de Wet werk en bijstand.

Echter, bij nadere toetsing blijkt dat het doel van dit wetsvoorstel, zoals beschreven in de memorie van toelichting, niet correspondeert met de overwegingen en de doelstellingen van het initiatiefwetsvoorstel. Want weliswaar wordt door de uitvoering van het wetsvoorstel de redzaamheid, het inkomen van de alleenstaande ouder, vergroot door de Vazalotoeslag, maar de betrokkene doet dit niet zelf, op eigen financiële kracht: er is een inkomensvoorschot door de overheid op basis van een andere wettelijke regeling voor nodig. De bijstandsuitkering, waar de alleenstaande ouder recht op heeft en die wordt verstrekt uit de Wet werk en bijstand, wordt vervangen door een toeslag op grond van de Algemene wet werk en inkomensafhankelijke regelingen, de Awir. Het uitgangspunt is derhalve niet goed.

Hoewel het verstrekken van de Vazalotoeslag op termijn inderdaad kan betekenen dat de uitkeringsgerechtigden uit de bijstand komen, zodat dit voor de gemeente als uitvoerder van de Wet werk en bijstand tot een besparing leidt, komt daarvoor in de plaats de overheid bij de uitvoering van de Awir op hoge kosten te zitten.

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De indienster heeft een aantal scenario's aangegeven, waarbij in alle scenario's wordt uitgegaan van besparingen. De regering geeft eveneens een scenario, waarin mede gebaseerd op informatie van de VNG van een naar de mening van de VVD-fractie veel realistischer uitstroom is uitgegaan. Hierbij worden de besparingen in de eerste twee jaar tenietgedaan door de incidentele en structurele kosten van de uitvoering, terwijl er in de drie volgende jaren alleen maar kosten zijn en geen besparingen. Bovendien komen niet alleen alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering in aanmerking voor een Vazalotoeslag, maar ook alleenstaande ouders met kinderen tot zestien jaar met een inkomen tot 115% van het minimumloon, een groep die in principe wel financieel op eigen benen staat.

Voor de VVD-fractie maakt de inconsistentie tussen het doel van het initiatiefwetsvoorstel en de wijze waarop het doel bereikt dient te worden, het gewoonweg een kwestie van principe om dit initiatiefwetsvoorstel te verwerpen.

Dat de bijstandsuitkering voor alleenstaande ouders en ook een inkomen tot 115% van het minimumloon geen ruim inkomen is, valt niet te ontkennen, maar mede door het systeem van bestaande toeslagen werd het wel tot op heden als voldoende beschouwd. Om in dit inkomen met wettelijke maatregelen verandering te brengen is de Wet werk en bijstand het geëigende instrument. Dit was ook het advies van de Raad van State. Het voorstel van de Vazalotoeslag past niet bij de systematiek en het doel van de Awir. De Awir biedt het kader voor verstrekkingen van een bijdrage in specifieke kosten die in relatie tot de draagkracht te hoog zijn. Er kunnen hiermee inmiddels verschillende verstrekkingen worden toegekend, die ook op de doelgroep alleenstaande ouders met jonge kinderen van toepassing zijn. Recentelijk is daar nog aan toegevoegd de kindertoeslag, als bijdrage in specifieke kosten per 1 januari 2008.

De Wet werk en bijstand heeft als doel de bestaansmiddelen aan te vullen. Bovendien biedt de gemeente met de Wet werk en bijstand veel mogelijkheden voor aanvullende scholing, nascholing, training en reïntegratie om daarmee tot een redelijk inkomen te kunnen komen, zelfs in deeltijdarbeid. Recentelijk, met zijn brief van 6 oktober 2006, 30800-XV, nr. 7, geeft de staatssecretaris van Sociale Zaken aan dat gemeenten door middel van invulling van beleidsregels op basis van groepskenmerken, zoals kinderen van alleenstaande ouders met een bijstandsuitkering, deze alleenstaande ouders kunnen ondersteunen als zij voor hun kinderen bepaalde noodzakelijke kosten moeten maken of gemaakt hebben. De conclusie moet dus zijn dat voor het bereiken van het doel van het initiatiefwetsvoorstel het gekozen instrument verkeerd en zelfs overbodig is.

Mevrouw de voorzitter. De conclusie is dus dat een toeslag op grond van de Awir de verkeerde weg is om het doel van het initiatiefwetsvoorstel, het verhogen van het inkomen van alleenstaande ouders van jonge kinderen, te bereiken en deze conclusie heeft ook consequenties voor de toetsing van de uitvoerbaarheid van het initiatiefwetsvoorstel. Het inkomen van de doelgroep is onzeker. Dit is recent nog door een aantal gemeenten bevestigd. Het gaat vaak om instabiele deeltijdbanen en/of

alimentatie die niet altijd wordt betaald. Noch de Belastingdienst noch de gemeentelijke administratie is erop ingericht om op zulke schommelingen te reageren. De verstrekking gebeurt door middel van voorschotten op basis van een schatting. Als er achteraf verrekend moet worden, ontstaan financiële problemen en moet de aanvrager terug naar de gemeente voor een bijstandsuitkering. Het is natuurlijk mogelijk twee geautomatiseerde systemen in te voeren die rekening houden met de gevoeligheden van de overstap van Belastingdiensttoeslagen naar gemeente, van Awir naar Wet werk en bijstand en vice versa. Dit brengt echter forse kosten met zich mee die, naar de mening van de VVD-fractie, niet in verhouding staan tot het beoogde doel. Ook hierover heeft de Raad van State zich in zijn advies negatief uitgesproken. Daar komt nog bij dat met de Awir en de Wet werk en bijstand verschillende begrippen worden gehanteerd voor inkomen en voor vermogen. De Awir gaat uit van een belastbaar verzamelinkomen, de Wet werk en bijstand van een netto-inkomen. Bij de Awir telt kinderalimentatie niet mee als inkomen, bij de Wwb wel. Bij de Awir geldt geen vermogenstoets, bij de Wwb wel. De cumulatie van al deze verschilpunten maakt dat de administratieve lasten hoog zullen zijn en dat zeker geen sprake zal zijn van klantvriendelijkheid en overzichtelijkheid voor de alleenstaande ouder die voor de regeling in aanmerking komt.

Mevrouw de voorzitter. De VVD-fractie heeft ook bedenkingen bij het derde toetsingspunt, de handhaafbaarheid. Door de hiervoor genoemde ingewikkelde en kostbare uitvoering is de maatregel gevoelig voor oneigenlijk gebruik, vooral bij het switchen van Wwb naar Awir en terug. De gevoeligheid ligt vooral in het feit dat bij de Awir, anders dan bij de Wwb, kinderalimentatie niet als inkomen wordt aangemerkt.

De VVD-fractie heeft daarbij alle argumenten die in de Tweede Kamer zijn gewisseld uiteraard bestudeerd, maar dit heeft er niet toe geleid dat zij een ander standpunt zou kunnen innemen. De suggestie om een pilot van tijdelijke invoering te doen lijkt de VVD een buitengewoon kostbaar experiment, waarvan weinigen van de doelgroep zullen profiteren. Hierover zou de VVD-fractie graag de mening van de staatssecretaris horen.

Ten slotte heeft de VVD-fractie nog de volgende bezwaren tegen het initiatiefwetsvoorstel, waarmee zij van mening verschilt met de indienster. Het kiezen van een specifieke doelgroep voor een inkomenstoets is arbitrair en past niet bij de systematiek van de Wet werk en bijstand. Ervan uitgaan dat voltijdarbeid niet haalbaar en niet wenselijk is voor een alleenstaande ouder met jonge kinderen is ronduit betuttelend. Tegen de suggestie die door sommige woordvoerders is gedaan dat een voltijds werkende ouder de opvoeding verwaarloost en dat daardoor haar of zijn kinderen potentiële klanten van de jeugdzorg worden, stelt de VVD-fractie zich met klem teweer.

Het mag duidelijk zijn dat de VVD-fractie, hoezeer zij ook graag zou zien dat alleenstaande ouders met jonge kinderen op eigen financiële benen kunnen staan, tot de conclusie is gekomen dat, op alle punten waarop zij in deze Kamer een wetsvoorstel dient te

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

toetsen, zij over dit initiatiefwetsvoorstel negatief moet beslissen.

In dit verband wil de VVD-fractie nog enige opmerkingen maken over de opstelling van de CDA-fractie ten opzichte van het initiatiefwetsvoorstel. In de debatten in de Tweede Kamer heeft de woordvoerder voor het CDA, de heer BruIs, de bezwaren die hij tegen het initiatiefwetsvoorstel had duidelijk aangegeven. Ik citeer dit puntsgewijs:

- uit de bijstand, maar wel afhankelijk van de Vazalotoeslag: het probleem kan niet opgelost worden door een extra inkomensondersteuning in de vorm van de Vazalotoeslag;
- het wetsvoorstel past niet in de systematiek van de Awir;
- bijstand is geen schande, het gaat nu in de Wwb niet meer om eeuwigdurende bijstand maar om "deeltijds of voltijds, iedereen aan het werk en uit de uitkering";
- arbitraire keuze van doelgroep;
- uitkeringslasten te hoog;
- een financiële prikkel is niet genoeg, er spelen andere mechanismen in de maatschappij, het instrumentarium van de Wwb is beter;
- geen voorstander zijn van bevoorrechten van deze groep, althans niet via dit wetsvoorstel.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): U sprak over het betuttelen van de doelgroep en er zou zijn gezegd dat de jeugdzorg eraan te pas zou komen. Ik heb inderdaad gezegd dat armoede ook effect heeft op kinderen, maar dat lijkt mij aantoonbaar. Wat bedoelt u eigenlijk met dat betuttelende en wat bedoelt u met de jeugdzorg? Wie zegt dat?

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Betuttelend vinden wij dat er wordt gezegd dat alleenstaande ouders maar een deeltijdbaan moeten nemen. Zij mogen toch zelf kiezen of zij een deeltijdbaan of een voltijdbaan nemen? Wij vinden het betuttelend om in de wet vastleggen dat het alleen een deeltijdbaan mag zijn.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Er staat toch niet in de wet dat alleen opvoedende ouders alleen maar een parttimebaan mogen hebben?

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Dat is wel het doel van de wet.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Het wordt toch niet verboden dat moeders of vaders voltijds werken, als zij dat kunnen regelen? Ik dacht niet dat dit de bedoeling was van de wet, dus ik zie het betuttelende niet.

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Wij meenden juist dat deze suggestie wel naar voren kwam door de manier waarop het punt van deeltijd werd voorgesteld.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Ik heb het er niet in gelezen, dus het zou mooi zijn als u kunt zeggen waar dat staat.

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Zo kwam het op ons over door de wijze waarop het in de memorie van toelichting is verwoord.

De heer **Van Driel** (PvdA): Mevrouw Kalsbeek zegt dat het betuttelend wordt en dat wij, de vorige sprekers -- heb ik het letterlijk verstaan -- hebben gesuggereerd dat ouders hun kinderen zullen verwaarlozen en dat die kinderen bij de jeugdzorg terecht zullen komen. Dat is noch door mevrouw Meulenbelt, noch door mij gezegd.

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Ik heb ook niet gezegd "door de vorige sprekers", maar "door woordvoerders". Daarmee refereer ik aan de Tweede Kamer.

De heer **Van Driel** (PvdA): In dit huis suggereert toch niemand dat iemand daarmee een slechte ouder is?

U heeft veel bezwaren tegen dit wetsvoorstel. Ik denk altijd: als er zoveel bezwaren zijn, dan moet er ook wel iets goeds in zitten, want anders kun je het met een of twee bezwaren wel af. Dit zijn er wel zeven of acht en zo groot is dit wetsvoorstel nu ook weer niet. Op een punt gaat u echter niet in. Het grote verschil met de Wwb is dat je hier als ouder vanzelf uit groeit. Als het jongste kind 16 jaar is, houdt het op. Je houdt contact met de arbeidsmarkt en dat kind wordt bij leven en welzijn vanzelf 16 jaar. Daar kun je op wachten; dat duurt maximaal 16 jaar. Dan is de regeling afgelopen en blijven zij op de arbeidsmarkt. De kern van dit geheel is dat mensen op de arbeidsmarkt blijven. Uw eigen fractievoorzitter in de Tweede Kamer heb ik horen zeggen dat mensen uit de bijstand en naar de arbeidsmarkt moeten, maar daar hoor ik u niets over zeggen.

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Natuurlijk moeten zij dat. In het begin heb ik gezegd dat de intentie van het voorstel ons zeker aanspreekt. Inderdaad houdt de toeslag op als het kind zestien is, maar als mensen dan werken, houdt de toeslag ook op. Dat wordt dus niet veroorzaakt door de Vazalotoeslag, en ik vind dat daarom ook geen argument. Ik heb zoveel argumenten genoemd, omdat ik vind dat deze Kamer wordt geacht zorgvuldig te toetsen.

Normaal gesproken is de slotfase van een inbreng dat de fractie met belangstelling het antwoord afwacht. Vandaag ziet mijn fractie het wat anders: zij wacht met intense belangstelling de inbreng van de CDA-fractie in eerste termijn af!

*N

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Voorzitter. Ik complimenteer de indienster en haar medewerkers met de wijze waarop dit wetsvoorstel is verdedigd: vol enthousiasme en zeer precies, ingaand op de vele kritiekpunten die zij over zich heen heeft gekregen.

Op het eerste gezicht oogt het wetsvoorstel bepaald aantrekkelijk. Het is een creatief voorstel, dat een oplossing biedt voor een vraagstuk waarover al decennia wordt getobd. Dat is niet inherent aan de Wwb, dat kenden wij ook al onder de AWB. De indienster is erin geslaagd, op een uiterst creatieve manier aan de problematiek van de armoedeval het hoofd te bieden. Er vindt een verschuiving plaats van een uitkering op grond van de Wwb naar een toeslag uit de fiscaliteit. In die zin is dit wetsvoorstel bepaald modern te noemen, want wij zien steeds meer sociale zekerheid verdwijnen in de richting van de Belastingdienst. Dat is overigens een ontwikkeling waar ik aanvankelijk positief tegenover stond, zij het dat wel de vraag rijst hoelang de kruik te water gaat voordat deze barst. Ik krijg langzamerhand de indruk dat de belastingdienst tamelijk zwaar is belast met allerlei nieuw beleid, waarvoor de indienster overigens niet verantwoordelijk is. Ik hoor de staatssecretaris daarop graag reageren.

De wijze van vormgeving sluit aan bij een reeks van voorstellen die GroenLinks in een reeks van jaren heeft gedaan om deeltijdarbeid lonend te maken, in die zin dat mensen, meestal vrouwen, met een deeltijdbaan economische zelfstandigheid kunnen bereiken. GroenLinks kiest daarbij de vormgeving van een hoge arbeidskorting, die afloopt naarmate het inkomen toeneemt. Dat is een vorm van negatieve inkomstenbelasting, waar dit wetsvoorstel sterk op lijkt. In die zin wil ik aan het denkmodel dat aan dit wetsvoorstel ten grondslag ligt mijn steun betuigen.

Ik heb overigens ook nog een paar kritische opmerkingen. De eerste heeft betrekking op de doelgroep die de indienster heeft gekozen, namelijk de alleenstaande ouders. Ik zou menen dat alles wat je kunt zeggen over de problemen van alleenstaande ouders bij het combineren van arbeid en zorgtaken, mutatis mutandis ook opgaat voor een aantal andere groepen. Denk aan laaggeschoolden, ouderen, gedeeltelijk gehandicapten, mensen met een bijstandsuitkering. Er zijn nogal wat categorieën te verzinnen waarvoor je zo'n negatieve inkomstenbelasting of extra arbeidskorting gerechtvaardigd zou kunnen achten. Dat is overigens geen argument tegen deze regeling. Je zou kunnen zeggen dat de eerste stap is gezet. Wij kunnen bekijken of deze regeling in de loop van de tijd uit te breiden is naar andere groepen. Het is wel een punt dat ik graag even aanroer.

Als ik alle gegevens die de indienster naar voren heeft gebracht in ogenschouw neem, denk ik dat het probleem van de doelgroep die zij op het oog heeft niet alleen maar, en misschien zelfs niet in eerste instantie, samenhangt met de combineerbaarheid van arbeid en zorg, maar vooral te maken heeft met een scholingsachterstand. Het viel mij op dat twee van de drie alleenstaande ouders helemaal niet in de bijstand zitten. De groep die in de bijstand zit heeft kennelijk een laag scholingsniveau en zou wellicht beter en structureel geholpen of ondersteund worden als zwaarder wordt ingezet op scholing tot een

mbo+-niveau, omdat zij daarmee duurzamer kunnen participeren op de arbeidsmarkt en een hoger uurloon kunnen verdienen dan het minimumloon. In feite refereert de indienster daar steeds aan door te stellen dat men minstens zoveel uur het minimumloon moet verdienen. Ik vind dat je ervoor moet zorgen dat mensen behoorlijk boven het minimumloon op de arbeidsmarkt kunnen participeren. Daarmee heb je ook een deel van het probleem te pakken. Het een sluit het ander echter niet uit. Dat pleit dus niet tegen het wetsvoorstel, maar het pleit wel voor extra maatregelen op het terrein van scholing, die al min of meer verpakt zitten in het flankerend beleid.

Dan ga ik in op enkele meer kritische punten die betrekking hebben op de techniek. De Vazalotoeslag wordt betaald als een voorschot. De Belastingdienst werkt met een jaarsystematiek; gemeenten werken met een maandsystematiek. De doelgroep zal vaak afhankelijk zijn van flexibele banen met wisselende inkomsten, misschien zelfs wel wisselend per week of per dag, maar zeker wisselend per maand. Terugvordering vindt alleen plaats voorzover het inkomen hoger was dan 90% van het wettelijk minimumloon. Er worden voorschotten betaald die tot onzekerheid kunnen leiden en die misschien te hoog of te laag zijn vastgesteld. Door die systematiek kunnen misschien sneller dan nu het geval is in de Wwb schulden ontstaan. Ik lees in de stukken van de indienster dat 21% van de doelgroep reeds meer schulden heeft dan baten. Hoe verhoudt de gekozen systematiek zich tot de noodzaak om problematische schulden zo veel mogelijk te voorkomen en liefst nog terug te dringen? Misschien kan de indienster daar in haar beantwoording op ingaan.

Een ander kritisch punt heeft te maken met het feit dat ik de heer Bos vorige week hoorde zeggen dat het verschil tussen de Partij van de Arbeid en GroenLinks toch vooral was dat de Partij van de Arbeid zich bij de sociale zekerheid meer op de handhaving richt, terwijl wij wat liberaler zouden zijn. Toen dacht ik: dit is typisch iets wat ik met mevrouw Noorman moet bespreken. De Vazalotoeslag is een goede gelegenheid om dat te doen. In wezen kiest de indienster ervoor dat de handhaving, bijvoorbeeld bij de vraag of de betrokkene wel of niet samenwoont of de vraag of de betrokkene wel of niet zwarte inkomsten geniet, uit handen wordt genomen van de gemeenten en wordt overdragen aan de Belastingdienst. Nou acht ik de Belastingdienst wel in staat om controle uit te oefenen op het hebben van een zwart inkomen, want dat doet de dienst al sinds jaar en dag, maar is hij even goed toegerust als de gemeente voor het controleren op samenwonen? Deze vraag wil ik zo neutraal mogelijk aan de indienster stellen, maar gezien het feit dat haar politiek leider heeft aangegeven wel heel wat meer van de handhaving te zijn dan GroenLinks, ben ik erg benieuwd naar het antwoord.

Ik lees het nergens met zoveel woorden, maar ik denk dat ook de 200.000 alleenstaande ouders die nu geen bijstand genieten, gebruik kunnen maken van de Vazalotoeslag. Ik zie de indienster knikken. Vermoed kan worden dat nogal wat van die 200.000 mensen een niet bijster hoog inkomen hebben; misschien net boven het minimumloon of 115% daarvan. Zij kunnen misschien minder gaan werken om vervolgens de Vazalotoeslag van de Belastingdienst te krijgen. Is dat een juiste

veronderstelling? Wat is de raming van deze niet bedoelde doelgroep, die twee keer zo groot is als de doelgroep die wel met dit wetsvoorstel wordt beoogd? Krijgen deze personen de Vazalotoeslag ambtshalve of dienen zij deze aan te vragen? Als het laatste het geval is, hoe weten de betrokkenen dan dat zij mogelijkwijs voor de Vazalotoeslag in aanmerking komen?

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik voer het woord namens de fracties van de SGP en de ChristenUnie. Wij complimenteren de indienster met het wetsvoorstel. Het is een heel karwei, dat alleen daarom al waardering verdient, maar daar blijft het niet bij. Onze fracties hebben vooral waardering voor het wetsvoorstel vanwege het doel. De positie van alleenstaande ouders is namelijk niet benijdenswaardig. Naast het vele leed dat zij hebben moeten ervaren, bijvoorbeeld door het overlijden van hun echtgenoot of door echtscheiding, staan zij er alleen voor; zowel voor het opvoeden van de kinderen als voor het voorzien in een inkomen. In de praktijk blijken er bij deze categorie mensen veel schrijnende gevallen te zijn.

Het lot van jonge kinderen gaat onze fracties ook zeer ter harte. Zij hebben recht op aandacht en geborgenheid van de ouders. Daarom hebben onze fracties altijd grote moeite met kinderopvang buiten het gezinsverband. Daarbij hebben wij wel altijd duidelijk gemaakt dat wij geen moeite hebben met kinderopvang om bijvoorbeeld medische of sociale redenen. Daaronder valt wat ons betreft ook kinderopvang voor alleenstaande ouders. Het spanningsveld tussen zorgplicht en arbeidsparticipatie komt bij deze categorie mensen duidelijk naar voren.

Wij hadden grote moeite met de invoering van de sollicitatieplicht voor alleenstaande ouders in de Wet werk en bijstand. Al jaren zijn wij van mening dat alleenstaande ouders met jonge kinderen eigenlijk niet in de bijstand thuishoren, maar onder een apart regime moeten vallen. De bijstand is een vangnet en gericht op volledige arbeidsparticipatie. Dit doet naar de mening van onze fracties tekort aan de terechte wens van veel alleenstaande ouders om een belangrijk deel van hun tijd te besteden aan de opvoeding van hun jonge kinderen.

Het zal duidelijk zijn dat wij dit wetsvoorstel op een heel positieve wijze zullen steunen.

*N

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De CDA-fractie heeft uit egards tegenover mevrouw Noorman-den Uyl, die morgen de Tweede Kamer gaat verlaten, willen meewerken aan een plenaire behandeling van dit wetsvoorstel zonder voorafgaande schriftelijke voorbereiding, zodat zij het wetsvoorstel nog zelf kan verdedigen. Dit moet echter wel een uitzondering blijven. Ook nu is weer gebleken dat het in feite niet had gekund, gelet op de moeilijke vragen waarmee wij na bestudering van alle stukken zijn blijven zitten. Dat hangt uiteraard samen met de behandeling in de Tweede Kamer. Meer dan

een jaar windstille en nu wordt dan plotsklaps het wetsvoorstel zonder enige stemverklaring, noch van voorstanders, noch van tegenstanders, aanvaard. Wij vertrouwen er echter vooralsnog op dat onze vragen en de antwoorden vandaag nog kunnen bijdragen aan een voor iedereen toereikende oplossing.

Het wetsvoorstel beoogt alleenstaande ouders met jonge kinderen tot zestien jaar, van wie er vele duizenden in de bijstand zitten, de mogelijkheid te bieden met een deeltijdbaan in combinatie met de Vazalotoeslag tot zelfredzaamheid te komen. Dat wil zeggen dat zij een bestaan kunnen opbouwen zonder beroep op de bijstand. Dit brengt ons allereerst bij de Wet werk en bijstand. Met de komst van deze wet is de categoriale vrijstelling van de sollicitatieverplichting voor alleenstaande ouders met jonge kinderen opgeheven. Ook van alleenstaande ouders met jonge kinderen wordt onder de Wwb in beginsel verwacht dat zij zelf inkomen uit arbeid verwerven. De CDA-fractie aan de overzijde had hiermede de nodige moeite en heeft getracht nog enig reparatiewerk te verrichten. Door de aanvaarding van het idee van de heer Bruis heeft de gemeente de bevoegdheid gekregen op basis van individuele omstandigheden toch een vrijstelling van de sollicitatieplicht te verlenen. Maar het is en blijft, overeenkomstig artikel 9, lid 2, een kan-bepaling. De gemeenten kunnen de situatie ook anders wegen dan betrokkenen of een ander beleid voeren. Alleenstaande ouders met de verantwoordelijkheid voor jonge kinderen kunnen ook worden verplicht een volledige baan te nemen, want het doel van de Wwb is werk boven uitkering.

De CDA-fractie in de Eerste Kamer had en heeft hiermede eveneens grote moeite. Vandaar ook dat wij bij de behandeling van de Wwb aan artikel 9, lid 2 bijzondere aandacht hebben gegeven. Ik citeer uit de Handelingen van 7 oktober 2003, pagina 2-23, slechts de navolgende passage: "Welnu, de CDA-fractie acht economische zelfstandigheid, ook van alleenstaande ouders, een groot goed, maar acht het nakomen van de zorg voor kinderen, vooral jonge kinderen, minstens zo belangrijk. Zeker voor alleenstaande ouders, die niet kunnen terugvallen op de steun van een partner, is het van essentieel belang dat er keuzevrijheid is. Die keuzevrijheid kan ondersteund worden door voldoende kinderopvang en mogelijkheden van parttimewerk. Bij een gedwongen sollicitatieplicht kan deze keuzevrijheid in de knel komen en tot een gedwongen, onvoldoende serieuze afweging leiden. De Tweede Kamer, maar ook de staatssecretaris, heeft echter anders beslist en thans gaat het dan ook om de beoordeling van de nu wezenlijk andere situatie." De CDA-fractie heeft vervolgens getracht de uitleg van artikel 9, lid 2 zo gunstig mogelijk te maken voor de alleenstaande ouders. Het ging evenwel om de eerste grote stelselwijziging, tot een tegenstemmen is het niet gekomen.

Vanuit een ander vertrekpunt dan indertijd de Tweede Kamer en thans ook de initiatiefneemster, die vooral zelfredzaamheid als uitgangspunt heeft genomen, zien wij nu als positief punt van dit wetsvoorstel dat alleenstaande ouders met een deeltijdbaan kunnen volstaan en in ieder geval dan verzekerd zijn van het houden van tijd en ruimte voor de zorg en opvoeding van de kinderen. Ook de initiatiefneemster onderschrijft dit belang met verwijzing naar de Universele Verklaring van de Rechten

van de Mens, artikel 25: "Moeder en kind hebben recht op bijzondere zorg en bijstand". Bij een verplichting om te gaan werken is de uitspraak dat het om niet meer dan een deeltijdbaan kan gaan een positief signaal. In een tijd van toename van ontwrichte gezinnen en ontspoorde kinderen, die soms ook tot criminaliteit vervallen, acht de CDA-fractie dit wetsvoorstel met recht een proeve van preventief beleid. Kansen scheppen voor alleenstaande ouders om ook tijd te houden voor de zorg en opvoeding van kinderen, draagt bij aan de stabiliteit binnen het gezin. In de hoop dat dit ook een bijdrage is om opvoedingsondersteuning en gezinscoaches te voorkomen! Bovendien wordt de onafhankelijkheid van de Wwb door de Vazalotoeslag hierdoor ook mogelijk gemaakt voor alleenstaande ouders met veelal lage inkomens, mede als gevolg van het ontbreken van startkwalificaties. Deze alleenstaande ouders behoeven hierdoor niet gevangen te blijven zitten in de bijstand, zoals nu veelal het geval is. Immers, deze alleenstaande ouders blijven daardoor evenals hun kinderen tot de kwetsbare groepen behoren. Soms jaren, met alle gevolgen van dien. Met het doel van dit wetsvoorstel en het streven om méér werken méér lonend te maken kunnen wij, evenals de Tweede Kamerfractie van het CDA, in de gegeven omstandigheden dan ook instemmen.

Niettemin blijven er vanuit de optiek, dat wetsvoorstellen moeten worden beoordeeld op rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid nog enkele moeilijke vragen over, zowel voor de initiatiefneemster als voor het kabinet. Ik voeg eraan toe dat wij nu in feite een schriftelijke en mondelinge behandeling ineen moeten doen en dat ik de vragen die ik anders schriftelijk zou hebben gesteld -- en dat is ook uit egards tegenover mevrouw Noorman -- in alle zakelijkheid toch nu zal stellen. Ik denk dat zij als erkend materiedeskundige daar alleen maar prijs op stelt.

Bij de handhaafbaarheid behoeven wij naar mijn overtuiging niet lang stil te staan. Immers, het IWI acht het wetsvoorstel ofwel de Vazaloregeling, ondanks de gecompliceerdheid, goed toezichtbaar.

Anders ligt het voor de rechtmatigheid en de uitvoerbaarheid. Er is op z'n minst nog een aantal hobbels te nemen. Allereerst de vraag, die ik zowel aan de initiatiefneemster als aan de staatssecretaris wil stellen: Waarom is niet gekozen voor een ruimere mogelijkheid voor vrijlating van inkomsten bij deeltijdarbeid binnen de Wwb al dan niet in combinatie met een herstel van de vrijstelling van de sollicitatieplicht? De initiatiefneemster zal kunnen billijken dat ik dit vraag tegen de achtergrond van de bezwaren van de VNG, die blijkens Binnenlands Bestuur van 24 november jongstleden weer in alle hevigheid terugkomen, maar ook en vooral om principiële redenen. In feite zou voor alle alleenstaande ouders met jonge kinderen keuzevrijheid moeten bestaan. Voor de staatssecretaris spits ik mijn vraag toe op een meer actieve inzet om ook in het kader van een noodzakelijk jeugdbeleid alleenstaande ouders met jonge kinderen meer tegemoet te komen; een inzet, waarbij tevens wordt erkend, dat alleenstaande ouders een driedubbele taak hebben waarvoor zij veelal alleen staan en dat zij daarom moeten kunnen rekenen op extra tegemoetkomingen.

Een aanvullende vraag in dit opzicht aan de initiatiefneemster is de volgende. Hoe kan het niet-gebruik van de Vazaloregeling worden voorkomen, gelet op het feit, dat de beoogde groep deelnemers in overwegende mate bestaat uit ouders met onvoldoende startkwalificaties? Het opleidingsniveau van alleenstaande ouders in de bijstand is hierdoor verhoudingsgewijs laag. Zullen zij dit wetsvoorstel naar hun eigen situatie kunnen vertalen?

Voorts is naar ons gevoel het duiventileffect eveneens nog onvoldoende belicht, ook in de Tweede Kamer. Bij minder uren werken, bijvoorbeeld tijdens de vakanties, kan snel weer op de bijstand moeten worden teruggevallen. Het gebruikelijke beeld is toch dat kinderen weken thuis zijn en dat moeders in grote vertwijfeling zeggen: dan ga ik die weken maar niet werken. Dat wordt wel op hun inkomen gekort en dan kunnen zij weer snel op de bijstand moeten terugvallen. Heeft de initiatiefneemster dit probleem onderkend? Het wetsvoorstel is hierdoor erg kwetsbaar voor inkomensschommelingen. Inkomensonzekerheid is daarvan dan het gevolg. Kan de initiatiefneemster zich voorstellen, dat de CDA-fractie met zo'n uitkomst grote moeite heeft? Kan de staatssecretaris de CDA-fractie vervolgens het nodige inzicht verschaffen in de omvang van de groep alleenstaande ouders met kinderen, die krachtens de Wwb een bonus krijgen en kan hij melden hoeveel gemeenten, ondanks de kan-bepaling, gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheden tot vrijlating, te weten de vrijlating van 25% van de inkomsten uit arbeid en de vrijlating van premie tot een maximum van €2066 per jaar? Vervolgens rijst de vraag, die ik aan de initiatiefneemster stel, of het beroep op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens voldoende is om alleenstaande ouders met jonge kinderen op de voorgestelde wijze te bevoorrechten. Is de afbakening met andere doelgroepen in de bijstand, zoals gedeeltelijk arbeidsgeschikten, wel voldoende afgewogen? Is dit wel onderwerp van studie geweest? Is nagedacht over de verhouding tot alleenstaande ouders met jonge kinderen die in de bijstand blijven? Had dit moeten gebeuren? Welke invloed zal de uitvoering van de motie-Crone die in de Tweede Kamer is ingediend, op dit wetsvoorstel hebben? Er was wel een draagvlak in de Tweede Kamer, maar geldt dit ook voor de samenleving als zodanig?

Er is ook nog steeds onduidelijkheid over de grote verschillen tussen de uitstroombelingen van de initiatiefneemster en van het kabinet. Zijn die verschillen nu uitsluitend toe te schrijven aan een verschillende waardering van de ingebouwde financiële prikkels of speelt er meer? Ik krijg graag een reactie van zowel de initiatiefneemster als de staatssecretaris, mede om de financiële uitkomsten te kunnen beoordelen. Zal er sprake zijn van besparingen of van meerkosten? Ik stel die vraag toch ook al werd ik na lezing van alle stukken een beetje kriebelig. Ik vind dit gekissebis om niks, terwijl ik het gevoel heb dat er nooit een bevredigend antwoord op deze vraag kan worden gegeven.

Méér nog dan de uitvoeringskosten vraagt ook de uitvoeringsproblematiek aandacht. Mogen wij aannemen dat de initiatiefneemster zich ervan verzekerd heeft dat het wetsvoorstel in de huidige vorm goed uitvoerbaar is? Het is de CDA-fractie overigens niet ontgaan dat de

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

initiatiefneemster op z'n minst aan drie bezwaren van de Raad van State en het kabinet is tegemoetgekomen, zoals het recht op scholing dat komt te vervallen, de vrijlating van de kinderalimentatie die nog niet tot het ministerie lijkt te zijn doorgedrongen, terwijl de datum van invoering is aangepast naar 1 januari 2008. Ook is het gemeentelijk traject vereenvoudigd.

Er blijven dan nog twee substantiële bezwaren ter behandeling over, die ook het kabinet bij voortduring aanvoert, zoals in de brief van 27 oktober 2006. De initiatiefneemster kon op deze brief niet meer reageren. Kan dit alsnog gebeuren?

Los van een aantal meer technische opmerkingen blijven mijns inziens dus nog twee hoofdbezwaren over. Allereerst het verstrekken van een toeslag aan ouders die thans geen recht hebben op bijstand, omdat zij over voldoende inkomen beschikken. Over welke aantallen spreken wij dan en had deze discussie niet kunnen worden voorkomen? Wat was er nodig om dit argument te ontkrachten of ziet de initiatiefneemster hiertoe geen mogelijkheden? Was voor haar wellicht een argument dat alleenstaande ouders die nu noodgedwongen méér uren moeten werken om uit de bijstand te blijven zonder dat zij hiertoe in feite vanwege de driedubbele taak in staat zijn, dan minder uren kunnen gaan werken? De CDA-fractie is geneigd deze uitkomst positief te beoordelen. Is dit voor het kabinet het meest wezenlijke bezwaar?

Dan blijven nog de bezwaren over om de Vazalotoeslag onder te brengen bij de Awir. Wij zijn van mening dat de initiatiefneemster er wel in is geslaagd om dit technisch op een adequate manier te doen. Alle lof hiervoor! Blijft over het principiële bezwaar dat door het kabinet als het belangrijkste wordt gezien, hoewel het doel van het wetsvoorstel eveneens sympathiek wordt gevonden. De Vazalotoeslag is in feite een structurele inkomensvoorziening en past om die reden niet in de Awir die betrekking heeft op specifieke uitgaven. De CDA-fractie worstelt met dit bezwaar. De Awir gaat immers uit van de verplichting dat alle nieuwe inkomensafhankelijke regelingen binnen het begrippen- en definitiekader van de Awir moeten worden geplaatst. Daaraan is door de initiatiefneemster recht gedaan. Dat het in de Awir alleen maar zou gaan "om specifieke uitgaven" kan naar onze mening niet uit de wettekst zelf worden afgeleid. Artikel I, lid I, zegt dat de Awir geldt voor inkomensafhankelijke regelingen. Op bladzijde 33 van de memorie van toelichting staat voorts dat het eerste lid van artikel I geldt voor alle inkomensafhankelijke regelingen. Hiermede wordt dus het algemeen geldend karakter van de wet aangegeven. In het derde lid van artikel 1 wordt nader aangegeven wat onder inkomensafhankelijke regelingen wordt verstaan en ook deze omschrijving staat naar ons oordeel niet in de weg aan het van toepassing zijn van de Awir op de Vazalotoeslag. Uit de op blz. 34 gegeven voorbeelden kan ook niet worden opgemaakt dat het hier gaat om een limitatieve opsomming. Gaat het hier nu een gelegenheidsargument of een principieel argument van het kabinet? Kortom, het is aan het kabinet om de CDA-fractie ervan te overtuigen dat de Vazalotoeslag de Awir misbruikt en ons tevens aan te geven hoe zwaarwegend dit bezwaar is.

Aan de initiatiefneemster ten slotte nog de vraag waarom niet volledig is aangesloten bij de Awir en het jaarinkomen als toetsinkomen is genomen om de hoogte van de inkomensafhankelijke toeslag vast te stellen. Maakt de gekozen oplossing van een overbruggingsregeling het juist voor de uitvoering, maar ook voor de beoogde groep met beperkte opleiding niet nodeloos ingewikkeld?

De CDA-fractie oordeelt ook de uitvoeringskosten aan de hoge kant voor een vermoedelijk zeker in de beginfase niet al te grote groep, maar wil dit oordeel ondergeschikt maken aan de afweging of er een meer bevredigende oplossing kan worden gevonden voor de combinatie van arbeid en zorg. Werk mag boven een uitkering gaan, maar niet ten koste van de verzorging en de opvoeding van jonge kinderen, onder wie zeker ook pubers. Ik noem pubers hierbij nadrukkelijk, gezien alle problemen met kinderen op het vmbo. Volgens mij is de grens van zestien jaar dus nog steeds een verantwoorde leeftijdsgrens.

Wij hopen van harte dat er vandaag of anders op een later moment uitzicht kan worden geboden op een oplossing die recht doet aan de alleenstaande ouder met jonge kinderen en tevens onze bezwaren kan ondervangen. Dat vergt creativiteit van alle betrokken partijen. Van een onovertroffen materiedeskundige als mevrouw Noorman-Uyl verwacht ik niets anders. Ik draai verder de woorden van mevrouw Kalsbeek om en zeg tegen de staatssecretaris: wij wachten met bijzondere belangstelling het antwoord van de staatssecretaris af.

Voorzitter. Met ruimte voor nadere studie en overleg met de initiatiefneemster in de door ons bedoelde geest zouden alle alleenstaande ouders met jonge kinderen zijn gebaat!

Ik hoor ongetwijfeld van de voorzitter of ik het Reglement van Orde juist interpreteer, maar volgens mij staan de artikelen 1c en 91 van het reglement toe dat mevrouw Noorman als deskundige bij de afhandeling van het wetsvoorstel betrokken blijft als wij er vanavond niet uitkomen. Ik zeg dat, omdat zeker de Eerste Kamer verantwoordelijk is voor de deugdelijkheid van wetgeving.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Bierman-Beukema toe Water

*B

!Medezeggenschap scholen!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Nieuwe bepalingen met betrekking tot medezeggenschap op scholen als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs (Wet medezeggenschap op scholen) (30414).

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Van der Hoeven**: Voorzitter. Ik heb geconstateerd dat er veel steun is voor het wetsvoorstel, maar er zijn uiteraard ook kritische vragen en opmerkingen. Er is inderdaad een duidelijke relatie met de ontwikkelingen rond governance en goed bestuur. Er moet een countervailing power komen bij alle belanghebbenden. Daarbij gaat het niet alleen om de medezeggenschapspartijen maar ook om de anderen. De positie van die anderen kan echter niet in de WMS worden geregeld, dus dat moet in het kader van governance gebeuren. Dit onderwerp zal ik als eerste behandelen. Daarna zal ik ingaan op de positie van de ouders, de geschillenbeslechting, het schrappen van de ontheffingsmogelijkheid van verplichte medezeggenschap op godsdienstige gronden en nog een aantal "restopmerkingen".

Wie controleert het bestuur? Om die vraag gaat het bij governance. De lopende ontwikkelingen op dit terrein zijn nog niet helemaal uitgekristalliseerd. Dit wetsvoorstel is niet het volledige antwoord op de vraag hoe te komen tot goed bestuur. Het heeft slechts betrekking op een onderdeel, dat wat er binnen de school gebeurt. Via de weg van de medezeggenschap moet ouders, leerlingen en personeel effectieve invloed worden gegeven op voorgenomen beleidskeuzes van het bestuur. Dat geldt voor het niveau van de school maar ook voor het bovenschoolse niveau.

Er is meer onder de zon dan de WMS; er zijn inderdaad meer elementen nodig om de goede checks and balances tot stand te brengen. Daarbij gaat het om sectorcodes goed bestuur, het wetsvoorstel inzake goed bestuur in het primair en het voortgezet onderwijs, de verbetering van de werking van de individuele klachtenregeling voor ouders en de "lerende aanpak" van de brede maatschappelijke verantwoording door scholen. De WMS is echter wel een essentieel instrument om partijen binnen de school en de onderwijsorganisatie ten opzichte van elkaar in positie te brengen.

Mevrouw Linthorst heeft mij terecht gevraagd om aan de voorkant vast te leggen hoe, wanneer en op welke gronden kan worden ingegrepen. In de WMS gebeurt dat door de MR aan de voorkant van de besluitvorming te positioneren. Op dat moment moet de beïnvloeding kunnen plaatsvinden. Als er een geschil is, kan als hoofdregel het besluit niet worden uitgevoerd. Indien eenmaal een besluit is genomen -- al dan niet als gevolg van een uitspraak in geschil -- dan wordt dit door het bestuur uitgevoerd. Mevrouw Linthorst vroeg echter om meer. Die andere zaken moeten binnen het wetsvoorstel inzake goed bestuur en governance worden uitgewerkt.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): De ervaring leert dat afspraken over conflicten bij voorkeur moeten worden gemaakt voordat er een conflict is. In dit wetsvoorstel is het adviesrecht van de MR geregeld. Indien het bestuur van het advies afwijkt, moet het dat met redenen omkleed

verantwoorden. Wanneer op zo'n moment naar een geschillencommissie wordt gestapt, dreigt echter een verharding van de verhoudingen te ontstaan. Daarom is het goed om aan de voorkant te regelen wat er moet gebeuren als het onverhoopt misgaat.

Minister **Van der Hoeven**: Dat wordt ook met het wetsvoorstel beoogd. Als het onverhoopt misgaat, is er vaak een echt geschil. Er moet natuurlijk zo veel mogelijk worden voorkomen dat een echt geschil ontstaat. Ik kom daar nog op bij het onderwerp geschillenbeslechting. De mogelijke stappen als het bestuur niet goed op het advies reageert, zijn duidelijk vastgelegd. Indien er een echt geschil ontstaat, is in feite een bindende juridische uitspraak nodig. Er moet natuurlijk eerst alles aan worden gedaan om te voorkomen dat dit gebeurt.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Als een bestuur weet dat er een tegenmacht is op enige plek, kan dat ook een preventieve werking hebben.

Minister **Van der Hoeven**: Die tegenmacht is in de WMS beschreven. Dat geldt echter alleen voor de onderwerpen die de WMS betreffen. Er spelen rond dit punt natuurlijk ook andere zaken die kunnen leiden tot een conflict en die niet worden geregeld in de WMS. Daarvoor is een goed bestuur of governancewetsvoorstel nodig. Ik vind wel dat een en ander moet gebeuren in aansluiting op datgene wat er in de WMS wordt geregeld.

In het debat met de Tweede Kamer is vastgesteld dat de WMS "governance-proof" is en niet ingehaald wordt, maar nog niet compleet is en slechts een gedeelte van het verhaal vormt. Wij geven meer handelingsruimte aan het veld, dat is ook terug te vinden in de WMS. De vormgeving en de inhoud van de medezeggenschap kunnen in onderling overleg door partijen naar eigen wensen, maar binnen duidelijke randvoorwaarden, worden ingericht. Deze randvoorwaarden garanderen dat leerlingen, ouders en onderwijspersoneel effectief invloed kunnen uitoefenen, soms in samenspel met het bestuur, maar soms ook in tegenspel aan bestuur en management. Het gaat hierbij om een goede balans, die centraal staat in het denken over goed bestuur. Je moet laten zien hoe je als bestuur en management met die beleidsruimte omgaat. Daarbij maakt het niet zoveel uit of het nu gaat over de besteding van de lumpsum in het primair onderwijs of over de manier waarop een school omgaat met de ruimte die de kerndoelen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs geven.

Je moet echter duidelijk maken wat de kwaliteit is van het primaire proces en op welke manier de andere partijen daarbij worden betrokken. Daarvoor is de WMS bedoeld. Wij hebben een aantal zaken veranderd en aangescherpt: de informatierechten zijn aangescherpt, de initiatiefrechten van de MR en de GMR zijn versterkt en de MR en de GMR hebben de opdracht gekregen om aan te geven hoe zij hun achterban betrekken bij hun werk. Een deel van de Kamer geeft aan juist meer "power" tegenover het bestuur te willen. De heer Schuurman daarentegen

geeft aan dat wij met het voorstel eigenlijk al te ver ingrijpen in de vrijheid van inrichting van het onderwijs door het bevoegde gezag. Dat kan ik niet bij elkaar brengen. Ik hik aan tegen het beeld van confrontatie en conflict, waarbij het erom gaat wie het voor het zeggen heeft. Het gaat niet alleen om de manier waarop scholen en schoolbesturen in de praktijk met elkaar omgaan; het gaat vooral om de vraag hoe je invulling geeft aan de onderwijsinhoudelijke en maatschappelijke opdracht. Daarom gaat de WMS uit van het beginsel van de gezamenlijke medezeggenschap. Juist in de tijd van de toenemende beleidsruimte en van groeiende autonomie is het ongelooflijk belangrijk dat het bestuur bij de invulling van de opdracht anderen actief betreft. Niemand leeft toch op een eiland? Voor de overheid is het van belang dat het bestuur als bevoegd gezag eindverantwoordelijkheid draagt en daarop zo nodig door de overheid daarop kan worden aangesproken. Dat ben ik met de heer Schuurman eens. Dit laat echter onverlet de opdracht aan het bestuur om anderen er actief bij te betrekken via de medezeggenschap. Op sommige onderdelen zijn de bevoegdheden van de verschillende geledingen, zoals ouders, leerlingen en personeel, inderdaad verzwakt. Dit sluit aan bij de veranderende verhoudingen. Uiteindelijk beslist echter het bestuur. Dat kan ook niet anders in het licht van artikel 23. Het bevoegde gezag is en blijft de drager van de vrijheid van onderwijs, en dat betekent dat wij met dit wetsvoorstel blijven binnen de grens van artikel 23. Bij de WMS gaat het letterlijk om "medezeggenschap". De uiteindelijke beslissing ligt echter bij het bestuur. Het is echter wel van belang en passend in het huidige beleid dat het bestuur zich vooraf en achteraf goed verantwoordt en belanghebbenden goed betreft bij de besluitvorming. Daarvoor biedt dit wetsvoorstel de noodzakelijke waarborgen.

Voorzitter. Ik heb al gezegd dat de WMS niet het enige instrument is dat antwoord geeft op het denken over goed bestuur. Het is ook niet het enige middel op basis waarvan een bestuur verantwoording aflegt. Wij hebben binnen het funderend onderwijs de verplichting van de schoolgids, van het jaarlijkse financiële verslag en van het bestuursverslag. Het laatste is juist voor het primair onderwijs vastgelegd in verband met de invoering van de lumpsum. Wij hebben de sectorcodes goed bestuur in het primair en voortgezet onderwijs. Het gaat er niet alleen om, als school aan het bestuur uit te leggen waarom wat is bereikt en met welke middelen. Het gaat ook om afstemming. Hoe kijken andere belanghebbenden tegen die school aan? Wat doet de school daarmee in haar beleid?

Het proces van afstemming en verantwoording zie je ook steeds meer ten aanzien van de individuele ouders. Middelen zoals oudertevredenheidsenquêtes, onderpanelen en andere hulpmiddelen worden daar steeds vaker bij ingezet. Die maatschappelijke verantwoording vind ik een belangrijk beginsel van goed bestuur. Ik onderschrijf ook de opmerking van de heer Minderman dat die verantwoording van belang is voor de externe belanghebbenden van een school. Praten wij over de gemeenten, ook als het gaat over onderwijsachterstanden? Praten wij over afnemend onderwijs of praten wij over toeleverend onderwijs?

Dat is ook de reden dat wij in de voortgangsrapportage governance het wetsvoorstel goed bestuur in het primair en voortgezet onderwijs hebben aangekondigd. Eigenlijk gaat het dan om een wettelijke zorgplicht voor goed bestuur en voor goed onderwijs. Dat wetsvoorstel wordt voorbereid, maar de indiening is uiteraard een zaak voor een nieuw kabinet. De strekking van het voorstel is dat van ieder bestuur wordt verwacht dat het op een niveau van de school die horizontale of maatschappelijke verantwoording aflegt. Dat is een wettelijke opdracht en daar moet je op toezien. Die opdracht is geen blauwdruk. Het is aan het schoolbestuur om binnen de eigen organisatie in samenspraak met betrokken partijen handen en voeten te geven aan de maatschappelijke verantwoording.

De MR is daarbij al in beeld, via de WMS, via dit wetsvoorstel, maar die verantwoording is uiteindelijk af te leggen tegenover alle bij die school betrokken interne en externe belanghebbenden. De vraag is -- dat ben ik met de heer Minderman eens -- hoe je die partijen mobiliseert. Dat kun je niet met wetgeving doen. Dat kun je vergeten, dat lukt niet. Wel kan het bijdragen als wij in de wetgeving aangrijpingspunten opnemen. Dat betekent dat wij voorzien in zorgplichten voor goed bestuur en goed onderwijs, maar ook -- en daarmee kom ik terug op mevrouw Linthorst -- in een sluitend instrumentarium voor interventie, oplopend in zwaarte, voor het geval een bestuur de wettelijke zorgplichten niet nakomt. Dat is dan immers het punt waar het om gaat.

De heer Minderman vroeg hoe wij de positie van de docent kunnen beschermen -- als ik het zo mag noemen -- in zijn professionaliteit tegen de bevoegdheden van de externe geledingen. De kern van de redenering governance is dat de beleidsruimte aan een instelling ten goede komt en in dienst staat van het primaire proces. Die leerling moet er beter van worden en die ruimte moet doordringen op de werkvloer. Als de ruimte die de overheid aan instellingen geeft, op bestuursniveau blijft hangen, dan is het dus niet goed. Wij krijgen daar nog te vaak commentaar op.

Je moet dus binnen de governance ervoor zorgen dat de beleidsruimte doordringt tot op de werkvloer in de klas. Natuurlijk houd je dan rekening met de professionaliteit en verantwoordelijkheid van de docent als lid van een team, en niet als koning in zijn eigen koninkrijk. Dat moet je ook stimuleren en daar moet je docenten op aanspreken. Overigens vormt het verder uitbouwen van de ruimte voor de professionaliteit van de docenten ook een element van de zorgplicht goed onderwijs uit het wetsvoorstel goed bestuur dat nu in voorbereiding is.

De heer Minderman vroeg ook of de MR niet de mogelijkheid kan krijgen om kwaliteitsonderzoek te vragen aan de inspectie. Dat ga ik niet doen en ik zal ook zeggen waarom. De inspectie is een onafhankelijke toezichthouder namens de minister en ik vind ook dat wij het zo moeten houden. In een eerder debat over de omgang met onderwijsachterstandsgelden is gevraagd of de gemeente geen opdracht zou kunnen geven aan de inspectie. Toen heb ik om dezelfde redenen gezegd dat wij dat niet moeten doen. Wel moeten wij ervoor zorgen dat signalen vanuit de MR aanleiding kunnen zijn voor de

inspectie om tot onderzoek te besluiten. Dat daar een kanaal is, een open lijn: ja. Maar een formele bevoegdheid om opdrachten te geven: nee. Dat doen wij niet. Wel wordt een oordeel van de inspectie over een bepaalde school na vaststelling niet alleen aan het bestuur, maar ook aan de medezeggenschapsraad ter beschikking gesteld. Dat gebeurt expliciet met het advies om de verbeterpunten onderwerp van gesprek te maken. Dat vind ik erg belangrijk, want zodoende beschikt de medezeggenschapsraad over dezelfde informatie als het bestuur. De pluspunten, maar ook de minpunten moeten aan de orde komen.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Ervan uitgaand dat de medezeggenschapsraad zich niet alleen met het personeelsbeleid bezighoudt, maar ook is bedoeld als instrument voor kwaliteitsverbetering en toegankelijkheid van het onderwijs, kan die op een gegeven moment de kwaliteit willen laten meten. Dan kunnen wij er via budgettaire regelingen voor zorgen dat zij budgetten krijgen, maar dan moeten die worden verantwoord en ontstaat er dus veel rompslomp. Er zijn ook marktpartijen die dat kunnen. Verder is er een methode waardoor de medezeggenschapsraden in een wat korter contact met de inspectie komen. Dat is volgens mij de lichtste procedure. Wellicht gaat formeel opdrachtgeverschap wat ver, maar er is natuurlijk niets frustrerender dan als medezeggenschapsraad zorg te hebben voor de kwaliteit, de vinger daar niet achter te krijgen en dan bij de inspectie achter in de rij aan te moeten sluiten.

Minister **Van der Hoeven**: Zo werkt het niet. De heer Minderman weet ook dat de inspectie echt met de uitvoering van onafhankelijk overheidstoezicht is belast. Daarbij betreft zij informatie uit verschillende bronnen en spreekt zij tijdens een schoolbezoek met verschillende partijen, dus zowel met de ouders als met de leraren en leerlingen. Wat mij betreft, spreekt zij ook met de medezeggenschapsraad. Dat vind ik geen enkel probleem. Het is alleen echt onafhankelijk overheidstoezicht. Dat moeten wij niet vermengen met andere zaken. Als de medezeggenschapsraad zich zorgen maakt over de kwaliteit, moet hij zich in eerste instantie tot het schoolbestuur en de schooldirectie wenden en dus niet tot de inspectie. Wat er voorts in huis kan worden gedaan, moet daar ook worden gedaan. Ik zou het een uitgesproken zwakgebod vinden als een medezeggenschapsraad niet in staat was om een dergelijk gesprek met de directie aan te gaan en naar een derde liep. Dat moet je niet willen. In het kader van de interventieladder, die ik net noemde en waar ik zo meteen nog even op terugkom, is het juist de bedoeling dat wat op schoolniveau kan gebeuren, daar ook gebeurt. Ik herhaal dat signalen van een medezeggenschapsraad de aanleiding voor de inspectie kunnen vormen om op grond van haar functie om onafhankelijk overheidstoezicht uit te oefenen, inderdaad onaangekondigd op bezoek te komen, om maar eens iets te noemen. Het kan alleen nooit in de vorm van een opdracht of zoiets dergelijks worden gegoten.

De heer Minderman vroeg naar schooldossiers en benchmarking. Op dit moment wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van publieke portalen, portals, met relevante informatie over scholen. In het primair en voortgezet onderwijs zijn wij begonnen met portalen over de bekostiging. Dat biedt besturen, maar ook medezeggenschapsraden -- daar gaat het in dit geval om -- financieel de mogelijkheid om kengetallen van de eigen school in kaart te brengen en die te vergelijken met de kengetallen van de andere scholen. Zij kunnen dus zelf aan benchmarking doen. Bovendien komt de ontwikkeling van een specifiek voor ouders ingericht portaal aan de orde, zodat die ook over de informatie beschikken om aan benchmarking te kunnen doen. Ik ben het met de heer Minderman eens dat er ook voor moet worden gezorgd dat de instrumenten in orde zijn, anders werkt het niet.

Mevrouw Kalsbeek vroeg in hetzelfde kader of de controle- en interventiebevoegdheden bij de inspectie worden ondergebracht. Ik wil dat de controle- en interventiebevoegdheden zo dicht mogelijk op de school zitten. De medezeggenschapsraad heeft daar dus een aantal mogelijkheden in. Net hadden wij daar al een voorbeeld van. Bovendien zal de inspectie sowieso toezicht op de kwaliteit van het onderwijs houden, overeenkomstig wat in de WOT is vastgelegd. In laatste instantie is er de minister. Die behoort dan in te grijpen. Ik heb in de nota Visie op toezicht uiteengezet dat de interventieladder nader wordt uitgewerkt als onderdeel van het wetsvoorstel inzake goed bestuur in het primair en voortgezet onderwijs, waarover ik net heb gesproken.

Dit brengt mij bij de positie van ouders en hun relatie met de medezeggenschap. Ik begin bij de heer Pruiksmá. Hij sprak over de ouderraad. Dat is iets anders dan een medezeggenschapsraad. De ouderraad had ook in de WMO geen juridische positie. Er bestond geen juridische relatie tussen school en ouderraad. Als er een ouderraad is, stelt de WMO, kan deze advies uitbrengen aan de MR. Dat hoeven wij echter niet in de wet te regelen. Wij regelen evenmin in de wet dat er overal een ouderraad dient te zijn. Iedereen kan zijn opvattingen aan de MR kenbaar maken.

Bij de schoolbezoeken die ik breng, stel ik vast dat een ouderraad vaak erg belangrijk is voor de school. Het gaat daarbij, zonder dat het wettelijk is geregeld, vooral om zaken zoals de sfeer. Er wordt een heleboel georganiseerd door ouders die bij de school betrokken zijn. Dat is prima. Dat hoeft je niet wettelijk te regelen.

De MR en GMR moet je wel wettelijk regelen omdat deze formele invloed uitoefenen op het inhoudelijke en financiële beleid. Daarbij horen rechten en plichten. Ik meen dat wij elkaar vinden in het feit dat wij er belang aan hechten dat de geledingen in de MR en GMR goed contact onderhouden met hun eigen achterban. Wij schrijven niet voor hoe zij dit dienen te doen en met wie zij contact dienen te hebben. Wij schrijven echter wel voor dat de medezeggenschapsraden in hun reglement vastleggen dat de achterban bij het werk wordt betrokken en dat door de medezeggenschapsraden -- dus niet vanuit Den Haag -- wordt uiteengezet wat zij in dit verband gaan doen. Als er op een school een ouderraad bestaat, lijkt het mij prima dat deze in dit opzicht bij de MR in beeld is. Dat is natuurlijk geen enkel probleem. Maar daarbij hoeft het niet te blijven.

Er zijn ook ouderraadplegingen, informatieavonden en ouderpanels. Dat zijn allemaal mogelijkheden voor de medezeggenschapsraad om meer ouders wij het eigen werk te betrekken.

De heer Pruiksmā heeft gesproken over de rechtsongelijkheid tussen de verschillende geledingen. Hij wees erop dat het personeel via de cao repareert, terwijl de ouders maar moeten wachten tot over vijf jaar de WMS eindelijk eens is geëvalueerd. Het personeel heeft een andere positie, die meer is dan alleen maar deelnemer in de schoolgemeenschap. Men is werknemer van het bestuur. In deze relatie is het inderdaad mogelijk dat de arbeidsvoorwaardelijke zaken in cao-verband worden geregeld. Het is niet juist dat er voor ouders helemaal niets wordt gedaan. In de eerste plaats is er het initiatief vanuit de werkgroep Ouderbetrokkenheid om goede voorbeelden door de gezamenlijke organisaties actief onder de aandacht van de scholen te brengen opdat ouders er in hun eigen situatie iets mee aankunnen. In de tweede plaats ontwikkelt het CFI het ouderportal. Daarover heb ik het zojuist al gehad.

Zaken die niet onder de WMS vallen, kunnen toch door ouders aan de orde worden gesteld. De WMS biedt een basispakket aan formele bevoegdheden. De MR heeft altijd de mogelijkheid om het initiatief te nemen om hieraan zaken toe te voegen en daarover een gesprek aan te gaan met het schoolbestuur, ook op verzoek van de ouderraad. Niet alles hoeft in een formele medezeggenschapsvorm te worden gegoten. Tal van praktische zaken op een school kunnen op een andere manier in gesprekken met de ouders of de ouderraad aan de orde komen. Dat is ook nu het geval. Ik ben ervan overtuigd dat dit door de WMS niet zal veranderen.

Wij zullen het jaar 2007 benutten voor het geven van voorlichting over de WMS. Dat is een punt van aandacht. De gezamenlijke organisaties zullen het belang van het betrekken van de ouders sterk benadrukken. Het zal niet alleen vanuit de ouderorganisatie, maar ook vanuit de onderwijsorganisatie gebeuren.

De heer Schuurman heeft het instemmingsrecht van de oudergeleding op de wijziging van de grondslag van de school aangekaart. Ik meen dat het geamendeerde instemmingsrecht voor de oudergeleding ten aanzien van de grondslagwijziging geen spanning met artikel 23 oplevert. Ik benadruk dat een principiële en ingrijpende aangelegenheid als een grondslagwijziging van ongelooflijk grote invloed is op de ouders en leerlingen. Ik acht het niet waarschijnlijk dat het bevoegd gezag een zo wezenlijk besluit zou nemen tegen het uitgesproken standpunt van degenen die hun kinderen deze school laten bezoeken. Een school dient immers een breed draagvlak te hebben. Ik zie daarbij dus geen spanning met artikel 23; het is het blijft het bevoegd gezag dat het besluit neemt over een wijziging of omzetting van grondslag. Dat besluit wordt niet genomen door de oudergeleding en de medezeggenschapsraad; dat zou niet kunnen. Het voornemen wordt wel aan de GMR voorgelegd, wat ik terecht vind. Het blijft echter het bestuur dat uiteindelijk beslist.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik vermoed dat er nu een principieel punt aan de orde is. U hebt het over het bevoegd gezag en de ouders, maar mijns inziens moet er onderscheid gemaakt worden tussen ouders die lid zijn van de schoolvereniging en ouders die dat niet zijn. Alles wat u zegt, slaat wel op de ouders die lid zijn van de schoolvereniging, maar er zijn ook veel ouders die hun kinderen naar een school sturen, maar geen lid zijn van de schoolvereniging. Zij kunnen wel lid zijn van de ouderraad en zij moeten op de een of andere manier ook bij allerlei activiteiten worden betrokken, maar als je dit ook betreft op de punten die u nu aan de orde stelt, is er toch een fundamentele wijziging met wat wij in de geschiedenis hebben gezien bij staatssecretaris Wallage van de PvdA, minister Deetman en staatssecretaris Ginjaar-Maas. Ik heb niet uitvoerig geciteerd uit oude Kamerbeschouwingen, maar over dit punt waren velen het met elkaar eens. Ik vind dat niet terug in dit wetsvoorstel.

Minister **Van der Hoeven**: Nee, dat vindt u niet terug, in de eerste plaats omdat ik daarover, zoals ik al zei, een bepaalde opvatting heb. Deze opvatting heb ik overigens niet alleen, maar die heeft het kabinet en die wordt gesteund in de Tweede Kamer. Deze opvatting is dat de oudergeleding een instemmingsrecht moet kunnen hebben in het geval van wijziging van de grondslag. Ik had dit eerst anders geformuleerd, maar de Tweede Kamer heeft dit geamendeerd en er een instemmingsrecht van de oudergeleding van gemaakt. Dit geldt dus voor de oudergeleding in haar totaliteit, namelijk voor al de ouders die besloten hebben hun kind naar de desbetreffende school te sturen, of ze nu wel of geen lid zijn van de vereniging. Sommigen mógen overigens geen lid worden van de vereniging; ook dat gebeurt. Ouders hebben, ook op basis van wat de school hun kind en de ouders te bieden heeft, een keuze gemaakt voor de school.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Waaruit bestaat volgens u het verschil nog tussen ouders die lid zijn van het verenigingsbestuur en daarmee ook kiezers zijn van het bevoegd gezag, en ouders die hun kinderen naar de desbetreffende school sturen maar geen lid zijn van de vereniging? Wat is het verschil?

Minister **Van der Hoeven**: Voor mij is daartussen geen verschil.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Daarin verschillen wij dus principieel van mening.

Minister **Van der Hoeven**: Ja. Het gaat hierbij om medezeggenschap op de formele besluitvorming rond de financiën en de beleidsvoornemens die de hele school betreffen, niet alleen om besluitvorming over zaken van de vereniging. Daarin zit ons verschil van mening; dat is juist.

Ik kom tot de geschillenbeslechting. Bij amendement is in het wetsvoorstel gezorgd voor één

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

landelijke geschillencommissie. Ik heb er nooit een geheim van gemaakt dat ik daarvan een voorstander ben. Zo'n commissie heeft namelijk veel voordelen. Ik noem de bundeling van expertise, de efficiënte en transparante rechtsgang voor iedereen, de gang eerst naar de landelijke commissie, daarna indien nodig in tweede en laatste aanleg naar de Ondernemingskamer. Ook deze laatste uniformering maakt overigens deel uit van het wetsvoorstel. De VO-raad, de VOS/ABB en de organisaties van het personeel, van ouders en van leerlingen zien de huidige organisatie van de geschillenbeslechting graag anders geregeld, omdat nu té veel is opgehangen aan de organisaties van bestuur en de geschillenbeslechting te weinig wordt beschouwd als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ik heb meerdere keren aan de sector gevraagd om hierover zelf de regie te nemen. Er bleef echter verdeeldheid over bestaan. Uiteindelijk is in de Tweede Kamer het amendement ingediend, dat zodanig is geformuleerd dat de sector de organisatie en de vormgeving daarvan in hoge mate zelf kan bepalen. Dat moet echter wel leiden tot de ene, onafhankelijke commissie.

De heer **Pruiksma** (CDA): De minister spreekt over bundeling van expertise. Dat houdt in dat er al expertise bestaat. De minister erkent daarmee in feite dat momenteel in de bestaande vorm van kringrechtspraak voldoende expertise aanwezig is en ook als zodanig wordt benut.

Minister **Van der Hoeven**: Ik heb aangegeven dat ik die expertise graag samengevoegd zou zien. De Tweede Kamer heeft met het amendement op dit punt aangegeven dat zij dit onderschrijft. En ik heb ook gezegd dat een groot deel van de sector deze lijn steunt. De vormgeving en de organisatie kent natuurlijk nog een aantal vrijheidsgraden, maar ik vind dat de sector hier zelf verantwoordelijkheid voor moet nemen. Ik vind, waarschijnlijk net als u, dat wij dit nu niet van bovenaf moeten regelen. Men zou wel gek zijn als men de expertise op dit vlak niet gebruikte.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Al bij de schriftelijke voorbereiding van dit debat vroeg ik me af welk probleem hiermee nu wordt opgelost. Afgaande op alle informatie die ik tot mijn beschikking had, moest ik concluderen dat er geen probleem is. Er wordt dus een oplossing gezocht voor iets wat geen probleem is, terwijl datgene wat er nu wordt voorgesteld, allerlei vragen oproept. Waarom gaan wij deze weg als de bestaande praktijk goed functioneert en als die ook helemaal georiënteerd is op de kracht van het middenveld? Waarom gaan wij iets centraliseren terwijl het middenveld goede oplossingen heeft gevonden en niemand ontevreden is? Let alleen maar eens op de reactie van de Onderwijsraad.

Minister **Van der Hoeven**: Ik let op de reactie van de Onderwijsraad, maar ook op die van de VO-raad, VOS/ABB en de organisaties van personeel, ouders en

leerlingen. Die zeggen iets heel anders, namelijk dat de huidige organisatie van de geschillenbeslechting niet wordt gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daarom heb ik aangegeven dat ik dit graag anders zou zien; ik heb aan de sector gevraagd om dit anders te regelen, maar men kwam er niet uit. Dan heeft de overheid -- evenals deze Kamer als medewetgever -- toch de taak om een andere oplossing te zoeken. Het is mij wel duidelijk dat u het hier niet mee eens bent, maar ik wil ook nog even ingaan op een paar andere vragen die u hierover gesteld hebt. U zei dat er met deze keuze wordt gebroken met het principe van kringenrechtspraak. Dit ben ik niet met u eens. De kringenrechtspraak is in 1905 geïntroduceerd bij de instelling van de commissies van beroep. De aanleiding daartoe was het ontbreken van adequate rechtsbescherming van het personeel van bijzondere scholen vanwege de verschillen tussen publiek en privaat recht.

Kringenrechtspraak is een specifieke voorziening, in dit geval ingegeven door de specifieke privaatrechtelijke positie van het bijzonder onderwijs. In 1981 was in het parlement de geschillenprocedure in het kader van de WMO aan de orde. Toen lag het anders, want toen ging het om een generieke regeling voor openbaar en bijzonder onderwijs. Er was daarbij oorspronkelijk uitgegaan van één commissie per school. Dit is aangepast om redenen van efficiency en kwaliteit, in die zin dat de geschillencommissie haar werkkring over ten minste 20 scholen zou moeten uitstrekken. Meer was het niet, er was dus geen enkele door de wetgever beoogde relatie met een richting; dit blijkt ook uit de wethistorie. Dat de organisaties dit vervolgens in de praktijk vorm hebben gegeven door afzonderlijke geschillencommissies voor openbaar en bijzonder onderwijs in te richten, is hun eigen keuze geweest, maar dat maakte het nog geen kringenrechtspraak, want zo was het niet bedoeld. De geschillenregeling in de WMO en die in de WMS is naar aard en inhoud geen vorm van kringenrechtspraak. De wens om te komen tot één landelijke geschillencommissie doet ook geen afbreuk aan de grondwettelijke inrichtingsvrijheid van de organisaties, want de geschillenbeslechting staat ook nu buiten de scholenorganisaties.

De heer **Pruiksma** (CDA): Maar stel nu dat wij het woord kringenrechtspraak even vervangen door geschillenbeslechting bij denominatie, daar gaat het nu immers om. Ik begrijp dat u op uw eigen gronden altijd een voorstander van één landelijke geschillencommissie bent geweest. Voor mij blijft het dan nog een vraag of dat dogmatische gronden waren of dat het een puur praktische keuze was.

Minister **Van der Hoeven**: Het is enerzijds een praktische keus en anderzijds een keus omdat het een mogelijkheid is om de geschillenbeslechting meer in te richten als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dat was het eerst niet. Daarom had ik het uitstapje naar de WMO nodig. Wij hebben bij de Wet medezeggenschap onderwijs uit 1981 ook niet gekozen voor kringenrechtspraak. Het is iets anders dat men het zo heeft opgevat en ingericht. De

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

wetgever heeft echter niet beoogd om kringrechtspraak of rechtspraak op basis van denominatie in te voeren. Anders hadden wij dat toen ook moeten zeggen en dat is niet gebeurd. Toen is alleen gezegd dat het vanwege de efficiency minimaal twintig scholen moesten zijn.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Er is misschien nog een pragmatisch argument. Ik denk dat er iets anders aan de hand is, maar laten wij aannemen dat het blijkbaar zo gegroeid is. Het is wel van zo groot belang dat u opheffing ervan en een alternatief voorstelt. De heer Schuyer van D66 betreurt dat en doet de suggestie om dat wat in de praktijk is gegroeid, alsnog te laten bloeien. U komt er wellicht nog op. Als het zou kunnen, waarom gaan wij dan een heel nieuwe weg?

Minister **Van der Hoeven**: Zo zit het niet in elkaar. Dat weet de heer Schuurman heel goed. Ik heb mij natuurlijk wel te houden aan het amendement dat in de Tweede Kamer is ingediend en aangenomen. Je kunt niet zeggen dat wij gewoon zo blijven doen en dat wij het wel zien. Ik heb de opmerking van de heer Schuyer ook iets anders opgevat, in de zin dat men ervoor iets moet doen in de sfeer van mediation voordat men tot echte geschillenbeslechting komt bij de geschillencommissie. Dat kan natuurlijk altijd, want iedereen is erbij gebaat om ervoor te zorgen dat het niet tot een geschil komt. Hoe men dat vormgeeft, valt echter buiten het wetsvoorstel.

Ik kom vervolgens bij een aantal andere vragen. De heer Schuurman vroeg naar de nota van wijziging. De Raad van State heeft inderdaad gezegd dat een eventuele nota van wijziging op dat punt zou worden voorgelegd. Zo heeft de raad het geformuleerd. Dat betekent dat ik het had moeten voorleggen als het op mijn initiatief was gebeurd. Ik deel dus niet de opvatting dat de raad niet zou hebben bedoeld wat hij adviseert. De raad weet het heel goed. Over een amendement behoeft de raad niet te worden gehoord, behalve wanneer de regering en in dit geval de minister met het oog op de eigen oordeelsvorming behoefte heeft aan een advies. En dat had ik niet.

Dat brengt mij tot de vraag van de heer Schuyer. Voordat men tot de geschillencommissie komt, kan men natuurlijk stappen zetten om tot oplossingen te komen. Dat zijn echter ook stappen om een geschil te voorkomen, zo zou ik ook in de richting van mevrouw Linthorst willen zeggen. Wij praten dan over mediation. Als het echt een geschil is, heb je te maken met het wetsvoorstel. Dat is natuurlijk een andere zaak.

De heer Schuyer vroeg verder of de wettelijke evaluatie ook de werking van de geschillenregeling betreft. Het antwoord is: ja, uiteraard. Ik denk ook dat dit goed is. Het gaat om de ervaringen op het gebied van de geschillenregeling in brede zin. Als ik het zo mag formuleren, kom ik tegemoet aan wat de heer Schuyer vroeg. Een toename van geschillen betekent niet automatisch dat de geschillenregeling niet functioneert. De geschillenregeling functioneert niet als men niet tot een oplossing kan komen. Ik neem aan dat de heer Schuyer dat ook heeft bedoeld.

De heren Schuyer en Schuurman vroegen vervolgens naar de hybride regeling. Waarom benoeming van de leden door de geschillencommissie, terwijl de wijze van beroep weer juist privaatrechtelijk is geregeld? De benoeming vindt plaats door de minister, maar op bindende voordracht. De minister heeft dus geen invloed op de bemensing van de commissie. Dat moet ook. Ik wil er ook helemaal geen invloed op hebben, helemaal niet. Nog liever had ik deze bepaling helemaal niet gehad, maar goed, hiermee kan ik leven.

Het feit dat ik de benoeming doe, betekent niet dat hier sprake is van een publiekrechtelijke regeling. De verdere invulling is open en de wijze van beroep biedt in feite een specifieke rechtsbescherming. Zij is in lijn met het gestelde in de Wet op de ondernemingsraden en noch privaatrechtelijk noch publiekrechtelijk van aard. Ik ben zeer benieuwd naar de verdere invulling van de geschillenregeling. Daarmee zullen bijvoorbeeld de bevoegdheden worden aangegeven. Graag vernem ik hoe men dat soort zaken vorm zal geven, maar deze verdere vormgeving is aan het veld.

Dan wil ik overgaan tot behandeling van het laatste grote onderwerp.

De heer **Pruiksma** (CDA): Maar over het onderwerp geschilbeslechting wil ik u nog een vraag stellen. Het gestelde in het wetsvoorstel op dit punt is het resultaat van amendering. Er zijn verschillende amendementen ingediend. Hebt u, gelet op de bedoelingen die u had toen u begon met de opstelling van dit wetsvoorstel, ooit gedacht dat het via amendering zou denatureren?

Minister **Van der Hoeven**: Tja, dat weet je nooit van tevoren. Bij de behandeling van elk wetsvoorstel worden amendementen ingediend. Je kunt echt niet voorspellen wat die met zich meebrengen. Als ik dat wel kon, zou ik alles van tevoren goed regelen. Je weet dus niet wat er wordt gewijzigd. Nee, de gave van voorspelling is mij niet gegeven, al zou ik die wel willen hebben.

Voorzitter: Jurgens

Minister **Van der Hoeven**: Dan kom ik te spreken over de ontheffing, de afwijkingsmogelijkheid vanwege het aanhangen van een religie. Hierover is in de Tweede Kamer uitgebreid gesproken. Ik wijs in dit verband nog op het volgende. Iedere ouder, iedere leerling en docent moet erop kunnen rekenen dat er sprake is van medezeggenschap. De WMS biedt die zekerheid. Handhaving van wat nu in de WMO staat, waarmee men ontheffing van de medezeggenschap kan krijgen, is daarmee niet te rijmen. Daarom wordt het voorstel gedaan om die mogelijkheid te schrappen. Natuurlijk weet ik dat deze benadering in bepaalde kringen en met name bij mensen in het gereformeerd onderwijs, gevoelig ligt. Daar botst de medezeggenschap ten opzichte van het bevoegd gezag met de op de Bijbel geïnspireerde visie op gezag en verantwoordelijkheid. Dat is waar; geen misverstand daarover. Dit geldt met name voor de invloed van leerlingen via het toekennen van instemmingsrechten. U

allen heeft het debat in de Tweede Kamer gevolgd. U weet ook heel goed hoe moeilijk deze kwestie ligt. Wat nu wordt voorgesteld, is een oplossing en geen doekje voor het bloeden. Echter, als het gaat om de keus tussen dit en niets -- dat was de keus -- dan is het toch ook aan mij om ervoor te zorgen dat ik in ieder geval de mogelijkheid heb om tegemoet te komen aan de wens die in kringen van onze bevolking leeft. Dat is reden voor het treffen van een voorziening met artikel 29. Die biedt de mogelijkheid om binnen het stramien van de WMS af te wijken van de toedeling van bevoegdheden. Inderdaad, er gelden pittige condities: twee derde van alle leerlingen, ouders en personeel moet met de afwijking instemmen, maar dan kan het schoolbestuur als het ware gebruik maken van de voorkant van de regeling en instemmingsbevoegdheden omzetten in adviesbevoegdheden. Dan ligt het primaat bij het bevoegd gezag. Hiermee worden de scherpe kantjes weggenomen. Ik weet dat men liever had gezien dat de algehele ontheffingsmogelijkheid was gehandhaafd. Daarover heb ik uitvoerig gesproken, maar ik meen dat wij met de voorziening van artikel 29 een evenwichtige oplossing hebben gevonden. De hoofdregel is dat er een volwaardige medezeggenschapsverhouding moet zijn en met inachtneming daarvan kan rekening worden gehouden met specifieke omstandigheden, ook wanneer die verband houden met godsdienstige of levensbeschouwelijke opvattingen.

Ook daarover is een aantal vragen gesteld door deze Kamer. Ik begin met de beantwoording van de vraag van de heer Pruiksmā: is het juist dat met een instemmingsrecht wordt vastgesteld dat er geen instemmingsrecht is? Ik vond dit mooi geformuleerd. Het antwoord is: ja, zo is dat. Een korter en concreter antwoord kan ik niet geven.

Door de heer Pruiksmā zijn meer vragen gesteld, met name over de overlegvorm van medezeggenschap. Het initiatief om het overleg over de gemeenschappelijke bevoegdheden te splitsen, is aan de medezeggenschapsraad. Als twee derde van de MR en de meerderheid van elke geleding dat wensen, kan dat. De MR bepaalt dus zelf of het overleg per geleding of gezamenlijk wordt gevoerd. Op die manier biedt de raad de mogelijkheid tot verschillen, afhankelijk van de situatie op de school of in het bestuur. Het initiatief voor het gezamenlijk overleg ligt bij de medezeggenschapsraad en daar hoort het ook.

Een aantal vragen kon ik niet in deze blokken onderbrengen. De heer Pruiksmā heeft gevraagd of de bovenbestuurlijke medezeggenschap hetzelfde is als onder de WMO, of er geen financiële sluiproutes zijn en hoe wij voorkomen dat grote bedragen bovenbestuurlijk worden ingezet; ik formuleer het kort. Met de WMS is er een andere regeling voor de bovenbestuurlijke medezeggenschap. In de huidige WMO staat er geen bepaling over, dus dit is nieuw. Als je belangrijke zaken bovenschools gaat aanpakken -- met de WMS pak je ze bovenbestuurlijk aan -- moet je medezeggenschap op een hoger niveau kunnen regelen. Daartoe is een concreet verzoek uit het veld gekomen. De WMS voorziet erin dat ook op dat niveau een volwaardige medezeggenschap wordt gerealiseerd als waarborg voor de invloed op financiële en bestuurlijke keuzes op bovenbestuurlijk

niveau. Zo hoort het ook. Wel is er unanimititeit nodig om medezeggenschap naar bovenbestuurlijk niveau op te waarderen. Dat betekent dat alle medezeggenschapsraden daarmee moeten instemmen. Op die manier houden de individuele medezeggenschapsraden hun bevoegdheid, maar kunnen zij gezamenlijk besluiten om iets naar een hoger niveau te tillen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Arbeidsomstandigheden!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet 1998 en enige andere wetten in verband met het vergroten van de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers voor het arbeidsomstandighedenbeleid (30552).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorzitter. De voorstellen zoals die er nu liggen, leiden niet tot een verlaging van het beschermingsniveau. Het gaat onder andere om een verschuiving van de verantwoordelijkheid. Doelstelling is, te komen tot een effectiever arbeidsomstandighedenbeleid, waarbij ook meer draagvlak in de onderneming zal ontstaan, wat een verbetering van de veiligheid en de gezondheid op de werkvloer zal betekenen.

Het feit dat werkgevers en werknemers meer mogelijkheden krijgen om zelf invulling te geven aan de wijze, waarop men in de eigen sector aan de arbovereisten voldoet, betekent dat er meer maatwerk wordt georganiseerd, dus geen one-size-fits-all-aanpak. Er komt meer verantwoordelijkheid bij de werkgevers, wat tot gevolg zal hebben dat ook het draagvlak voor de regels die zijzelf maken, groter wordt. Alleen al vanwege het feit dat er meer maatwerk komt, komt er minder overkill qua regels. Er zal dus wel degelijk sprake zijn van een vereenvoudiging en van vermindering van bureaucratie en kosten: men kan beter inspelen op de specifieke kenmerken van de ondernemingen. Daarmee mag worden verondersteld dat er zoals gezegd meer draagvlak en effectiviteit zullen komen.

De hoofdlijn mag bekend worden verondersteld. Tegen mevrouw Meulenbelt: ik ben onder de indruk van het voorbeeld dat zij noemde. Als zij daarmee nu één ding aantoonde, was het wel dat wij met alle gedetailleerde regels die wij hebben gehad, niet hebben kunnen voorkomen dat in situaties waarop je op specifieke maatregelen had gehoopt, die niet aanwezig waren.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Ik vind het mooi te horen dat u onder de indruk bent van het door mij genoemde voorbeeld. Ik haalde dat voorbeeld nu juist aan om aan te tonen dat het in deze situatie waarschijnlijk helemaal niet had geholpen dat deze werkgever en deze werknemer samen hadden moeten beslissen wat de normen waren om deze slijtage tegen te gaan.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Mijn opmerking dat ik onder de indruk was, was cynisch bedoeld. U laat namelijk zien dat de huidige situatie, met al die gedetailleerde regels, niet heeft kunnen bewerkstelligen dat de meneer waarover u het heeft, er goed is uitgekomen.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): En nu gaat de minister ons vertellen dat het beter was geweest als deze werkgever en werknemer het samen hadden moeten uitmaken?

Staatssecretaris **Van Hoof**: Dat ga ik u vertellen. De werkelijkheid is dat heel veel ondernemers inderdaad niet in de gaten hebben waarvoor de regels zijn waarmee zij aan de slag moeten. Zij vinden dat die langs de doelen heen gaan en alleen maar extra lasten met zich brengen.

Heel veel werknemers en werkgevers kennen de regels misschien niet eens of zijn daar niet of nauwelijks bij betrokken. Zij houden zich daarom niet aan de regels. Het is toch raar dat de arbeidsinspectie ondanks alle regelgeving die wij hebben, vaak moet vaststellen dat er overtredingen zijn? Werknemers en werkgevers kennen hun specifieke situatie en hun lokale omstandigheden precies. Zij weten wat de essentie is van het risico en hoe je daarmee moet omgaan. Als zij samen afspraken mogen maken, zal het draagvlak voor die regelgeving groter en de uitwerking beter zijn. Daar gaat het mij om.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): De minister gaat geheel voorbij aan het punt dat ik nu juist heb willen maken. Je kunt wel wat zeggen over ongelukken, maar langzame slijtage is juist het voorbeeld waarbij je noch van de werknemers, die deze slijtage bij zichzelf niet zien, noch van de werkgevers, die zo ver niet vooruitzien, kunt verwachten dat zij dat samen wel zullen bepalen.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Dan gaat mevrouw Meulenbelt toch echt helemaal voorbij aan alles wat in de Arbwet staat over de fysieke belasting. Zij gaat helemaal voorbij aan wat werkgevers en werknemers in de bouw en in de kinderopvang hebben laten zien. Zij gaat voorbij aan hetgeen werkgevers en werknemers bijvoorbeeld over tillen hebben afgesproken. Over fysieke belasting en mogelijke langzame slijtage gesproken! Zij hebben heel duidelijk kans gezien om in convenanten afspraken te maken en daar zelfs gewichten in op te nemen. Dat is een typisch voorbeeld waaruit blijkt dat men daar per situatie anders mee omgaat. In de bouw heeft men 23 kg als maximum afgesproken. In de kinderopvang heeft men een

veel lager gewicht afgesproken. Dat is zelfs nog gedifferentieerd naar zwangere kinderbegeleidsters en niet-zwangere kinderbegeleidsters. Het is een schoolvoorbeeld waaruit blijkt dat het wel kan, dat men wel aandacht geeft aan de situatie. Ik meen dat juist de generieke regels die vaak over de top beschreven waren, geen draagvlak hadden. Mensen hielden zich daar niet mee bezig en juist daardoor kon de situatie ontstaan die mevrouw Meulenbelt schetst en die wij beiden niet willen. Ik geloof in die eigen verantwoordelijkheid. Ik geloof in het creëren van dat draagvlak. Dat doet men via de catalogi.

Er is niet één catalogus. Er hoeft ook niet één catalogus per onderneming te zijn. Catalogi kunnen ontstaan per onderneming, maar ook per branche. Ik weet dat ook gesproken wordt over een catalogus op een bouwplaats, omdat deze allerlei branches overstijgt. Ik vind dat wij die vrijheid moeten geven. Zo'n catalogus op een bouwplaats onderstreept bijvoorbeeld dat partijen heel goed weten dat zij moeten inspelen op de situatie op die bouwplaats, bezien vanuit de verschillende invalshoeken. Of het nou de metselaar is, of de elektricien, of de stukadoor: zij hebben allemaal hun eigen risico's. Ik denk dat die catalogi heel functioneel zullen zijn.

Mij is gevraagd of catalogi tot stand zullen komen. Ik wijs graag op het feit dat wij in het verleden in het bedrijfsleven al heel veel convenanten tot stand hebben zien komen. Ik wijs er ook op dat sociale partners in het SER-advies zelf gekozen hebben voor deze verdeling van taken en bevoegdheden. Ik wijs er voorts op dat de sociale partners inzake de uitkomsten elkaar ook altijd in cao's weten te vinden. Een van de leden heeft gevraagd wat er gebeurt als een cao expireert waarvan een catalogus onderdeel uitmaakt. Ik ga niet over het niveau waarop men die afspraak maakt; daar wil ik ook niet over gaan. Ik heb al vaker in het openbaar gezegd dat ik het niet slim vind om arbeidsomstandigheden onderdeel te maken van een cao. Ik zou een procent loon niet willen uitruilen tegen arbeidsveiligheid. Ik zeg ook niet dat het in de cao moet worden opgenomen. Als men goed naar mij luistert, weet men wat ik daarvan vind. Ik denk dat partijen daar hun eigen keuzen in moeten gaan maken.

Zo'n catalogus is overigens geen gedelegeerd stuk wetgeving. De wetgeving is de Arbwet. De Arbeidsinspectie controleert op de Arbwet. Het systeem zal zodanig zijn dat de catalogus die door werkgevers en werknemers wordt gemaakt wel ter toetsing aan de Arbeidsinspectie kan worden voorgelegd. Dat is dan geen formeel keurmerk, maar de werkgever weet dan dat de invulling die hij daaraan heeft gegeven, voldoende wordt geacht om te bereiken wat in de wettelijke doelstelling wordt geformuleerd. Dat betekent ook dat de Arbeidsinspectie niet op de catalogus zal handhaven, want deze handhaaft op de wet, maar natuurlijk wel met de catalogus in de hand. De werkgever weet dat hij moet voldoen aan de eisen die in de wet staan, als het gaat om de inspectie. Als hij aan de catalogus voldoet, zit hij op het goede spoor.

Natuurlijk zit in de plannen dat wij de totstandkoming van die catalogi ondersteunen. Wij doen dat niet alleen door zo nodig wat extra middelen beschikbaar te stellen, maar ook door de nodige informatie bereikbaar te maken via internetsites. Ondernemingen

kunnen via het arboportaal informatie krijgen over de catalogus die voor hun branche tot stand is gebracht en dus relevant is. Wij zullen langs allerlei andere lijnen voorlichting organiseren. Ik hoop volgende week de start te geven voor een grote campagne om degenen die het aangaat, de informatie te geven die nodig is om de catalogus op een goede manier tot stand te kunnen brengen. Het departement biedt werkgevers en werknemers maximale ondersteuning om dat te doen. Overigens weet ik dat werkgevers en werknemers gezamenlijk in de Stichting van de Arbeid bezig zijn om een gezamenlijke voorziening te organiseren die ondersteuning kan bieden bij het tot stand brengen van die catalogi. Ik heb er dan ook alle vertrouwen in dat die catalogi tot stand komen en hun functie zullen hebben.

De medezeggenschap van werknemers bij arbeidsomstandigheden is een belangrijk onderwerp. Arbeidsomstandigheden zijn een verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers, zoals in deze wet nog eens extra is benadrukt. Dat betekent dat men hierover overleg moet hebben, met elkaar moet spreken en informatie moet uitwisselen. Zij weten zelf heel goed hoe zij dat het beste kunnen organiseren. De Stichting van de Arbeid acht schriftelijke informatieverstrekking niet noodzakelijk, maar is content met een contactmoment tussen de ondernemer en de ondernemingsraad, de personeelsvertegenwoordiging of de belanghebbende werknemers. Met hen wordt wel actief informatie uitgewisseld over het arbobeleid.

De heer Leijnse vroeg hoe het zit met de informatiebepaling in de WOR. De informatie bepalingen staan in eerste instantie in de Wet op de ondernemingsraden. De informatiebepaling in de Arbowet is een extra formele grond en daarmee een extra waarborg voor informatie-uitwisseling. Deze is mede ingegeven door de insteek van de Stichting van de Arbeid, zoals ik al zei, en vormt geen materiële uitbreiding. Er is in ieder geval gegarandeerd dat er voldoende momenten zijn voor overleg tussen werkgever en werknemer over de arbeidsomstandigheden in de onderneming.

Daar past ook in de toegang tot de deskundigen en de vraag of het arbospreekuur al of niet terecht vervalt. De Stichting van de Arbeid heeft indringend gepleit voor een wettelijke regeling voor de toegang van werknemers tot deskundigen. In de tweede nota van wijziging bij het wetsvoorstel hebben wij deze ook gerealiseerd. Bij de risico-inventarisatie en de evaluatie wordt aandacht besteed aan de toegang van werknemers tot arbodeskundigen. De verdere uitwerking van deze wettelijke verplichting is de taak van werkgevers en werknemers, die daar een eigen invulling aan kunnen geven. Dat kan zijn een bedrijfsarts, een arbeidshygiënist, een hogere veiligheidsdeskundige, een arbodeskundige, een organisatiedeskundige of anderszins. Het staat de werkgever vrij om in overleg met de medezeggenschapsraad werknemers ook toegang te verlenen tot andere deskundigen, waarbij je kunt denken aan een bedrijfsverpleegkundige, psycholoog of fysiotherapeut. Deze regeling komt in de plaats van het arbospreekuur. Het is dus mogelijk om een alternatief voor het arbospreekuur te hebben. De invulling daarvan is wat

veelzijdiger en gedifferentieerder dan het arbospreekuur was.

De heer Leijnse heeft gevraagd hoe wij omgaan met eventuele specifieke middelvoorschriften door Europa. Die Europese regelgeving is er en die zullen wij respecteren. Ik heb steeds gezegd dat de Europese regelgeving wordt gerespecteerd, ongeacht hoe kritisch ik ben op de nationale kop, als ik dat zo mag formuleren. Een voorbeeld van Europese regelgeving is de richtlijn beeldschermwerk, waarin zeer gedetailleerde en misschien wel achterhaalde eisen voor programmatuur en meubilair staan, zoals de hoogte van het beeldscherm en de helling van het toetsenbord. Dat middelvoorschrift zullen wij volgen, hoewel het voorschrift niet meer aansluit bij de huidige stand van techniek. Iets soortgelijks geldt voor de gevaarsignalering en de veiligheids- en gezondheidssignalering. In die richtlijn vind je ook weer detailvoorschriften voor die gevaarsignalering met borden, geluiden, handgebaren en dat soort zaken. Ook daarvan kun je zeggen dat een aantal overbodig is of met de huidige stand van de techniek anders kan, maar wij respecteren de Europese regelgeving.

De heer Leijnse eindigde zijn betoog over het welbevinden, de gezondheid en de PSA met de vraag hoe de verhouding tussen het eerste en het tweede lid in artikel 3 is. Het punt is dat de verplichting om beleid te voeren op het gebied van PSA, psychosociale arbeidsbelasting, is opgenomen in het tweede lid van artikel 3, omdat het niet paste in het eerste lid. Het eerste lid bevat algemene beginselen die de werkgever in acht moet nemen. Overigens was de verplichting tot het voeren van beleid met betrekking tot agressie, geweld en seksuele intimidatie, dus PSA, eerst opgenomen in een afzonderlijk artikel 4. De artikelen 3 en 4 zijn samengevoegd en het oorspronkelijke artikel 4 is nu ondergebracht in het tweede lid van artikel 3. Andere elementen zijn ondergebracht in het besluit. Het is dus een puur wetstechnische aangelegenheid.

De heer **Leijnse** (PvdA): Ik ben het met u eens dat het zeer technisch klinkt. Het onderbrengen van een afzonderlijk artikel als nieuw lid in een ander artikel is echter meer dan wetstechniek. Daardoor worden die twee leden wel degelijk met elkaar in verband gebracht. Het eerste lid stipuleert de verantwoordelijkheid van de werkgever voor veiligheid en gezondheid. Het tweede lid stipuleert een verantwoordelijkheid voor het beperken van de psychosociale arbeidsbelasting. Omdat die twee dingen nu in één artikel zijn samengebracht, is mijn vraag of die beperking van de psychosociale arbeidsbelasting niet opgevat moet worden als een nadere invulling en uitbreiding van het begrip gezondheid in het eerste lid.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Het antwoord op die vraag is in ieder geval ja. Het eerste lid bevat alleen algemene formuleringen, die wat PSA betreft gespecificeerd en nader uitgewerkt worden in het tweede lid. Daar moet ik bij zeggen dat het komt uit andere artikelen in de oude wetgeving.

Voorzitter. Mevrouw Meulenbelt heeft zich afgevraagd of de deregulering en de totstandkoming van die catalogi niet tot meer overleg en extra kosten zullen leiden. Ik heb daar al het een en ander over gezegd. Ik ben van mening dat dit niet het geval is. Het leidt tot minder administratieve lasten. Projecten, bijvoorbeeld het arboconvenant maar ook projecten zoals versterking arbeidsveiligheid en veiligheid stoffen, die projecten zijn in de afgelopen jaren uitgebreid aan de orde geweest, met hulp van het ministerie van Sociale Zaken. Daarbij is er een heel intensieve samenwerking tussen werkgevers en werknemers geweest. Zij hebben aangetoond dat er wel degelijk goede resultaten geboekt kunnen worden en bovendien dat het effectief is. Het leidt tot een daling van het ziekteverzuim en tot een vermindering van de ongevallen. In de sectoren waarin die arboconvenanten tot stand zijn gebracht, is er sprake van een daling van het ziekteverzuim met gemiddeld 22%, terwijl in sectoren waarin die convenanten er niet waren de daling slechts 9% was. Dat is een fors verschil. Een van de 21 projecten van het programma versterking arbeidsveiligheid is inmiddels geheel afgerond. Dat is het project in de chemie. Dat heeft geleid tot een vermindering van het aantal ongelukken met 40%. Met andere woorden, gezamenlijke afspraken van werkgevers en werknemers hoeven niet extra kosten met zich te brengen. Ik wijs erop dat men bij het tot stand brengen van de catalogi natuurlijk gebruik kan maken van alles wat er al is. Als wij al convenanten hebben en als wij al met elkaar dit soort projecten hebben uitgevoerd, dan hebben wij dus al heel veel informatie voor catalogi. Die informatie kun je zo overzetten. Je hebt er geen deskundigen van buiten voor nodig en hebt dus geen extra kosten. Ik herhaal dat wij ervoor zullen zorgen dat alle informatie beschikbaar is. Ik wijs erop dat ook de Stichting van de Arbeid ermee bezig is. Anders dan mevrouw De Wolff mogelijk veronderstelde, denk ik dat de adviseurswereld hier geen grote winsten zal kunnen maken, omdat wij er langs andere lijnen gewoon voor zorgen dat de informatie die er is beschikbaar komt. De sectoren kunnen gebruikmaken van de informatie die er al is.

Gevraagd is naar het lering trekken uit gebeurtenissen. Waar de uitwerking van de doelvoorschriften veel meer toegespitst zal zijn op de eigen bedrijfssituatie, zullen de gebeurtenissen, de ongelukken in die bedrijfssituatie eerder en beter in het arbobeleid van die onderneming worden verwerkt. Men had immers gedacht in de eigen situatie met deze catalogus, deze oplossingen, deze middelen het risico te verminderen. Als er dan desalniettemin een ongeluk gebeurt, ligt het voor de hand dat men daar snel lering uit zal trekken. Als het fout gaat, terwijl men de beste middelen dacht te hebben, is het logisch dat men het oppakt.

Mevrouw De Wolff heeft gevraagd of de civiele aansprakelijkheid wordt beïnvloed door het gebruik van de arbocatalogi. Het antwoord daarop is: neen, in beginsel wordt de civiele aansprakelijkheid niet gewijzigd. De naleving van de arbowetgeving kan natuurlijk wel van invloed zijn op de civiele aansprakelijkheid. De burgerlijke rechter zal dan beoordelen in hoeverre doelbepalingen in

de arbowetgeving zijn nageleefd en zal daar al dan niet de uitwerking ervan in de arbocatalogi betrekken.

Ik ben nog een antwoord schuldig aan mevrouw Meulenbelt op de vraag over de grenswaarden. Dat is een interessante vraag, evenals haar vervolgvraag of die grenswaarden eventueel verdwijnen. Er kan sprake zijn van een misverstand over dat verdwijnen. Enkele grenswaarden zullen verdwijnen, bijvoorbeeld raamoppervlakte, het aantal toiletten en de getalsnorm bij bedrijfshulpverlening. Daar staat tegenover dat er in de nieuwe Arbowet voor tien risico's nieuwe grenswaarden bijkomen. Ook hier is het beeld dat het allemaal minder wordt niet correct. Ik hoop dat hiermee te hebben onderstreept. Ook uit de ontwikkeling van arbeidsconvenanten is af te leiden dat werkgevers en werknemers weinig moeite hebben om zelf grenswaarden te hanteren. Ik verwijs naar het voorbeeld dat ik noemde toen ik sprak over het tillen waarvoor men in de bouw en de kinderopvang zelf grenswaarden overeen heeft kunnen komen.

Mevrouw Meulenbelt heeft ook gevraagd of de normen en afspraken in de catalogi tot problemen leiden bij de handhaving door de Arbeidsinspectie. Ik geloof dat ik op die vraag al antwoord heb gegeven toen ik uitlegde dat de Arbeidsinspectie gaat handhaven op de wetgeving, op de doelvoorschriften en dat de catalogi daarbij een referentiekader zijn. De Arbeidsinspectie zal natuurlijk aan de nieuwe wet aangepast inspecteren. In de oude situatie waren er veel regels die allemaal werden bekeken. De inspectie zal nu langs een andere lijn gaan. De catalogi die vooraf ter toetsing door de Arbeidsinspectie worden bekeken zullen daarbij, zoals gezegd, wel degelijk een belangrijke referentie zijn.

Mevrouw Kalsbeek heeft een vraag gesteld over de totstandkoming van de catalogi. Het is natuurlijk primair een verantwoordelijkheid van sociale partners om die catalogi tot stand te brengen. Ik realiseer mij echter dat er een gat zou kunnen vallen als zij niet tot stand komen, wat zeker in de overgangssituatie het geval kan zijn. Dit gat zullen wij opvullen door dit uit onze eigen verantwoordelijkheid te blijven bezien en inspecteren. Wij zullen meekijken hoe de ontwikkeling van de arbocatalogi verloopt en, zoals gezegd, wij zullen in de beginfase de totstandkoming van de catalogi faciliteren. Ik mag aannemen dat er op niet al te lange termijn in alle sectoren catalogi zullen zijn. Wij hebben een overgangsfase van drie jaar voorzien.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De voorzitter: De aanwezige leden van de fracties van de SP en GroenLinks wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

**

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Medezeggenschap scholen!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Nieuwe bepalingen met betrekking tot medezeggenschap op scholen als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs (Wet medezeggenschap op scholen) (30414).**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Ik kan kort zijn. Mijn fractie is de minister dankbaar voor haar beantwoording. Haar antwoorden sterken ons namelijk in onze overtuiging dat ook de minister vindt dat bij een groeiende macht een tegenmacht moet worden georganiseerd. Helaas is het nog niet duidelijk hoe die tegenmacht vorm moet worden gegeven. Om de minister daarbij te steunen hebben wij een motie voorbereid.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Linthorst, Pruiksmas, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Van Raak, Schuyer en Ten Hoeve wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat schoolbesturen de laatste jaren aanmerkelijk meer en grotere bevoegdheden hebben gekregen;

overwegende dat de positie van andere betrokkenen en belanghebbenden hiermee geen gelijke tred heeft gehouden;

overwegende dat de ontwikkelingen in de richting van governance in het onderwijs nog niet uitgekristalliseerd zijn;

overwegende dat zich in de huidige fase een situatie kan voordoen waarin aan de schoolbesturen geen of onvoldoende tegenwicht kan worden geboden;

constaterende dat het voorliggende wetsvoorstel niet het meest geëigende instrument is om dit tegenwicht vorm te geven;

constaterende dat het realiseren van "countervailing power" op korte termijn dringend gewenst is;

roept de regering op om op de kortst mogelijke termijn, maar in elk geval nog in 2007, te komen met een voorstel om in de ontbrekende controle- en interventiemogelijkheden te voorzien,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt G (30414).

**

*N

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Voorzitter. Het verheugt de VVD-fractie dat de minister heeft aangegeven dat een wetsvoorstel voor goed bestuur en goed onderwijs wordt voorbereid.

De VVD-fractie heeft de motie van mevrouw Linthorst ondertekend, omdat zij van mening is dat in afwachting van dit wetsvoorstel wellicht een tijdelijke voorziening kan worden getroffen voor het probleem met de controle- en interventiemogelijkheden.

*N

De heer **Pruiksmas** (CDA): Voorzitter. Ik heb mij voor tien minuten spreektijd ingeschreven, maar ik kan u zeggen dat het er vijf zullen worden. Ik heb de minister namelijk beloofd om heel snel te spreken.

De minister verwijst in antwoord op mijn vragen over de positie van de ouders naar de discussie over governance. In dat verband noemt zij heel snel vijf of zes wetsvoorstellen. Dat aantal duidt natuurlijk op arbeidzaamheid ten departemente, maar onder omstandigheden ook op verkokering. Om de kwaliteit van het onderwijs en de zeggenschap in het onderwijs te verbeteren moet er echter eenheid in de maatregelen zijn. Als er zes wetsvoorstellen worden ingediend, brengt dat het gevaar met zich dat het een aan het ander voorbijgaat of zelfs haaks op elkaar staat. Ik hoop dat de minister onze zorgen hierover kan wegnemen.

De minister zegt dat de WMS governance proof is. Dat is echter maar een deel van het verhaal, want er staat ons nog veel meer te wachten. Ik realiseer mij daarbij overigens wel dat wij daar zelf om hebben gevraagd. Verder wijs ik er ook maar op dat het begrip "governance" geen haarlemmerolie is voor het onderwijs.

De minister waardeert de positie van de vroegere ouderraad of oudervereniging duidelijk anders. Zij zegt terecht dat zo'n oudergeleding zelf via contacten met de achterban op de hoogte moet blijven van wat er leeft. Onze zorg is echter dat de ouders als de pedagogische ankerplek van de kinderen -- om hen gaat het uiteraard -- naar de zijlijn van het formele verhaal worden gedrongen. Ik zie de minister wat zuinig kijken, maar dat gevoel heb ik er toch aan overgehouden.

De heer Schuurman en de minister voerden een interessante principiële discussie over de mate waarin gelet moet worden op het wel of niet lid zijn van de oudervereniging. Voor beide standpunten valt het nodige te zeggen. Het maatschappelijk middenveld -- de heer Schuurman verwees daarnaar -- is echter niet meer wat het twee decennia geleden was. Veranderde omstandigheden behoren uiteindelijk te worden vertaald in wetgeving.

De heer Schuyer heeft gewezen op mediation als middel om juridisering van geschillen te voorkomen. Mijn fractiegenoot Klink suggereerde om in dat kader na te denken over een vorm van arbitrage, al dan niet bindend.

*N

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Voorzitter. De beantwoording van de minister -- ik dank haar daarvoor -- begon met twee opmerkingen die ik van ganser harte ondersteun. Ten eerste: het bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid. Ten tweede: het bestuur is als gezagsdrager de drager van de onderwijsvrijheid. In de uitwerking blijft van deze twee fundamentele uitgangspunten nog maar weinig over, maar ik noteer in dankbaarheid dat dit is gezegd.

Dit wetsvoorstel is een gevolg van de lumpsumfinanciering, die wij van harte hebben gesteund omdat zij leidt tot autonomie voor de scholen. Wij waren het ermee eens dat een aanpassing van de medezeggenschap daarbij hoorde. De wijze waarop die vorm wordt gegeven, gaat echter te veel voorbij aan de betekenis van het middenveld. Tegen collega Pruiksma zeg ik: het middenveld is in de loop der jaren inderdaad veranderd, maar de structuur is er nog steeds. Ik had liever eenvoudigere oplossingen gezien. Zoals lumpsumfinanciering autonomie benadrukt, had ook in de nieuwe medezeggenschap meer aandacht moeten zijn voor de autonomie van de scholen en de schoolbesturen.

Via een interruptie heb ik al duidelijk gemaakt dat de opheffing van de kringenrechtspraak in mijn ogen merkwaardig is. Nergens ben ik problemen daarmee tegengekomen, dus waarom zou je die opheffen? Er wordt een probleem opgelost dat er niet is, en tegelijkertijd wordt een nieuwe, onzekere weg ingeslagen. De opheffing van de uitzonderingen zoals wij die kenden, nu in artikel 29, wordt geaccepteerd als een afwijking, als mensen een beroep doen op artikel 23 van de Grondwet, betreffende de vrijheid van inrichting en richting van onderwijs. Dit wordt door een bepaalde categorie mensen gezien als een fundamenteel recht, maar een andere categorie noemt dit nu zelfs bij wet een afwijking. Ik vind dit veel te ver gaan. Hieruit blijkt dat wij meer willen regelen dan er eigenlijk geregeld zou moeten worden.

Het meest fundamentele bezwaar dat ik vanmiddag nog niet aan de orde heb gesteld, is dat wij opnieuw bezig zijn met de vorm waarin het een en ander moet functioneren. De kwaliteit van het onderwijs komt echter weinig aan de orde. Ik heb zelfs de indruk dat in de toekomst een van de problemen de manier zal zijn waarop gezag en orde in het onderwijs gehandhaafd, opnieuw hersteld en versterkt kunnen worden. De Franse president Mitterrand heeft over dit algemene verschijnsel eens een opmerking geplaatst. Ik heb de indruk dat dit wetsvoorstel op deze weg wel eens eerder een hinderpaal dan een stimulans zou kunnen zijn. Ik ben bezorgd over de inhoud van het onderwijs, en nu is er weer een structuur ontstaan die de eigenlijke inhoud en de versterking en de kwaliteit van het onderwijs kan bemoeilijken.

Dan kom ik nu op de motie. Ik heb de motie niet ondertekend, omdat de fracties van de ChristenUnie en de SGP tegen dit wetsvoorstel zullen stemmen. Ik zal misschien de fracties van de ChristenUnie en de SGP nog kunnen voorleggen om de motie te steunen als het wetsvoorstel eenmaal is aangenomen. Ik zal dat echter niet kunnen doen, omdat er weer een nieuw lichaam in het leven wordt geroepen, terwijl ik aanvankelijk aannam dat het alleen ging om een tegenmacht met betrekking tot beslissingen over financiën. Nu behoren de financiën altijd goed gecontroleerd te worden, maar de motie is veel verstrekkender. Het lijkt mij een lichaam dat, naast de vele die wij al hebben, heel wat aandacht zal vragen van beleidsmakers en schoolbesturen. Hiermee zullen weer veel energie en financiën gemoeid zijn. De fracties van de ChristenUnie en de SGP zal ik dan ook niet voorstellen om vóór de motie te stemmen.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Er zijn geen belangrijke meningsverschillen tussen de minister en mij. Ik heb vanmiddag dan ook met instemming naar haar geluisterd. Het enige wat blijft liggen is inderdaad het probleem van de governance. De medezeggenschap is daarvan een heel belangrijk onderdeel. Naar mijn gevoel is dit goed geregeld in dit wetsvoorstel, maar de rest van het probleem blijft dan nog over, en daarom heb ik met genoegen mijn handtekening gezet onder de motie. Ik zie met spanning uit naar het vervolg.

*N

De heer **Minderman** (GroenLinks): Voorzitter. Misschien komt het volgende uit mijn beginnersstatus voort, maar mijn naam ontbreekt onder de motie. De fractie van GroenLinks steunt echter zowel de motie als het wetsvoorstel.

De voorzitter: U kunt nog tijdens de vergadering uw naam onder de motie zetten. Als u dit alsnog doet, komt er een herdruk.

Het woord is aan de minister van OCW.

**

*N

Minister **Van der Hoeven**: Voorzitter. Aan het einde van mijn tweede termijn kom ik terug op de motie van mevrouw Linthorst. Ik zal beginnen met de beantwoording van de vragen.

Wij hebben het inderdaad over het organiseren van de tegenmacht. Die moet je organiseren binnen de school en buiten de school. Dit wetsvoorstel voorziet alleen in het gedeelte dat binnen school plaatsvindt. Het wetsvoorstel over goed bestuur moet in 2007 worden ingediend door de nieuwe regering, maar de voorbereidingen worden natuurlijk wel getroffen. Mevrouw Kalsbeek vroeg mij om een tijdelijke voorziening te treffen. Nee, dat is niet de bedoeling. Wat wij wel doen -- en ik denk haar daarmee tegemoet te kunnen komen -- is een aantal maatregelen nemen om de horizontale verantwoording te verbeteren en te stimuleren. Wij gaan voorlichting doen, wij gaan in ieder geval dat portaal voor de ouders waar ik over gesproken heb bij de CFI in het leven roepen. Ook de pilots horizontale verantwoording in het primair en voortgezet onderwijs gaan wij doen, zodat wij kunnen leren van de opgedane ervaringen, ook als het gaat om de definitieve vormgeving van het wetsvoorstel en wat dies meer zij.

De heer Pruiksmasprak over de positie van de ouders. Ja, natuurlijk hebben de ouders een positie, zowel binnen de WMS als ook in het geheel van de governance. Het is echter een misvatting om te denken dat wij nog een heel stel wetsvoorstellen zouden gaan maken. Dan zou ik namelijk met u van mening zijn dat wij de kokers weer aan het benoemen zijn. In de voortgangsrapportage governance hebben wij de voorgenomen acties in een samenhangend verband gepresenteerd, dus zonder verkokering. Het wetsvoorstel goed bestuur primair onderwijs en voortgezet onderwijs is in feite daarvan de ruggengraat. Natuurlijk gaat het ook om andere acties, zoals het verbeteren van de klachtenregeling en passend onderwijs aan zorgleerlingen. Het laatste aspect is de laatste tijd erg in de publiciteit geweest, maar het gaat natuurlijk om veel meer. Het is de bedoeling om dat in een wetsvoorstel handen en voeten te geven. Anders komen wij weer in die kokers terecht en het is juist van belang om daar niet in terecht te komen.

Het maatschappelijke middenveld verandert, dat ben ik met de Kamer eens. Natuurlijk wil ik graag dat het maatschappelijk middenveld ook in de toekomst zijn plek blijft houden in het geheel van onderwijs, horizontale en verticale verantwoording. Dat wil ik uiteraard, maar je ziet wel veranderingen. Ik acht het van belang, rekening te houden met die veranderingen en ervoor te zorgen dat de verantwoordingsmogelijkheid blijft. Wat het wel of niet lid zijn van een oudervereniging of van een schoolvereniging betreft, is het niet aan ons om daar een uitspraak over te doen. Dat is aan anderen, aan de verenigingen zelf bijvoorbeeld. Het is wel van belang, ervoor te zorgen dat het maatschappelijk middenveld zijn plek krijgt en houdt in het onderwijs.

Dat brengt mij tot de andere vraag van de heer Pruiksmas over mediation. Ja, graag. Ook arbitrage vind ik goed, uiteraard voorafgaande aan het wettelijk traject. Dat moet men zelf doen. Of u nu arbitrage of mediation wilt: ik

denk dat u het feitelijk met elkaar eens bent. U doet een oproep, via mij, aan het maatschappelijke middenveld om verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te zorgen dat er geen vertraging optreedt.

Dan kom ik bij de heer Schuurman. Het bestuur is het gezag: ja. Het bestuur is eindverantwoordelijk: ja. Maar wij hebben ook te maken met veranderende omstandigheden, met veranderingen rondom dat maatschappelijke middenveld. Het is goed om nogmaals te constateren dat de medezeggenschap voor iedereen geldt, maar dat wij wel moeten kijken op welke manier wij recht doen aan de specifieke omstandigheden die er zijn. U maakte bezwaar tegen de woordkeuze, maar ik denk dat u geen bezwaar maakt tegen de intentie. Nee, ik zie het aan uw gezicht.

De heer **Schuurman** (ChristenUnie): Ik zei dat het in de praktijk waarschijnlijk wel mee zou vallen.

Minister **Van der Hoeven**: Goed, laten wij het daar maar op houden. Dat lijkt mij namelijk het belangrijkste, dat het in de praktijk goed loopt. Als u spreekt over het herstellen van orde en gezag, ook binnen het onderwijs, kan ik mij daar wel iets bij voorstellen. Wij zien ook in de onderwijssituaties binnen de klas dat orde en gezag terugkomen, maar dat regelen wij niet via de WMS en ook niet via een wetsvoorstel. Dat is een kwestie van mentaliteit. Ik ben het wel met u eens dat je daar waar orde en gezag een functie hebben -- en dat hebben zij binnen het onderwijs -- moet toestaan dat zij hersteld kunnen worden. Maar daar zijn wij het dus met elkaar over eens.

Dat brengt mij bij de heren Ten Hoeve en Minderman. Governance: ja. De WMS is daar een deel van, dat ben ik met u eens, namelijk dat deel dat in de school geregeld wordt binnen de school en het bestuur. Daarnaast heb je de horizontale en verticale verantwoording in de bredere zin van het woord. De bedoeling is dat beide met elkaar worden verbonden. Mij lijkt dat mevrouw Linthorst met haar motie juist oproept tot het leggen van een verbinding tussen enerzijds de horizontale verantwoording, die geregeld kan worden, en anderzijds de verticale verantwoording, die geregeld moet worden. De WMS vormt daarbij een bepaald deel van het geheel. Met de oproep om op de kortst mogelijke termijn een voorstel te doen, stem ik in. Ik kan mij voorstellen dat de formule van "ontbrekende controle- en interventiemogelijkheden" in het kader van de brede discussie over governance is gekozen. Ik hoop dat deze demissionaire regering in 2007 is opgevolgd door een missionaire regering, want die moet het voorstel natuurlijk indienen. Met andere woorden: ik beschouw deze motie als een ondersteuning van wat de Kamer en ik zojuist met elkaar hebben besproken.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Zo is de motie inderdaad bedoeld. Juist omdat het alleen zo ingewikkeld is en nog niet is uitgekristalliseerd, lijkt mij dat een demissionair kabinet vast een heleboel voorwerk moet doen, zodat een

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

volgend missionair kabinet daar redelijk snel mee uit de voeten kan.

*N

Minister **Van der Hoeven**: Natuurlijk doet dit demissionaire kabinet voorwerk, maar het is uiteraard aan het missionaire kabinet dat hierop volgt om te beoordelen of het voorwerk wordt overgenomen of wordt voortgezet.

De **voorzitter**: Bij "missionair" denk ik meer aan "missionaris", maar minister Van der Hoeven bedoelde waarschijnlijk iets anders met die term.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de ChristenUnie en de SGP wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aanteekening verleend dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

Over de motie-Linthorst c.s. wordt volgende week gestemd.

**

De vergadering wordt van 18.25 uur tot 19.30 uur geschorst.

Voorzitter: Timmerman-Buck

*B

!Uitkeringsgerechtigden!

Aan de orde is de voortzetting van de gezamenlijke behandeling van:

- **het wetsvoorstel Overgangsrecht inzake de beëindiging van het recht op toeslag op grond van de Toeslagenwet binnen de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland (30063);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de wet houdende overgangsrecht inzake de beëindiging van het recht op toeslag op grond van de Toeslagenwet binnen de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland (novelle) (30664);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele socialeverzekeringswetten betreffende de definitieve vaststelling van de uitkeringspositie van uitkeringsgerechtigden woonachtig in het buitenland (30665).**

De beraadslaging wordt hervat.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorzitter. Aan de orde zijn drie wetsvoorstellen. Ik wil beginnen met de Toeslagenwet. Op 9 mei van dit jaar heeft deze Kamer besloten om de behandeling van het wetsvoorstel Overgangsrecht Toeslagenwet aan te houden in afwachting van de novelle waarin de eerste afbouwdatum uit het wetsvoorstel wordt opgeschoven. Uit het wetsvoorstel volgde immers dat de toeslag voor personen die op 4 mei 2005 in een lidstaat van de EU, de EER of Zwitserland woonden, in drie jaar zou worden afgebouwd. Dat was het gevolg van de plaatsing van de Toeslagenwet op bijlage II bis bij de Verordening 1408/71 waardoor de Toeslagenwet met ingang van 5 mei 2005 niet langer naar andere EU-landen kan worden geëxporteerd.

Op 1 juni 2006 zou een begin worden gemaakt met de afbouw, omdat werd verwacht dat het wetsvoorstel ruim voor deze datum in werking zou kunnen zijn getreden. Dat werd uiteindelijk niet gerealiseerd, zodat op 1 juli 2006 niet met de eerste fase van de afbouw kon worden begonnen. Dat zou vervolgens een van de doelstellingen van de afbouwregeling, te weten dat betrokken personen de tijd wordt gelaten om zich in te stellen op de wijziging in hun uitkerings situatie, doorkruisen. Om te bereiken dat men alsnog de tijd krijgt om zich voor te bereiden op de nieuwe situatie, wordt met deze novelle het begin van de afbouwperiode vastgesteld op een jaar na het inwerkingtreden van het wetsvoorstel. Ik heb het UWV verzocht om op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel en de novelle vooruit te lopen en de toeslagen door te betalen.

Voorzitter. Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel Overgangsrecht Toeslagenwet in deze Kamer op 9 mei jongstleden is de vormgeving van het wetsvoorstel en de relatie ervan met het Europees recht uitvoerig aan de orde geweest. Eerder vandaag heeft ook mevrouw Westerveld daarop gewezen. Ik kan mijn inleiding daarom kort houden.

Sindsdien heeft zich echter een nieuwe ontwikkeling voorgedaan. Op 6 juli jongstleden heeft het Europees Hof van Justitie uitspraak gedaan in de zaak Kersbergen-Lap. Het Hof heeft beslist dat de Wajong terecht op bijlage II bis is geplaatst. Het Hof heeft in deze uitspraak ook iets gezegd over algemene beginselen van overgangsrecht. In de Wajongzaak was voor het Hof van belang dat de verordening waarmee de Wajong op bijlage II bis werd geplaatst geen overgangsrecht bevatte. Voor de Toeslagenwet is dit relevant. In een dergelijk geval moet volgens het Hof worden uitgegaan van de onmiddellijke werking. Nu de wijzigingsverordening waarmee de Toeslagenwet op bijlage II bis is geplaatst evenmin overgangsrecht bevat, heeft de plaatsing van de Toeslagenwet op bijlage II bis dus onmiddellijke werking.

Voorzitter. In haar eerste termijn heeft mevrouw Westerveld gezegd dit niet overtuigend te vinden omdat de Toeslagenwet al bestond in 1992 en de Wajong van latere datum is. Ook de heer Ten Hoeve meent dat omdat de Toeslagenwet in 1992 niet op de bijlage is geplaatst, de

betrokken toeslaggerechtigden anno 2005 niet hadden kunnen verwachten dat de Toeslagenwet zou worden afgebouwd. In antwoord hierop laat ik de Kamer weten dat de regering de Toeslagenwet in 1992 niet op bijlage II bis heeft geplaatst omdat de regering de Toeslagenwet op dat moment niet op de bijlage kon plaatsen. De Toeslagenwet bevatte op dat moment namelijk nog geen exportverbod. Dit is pas ingevoerd met de inwerkingtreding van de Wet BEU op 1 januari 2000. Uiteraard kon pas na deze datum de Toeslagenwet worden aangemeld voor plaatsing op bijlage II bis. Hetzelfde proces is gevolgd bij de plaatsing van de Wajong op dezelfde bijlage II bis. De Wajong bevatte op het moment van de inwerkingtreding ervan wél een exportverbod. Direct na de inwerkingtreding is de Wajong dan ook aangemeld voor plaatsing op de bijlage.

Mevrouw Westerveld vroeg zich ook af welke andere lidstaten een uitkering zoals de Toeslagenwet kennen. Welke andere lidstaten kennen een minimumbehoefteregeling zonder vermogenstoets? Zoals is vermeld in de nota naar aanleiding van het verslag van de Tweede Kamer, van juni 2005, zijn er verschillende landen, waaronder de voor Nederland belangrijkste exportlanden -- ik noem België, Duitsland en Spanje -- die een dergelijke regeling wel kennen.

In dit kader vroeg mevrouw Westerveld ook nog of deze lidstaten uitkeringen zullen verstrekken van oude rechthebbenden. Ik kan haar daarop melden dat het niet uitmaakt of het om oude of nieuwe gevallen gaat. Op grond van het derde lid van artikel 10 bis van de Verordening 1408/71 zijn lidstaten namelijk verplicht om een aanvulling op een buitenlandse uitkering toe te kennen wanneer iemand onder het sociaal minimum in de desbetreffende lidstaat uitkomt. Als de toeslag van iemand wegvalt als gevolg van de afbouwregeling, kan dit betekenen dat betrokkene onder het sociaal minimum van zijn woonland uitkomt. In dat geval dient het woonland dus de uitkering van deze persoon aan te vullen tot het sociaal minimum, mits dat land een dergelijke regeling kent.

Mevrouw De Wolff heeft vragen gesteld over het beginsel van de gewekte verwachting. In het Europees recht is er, net als in het nationaal recht, sprake van onmiddellijke werking, tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald. Dit is bevestigd door het Hof van Justitie in de door mij al gememoreerde recente uitspraak in de zaak Kersbergen-Lap. Daarin oordeelt het Hof dat het rechtszekerheidsbeginsel verlangt dat elke feitelijke situatie wordt beoordeeld volgens de op het desbetreffende tijdstip geldende bepalingen, tenzij uitdrukkelijk het tegendeel is bepaald. Dit is volgens het Hof het geval ongeacht gunstige of ongunstige gevolgen voor de betrokkenen.

Met andere woorden, het rechtszekerheidsbeginsel c.q. het rechtsvertrouwen schrijft geen eerbiedigende werking voor bij het vormgeven van overgangsrecht maar gaat juist uit van onmiddellijke werking. Het kabinet achtte het echter ongewenst om de toeslagen ná plaatsing van de Toeslagenwet op bijlage II bis onmiddellijk te beëindigen. Daarom worden met het voorliggende wetsvoorstel de toeslagen niet direct beëindigd, maar voorziet het voorstel in een gefaseerde afbouw van de toeslagen, waardoor de betrokkenen zich

kunnen voorbereiden op de wijziging in hun uitkeringssituatie. Ditzelfde uitgangspunt is vervat in de novelle die de eerste afbouwdatum in het wetsvoorstel uitstelt. In deze novelle is de eerste afbouwdatum, zoals ik al zei, gesteld op een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel en de novelle. Ik ben dan ook van mening dat in dit wetsvoorstel afdoende rekening wordt gehouden met gewekte verwachtingen.

De pardonregeling van de Wet BEU zorgt ervoor dat de rechten worden geëerbiedigd van personen die reeds vóór 1 januari 2000 buiten Nederland woonden, een socialeverzekeringsuitkering ontvingen én dit recht op 20 december 2005 nog steeds hebben. Daarmee ben ik tegemoetgekomen aan de wens van de Tweede Kamerfracties van het CDA, de PvdA en de SP. De pardonregeling heeft terugwerkende kracht vanaf 20 december 2005. UWV en SVB anticiperen op mijn verzoek nu reeds op de pardonregeling ingevolge de Wet BEU.

Mevrouw Westerveld heeft gevraagd wat de handhavingsafspraken nu eigenlijk inhouden. Deze afspraken houden in dat de Nederlandse uitvoeringsorganen het buitenlandse uitvoeringsorgaan kunnen verzoeken, de gegevens te verifiëren die nodig zijn voor een uitkeringsaanvraag of voor het beoordelen van de rechtmatigheid van een uitkering. Het Nederlandse orgaan kan zich hiervoor rechtstreeks tot het buitenlandse uitvoeringsorgaan wenden. Deze afspraak geeft de mogelijkheid om steekproeven te nemen en gericht onderzoek te laten doen in het land waarheen de uitkering wordt geëxporteerd. Deze werkwijze vormt een aanzienlijke verbetering. Een andere mogelijkheid is dat de diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging in een land zelf verificaties verricht. Dit is met name van belang in landen waar bij de Nederlandse ambassade een attaché voor sociale zaken is geplaatst. Hierbij gaat het om Marokko, Spanje, Turkije en Suriname. In deze landen kunnen de medewerkers, verbonden aan het bureau voor sociale zaken, zelf in het betreffende land verificaties verrichten.

Er zijn verschillende redenen aan te geven waarom het in sommige gevallen niet lukt om een handhavingsverdrag met een land te sluiten. Het komt voor dat een land zelf aangeeft, zo'n verdrag niet te willen sluiten. In zo'n situatie is het land in kwestie altijd gewezen op de consequenties daarvan, maar uiteindelijk dient het standpunt van dat land te worden gerespecteerd. Ook kan zijn gebleken dat er in een land een gebrek aan handhavingsmogelijkheden is. Dan wordt er geen verdrag gesloten omdat duidelijk is dat zulks niet zou bijdragen aan effectieve verificaties. Of er een verdrag met een land kan worden gesloten, is dus sterk afhankelijk van de specifieke situatie.

Mevrouw Westerveld heeft verder nog gevraagd of de pardonregeling ook geldt voor de AOW-toeslag. Dit is het geval, het is een recht dat gewoon gerespecteerd wordt en dat in feite helemaal losstaat van de beperking in de Toeslagenwet. De AOW-toeslag is geen toeslag op grond van de Toeslagenwet, het is gewoon een vorm van AOW.

Dan de vraag naar de doorslaggevende reden om mensen met een WAO-, een ANW- of een AOW-uitkering

het voordeel van de twijfel te geven. Zoals ik al eerder heb aangegeven, is er inmiddels met een groot aantal landen een handhavingsverdrag gesloten. Het doel van de Wet BEU is naar mijn mening dan ook ruimschoots gehaald, maar er zijn inderdaad nog landen waarmee geen verdrag gesloten is. De pardonregeling is dan ook met name bedoeld voor de uitkeringsgerechtigden die al op de datum van inwerkingtreding van de Wet BEU in een land woonden waarmee uiteindelijk toch geen handhavingsverdrag is gesloten. Deze mensen krijgen bij de pardonregeling nu het voordeel van de twijfel.

Op de vraag naar de beleidslijn als eerder gemaakte handhavingsafspraken komen te vervallen, is geen eenduidig antwoord te geven omdat hierbij onder andere een rol speelt wat hierover in het betreffende handhavingsverdrag is afgesproken. Om een voorbeeld te noemen: het verdrag met Marokko bepaalt dat bij opzegging langlopende uitkeringen, waarbij u moet denken aan onder andere de WAO en de AOW, worden gerespecteerd. De pardonregeling staat echter geheel los van de vraag wat er moet gebeuren indien gemaakte handhavingsafspraken komen te vervallen.

Mevrouw De Wolff heeft aandacht gevraagd voor het verschil in overgangsrecht tussen de pardonregeling in de Wet BEU en die in het wetsvoorstel Overgangsrecht Toeslagenwet. Het is goed om hier nog eens te herhalen dat die twee wetsvoorstellen qua overgangsrecht niet met elkaar kunnen en mogen worden vergeleken. Daar zijn twee redenen voor. Een belangrijk verschil tussen het exportverbod in de Toeslagenwet en het exportverbod op grond van de Wet BEU is dat de toeslagen helemaal niet geëxporteerd mogen worden, dus naar geen enkel land, en dat het exportverbod in de Wet BEU afhankelijk is van de aanwezigheid van een handhavingsverdrag met het woonland van de persoon om wie het gaat. De reden voor het opnemen van een exportverbod in de Toeslagenwet is ook een heel andere dan de reden voor het opnemen van een exportverbod in de Wet BEU. De vraag is vervolgens waarom toeslagen niet geëxporteerd worden. Wij exporteren geen toeslagen vanwege het karakter van de Toeslagenwet. Ik zou bijna zeggen: vanwege het bijstandsachtige karakter, het karakter van de voorziening. De hoogte van deze uitkering is gerelateerd aan het sociale minimum in Nederland.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dit is een redenering die ik ook in de stukken heb gelezen. Wij kunnen natuurlijk een verhaal houden over de verschillen. Wij kunnen ook het exportverbod in de Toeslagenwet blijven benoemen als een exportverbod van de Toeslagenwet en het andere exportverbod als het exportverbod van de Wet BEU. Beide zijn echter met de Wet BEU ingevoerd. Deelt de staatssecretaris met mijn fractie de mening, afgezien van de verschillen, dat een overeenkomst tussen beide exportverboden is dat het voor de Wet BEU een sociale prestatie was waarvan mensen die naar het buitenland gingen, wisten dat zij die mochten meenemen en dat de Wet BEU daaraan een einde heeft gemaakt? Wij kunnen het wel steeds hebben over het verschil, maar dat is een overeenkomst tussen die twee soorten prestaties.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Als er al een overeenkomst zou zijn in de formulering van mevrouw Westerveld, dan is de volgende vraag of er ook verschillen zijn. Dat is het punt. Op basis waarvan denk je een andere keuze te kunnen maken? Je kunt die niet maken op een mogelijk veronderstelde of misschien feitelijk aanwezige overeenkomst. Je kunt die maken op basis van het karakter van de uitkering. De uitkering op basis van de Toeslagenwet heeft het karakter van een voorziening, van een financiering uit openbare middelen. Die heeft het karakter van een aanvulling die wij op geen enkele manier naar een ander land exporteren. Dat is wezenlijk anders dan wat aan de orde is bij de Wet BEU.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Dat is helder. U hebt dit punt een aantal keren gemaakt. Wij praten hier over de positie van de rechthebbenden, degenen die zo'n prestatie kregen en bij wie verwachtingen zijn gewekt. U gaf ook duidelijk aan dat in 1992 de Toeslagenwet niet op de lijst geplaatst kon worden omdat de Toeslagenwet dat verbod helemaal niet kende. Wij zijn het er dus over eens: voor 2000 was het een prestatie die probleemloos kon worden meegenomen en na 2000 niet. Dat is de overeenkomst tussen beide exportverboden. Van daaruit kunnen wij het over verschillen hebben. Die deel ik met u. Het is toch goed om te markeren dat dit het gezamenlijke vertrekpunt is.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Ik zal niet ontkennen dat de situatie in 1992 een andere was dan de situatie na 2000 en dat er een draaipunt is. Vervolgens kun je van daaruit de redenering volhouden -- en daarover kun je van mening verschillen, dat geef ik mevrouw Westerveld toe -- dat er wel degelijk argumenten zijn om de verschillende benaderingen vanwege het verschillende karakter te onderstrepen en de verschillende behandelingen in de wet op te nemen. Tegen mevrouw Westerveld zeg ik nog dat in geen van die gevallen het exporteren abrupt is gestopt. Wij hebben namelijk gezorgd voor een afbouwperiode. Nederland heeft nu eenmaal het beleidsuitgangspunt dat bijstandsuitkeringen en regelingen die daaraan verwant zijn niet worden geëxporteerd. Het exportverbod in de Toeslagenwet is om die reden absoluut en niet afhankelijk van het bestaan van handhavingsmogelijkheden. Bij de Wet BEU ligt dat heel anders.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Ik wil, ter besparing van een eventuele tweede termijn, terugkomen op een vorig punt. U zei dat handhavingsverdragen kunnen worden opgezegd, terwijl de export dan wordt gecontinueerd. Het voorbeeld van Marokko is gegeven. Ik weet niet of er meer voorbeelden zijn, maar Marokko is een belangrijk exportland. Uw opmerking brengt mij tot de vraag of na de opzegging van het verdrag de export contra legem plaatsvindt. De Wet BEU eist namelijk een handhavingsverdrag en als dat is opgezegd eindigt ook de wettelijke grondslag om de export te continueren. Ik ben

dus verbaasd vanwege uw uitspraak. Daarmee zei u wat ik niet wist.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorafgaand aan die uitspraak heb ik gezegd dat een en ander afhankelijk is van de gemaakte handhavingsafspraken en van wat daarover in het verdrag is bepaald. Ik heb het voorbeeld van Marokko gegeven, omdat daarvoor een bepaling is opgenomen. Er is afgesproken dat in bedoelde situatie de langlopende uitkeringen worden gerespecteerd. Dat vloeit voort uit het verdrag en het past bij de geschetste situatie. Ik geef toe dat het allemaal ingewikkeld is en het een lijkt niet logisch op het ander aan te sluiten, maar hierbij gaat het om de feitelijkheid van de inhoud van dit verdrag. Zoals gezegd, ook als wij dat verdrag opzeggen, respecteren wij datgene wat wij hebben afgesproken.

Ik kom toe aan mijn opmerkingen over de tweede reden voor het overgangsrecht en die heeft te maken met het karakter van de Toeslagenwet, de voorziening en de aanvulling op werknemersverzekering. Het wetsvoorstel voorziet uitsluitend in een afbouw van de toeslagen en staat los van de wet waarop de toeslag betrekking heeft. Met andere woorden, het laat de geldende arbeidsongeschiktheidsuitkering intact. Dit is iets anders dan hetgeen geldt ingevolge de Wet BEU. Bij die wet gaat het om het geheel.

Hiermee heb ik de reden voor het overgangsrecht gegeven. Het is naar mijn mening dus wel degelijk mogelijk om de verschillende vormen van het overgangsrecht te verklaren en in stand te houden.

Ten slotte wil ik ingaan op de opmerking van de heer Ten Hoeve dat het niet duidelijk is of het exportverbod van de Toeslagenwet in overeenstemming is met het Europees Sociaal Handvest. De vraag daarover stelde hij aan het eind van zijn inbreng. Het ESH geeft normen voor nationale en eventuele internationale verplichtingen. De European Commission of Social Rights, de ECSR, beoordeelt vervolgens of een Overeenkomstsluitende Partij aan die normen voldoet. De ECSR dient zodoende te beoordelen of Nederland voldoet aan het gestelde in artikel 12, vierde lid, van het ESH. Ik meen dat de heer Ten Hoeve daarop doelde. Dat artikel bevat een bepaling voor gelijke behandeling. Het verplicht de verdragsluitende partijen om stappen te ondernemen die ertoe leiden dat de onderdanen van andere verdragsluitende partijen op het gebied van de sociale zekerheid op dezelfde manier worden behandeld als de eigen onderdanen. Van belang is daarbij in aanmerking te nemen dat artikel 12 een inspanningsverplichting voor de staten met zich meebrengt. Die inspanningsverplichting zegt dat de Overeenkomstsluitende Partijen stappen dienen te ondernemen voor het sluiten van passende, bilaterale en multilaterale overeenkomsten of met andere middelen moeten voldoen aan de verplichting van artikel 12. Het is uiteindelijk aan de Overeenkomstsluitende Partijen om inhoud te geven aan die inspanningsverplichting. De ECSR heeft eerder dit jaar geoordeeld dat Nederland de toeslag op grond van artikel 12, vierde lid, van het ESH moet exporteren voor zover de toeslag het risico dekt van invaliditeit of ouderdom. Dat betreft echter een "conclusion of non-conformity for the first time". Een

dergelijke conclusie wordt nog niet door het Regeringscomité en het Comité van ministers beoordeeld. Wel worden lidstaten in de gelegenheid gesteld een eerste reactie te geven. Nederland heeft dat gedaan. Wij hebben gewezen op het bijzondere karakter van de Toeslagenwet. Ook hebben wij erop gewezen dat deze in verband hiermee inmiddels op bijlage II bis van de Verordening 1408/71 is geplaatst, hetgeen betekent dat de toeslag in communautair verband niet hoeft te worden geëxporteerd. Wij zullen zien of Nederland in de volgende rapportagecyclus in staat zal worden gesteld een inhoudelijke reactie te geven, waarna de ECSR de zaak opnieuw zal beoordelen. Pas daarna zal de zaak ook inhoudelijk door het Regeringscomité worden beoordeeld. Het Regeringscomité bereidt de politieke conclusies voor van uiteindelijk het Comité van ministers van de Raad van Europa. Nederland zal dan het standpunt innemen dat het ESH het aan de verdragsluitende partijen overlaat om de export van uitkeringen, tegen de achtergrond van het beginsel van gelijke behandeling, in verdragen te regelen. Als de ECSR niettemin een exportverplichting in het artikel wenst te lezen, zal het Nederlandse standpunt voorts zijn dat een exportverplichting onder de vigeur van het ESH zeker niet verder kan reiken dan de communautaire verplichting. Dan ben ik terug bij II bis.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik dank de staatssecretaris voor zijn reactie in eerste termijn. Inmiddels is gebleken dat de Kamer geen behoefte heeft aan een tweede termijn.

De fractie van de PvdA vraagt om stemming. Die stemming zal conform het Reglement van Orde volgende week dinsdag plaatsvinden. Dan zien wij elkaar weer, mijnheer de staatssecretaris.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Arbeid en zorg alleenstaande ouders!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het Voorstel van wet van het lid Noorman-den Uyl houdende vaststelling van een wet inzake ondersteuning van alleenstaande ouders bij arbeid en zorg (Wet voorzieningen arbeid en zorg alleenstaande ouders) (29948).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Mevrouw **Noorman-den Uyl**: Voorzitter. Ik stel het zeer op prijs dat dit initiatiefwetsvoorstel in uw Kamer kan worden besproken. Ik ben zeer erkentelijk voor het feit dat

u mij bij mijn vertrek uit de Tweede Kamer deze kans geeft, zonder een afzonderlijke schriftelijke voorbereiding. Ik realiseer mij dat er daardoor heel veel vragen zijn. De gestelde vragen en gemaakte opmerkingen geven blijk van een zeer grote en brede maatschappelijke ervaring en betrokkenheid. Ik hoop de Kamer in mijn antwoord naar vermogen tevreden te kunnen stellen.

Er zijn heel positieve opmerkingen gemaakt -- de SP sprak van "een feestje" -- en anderzijds heel kritisch: "Vazalo is verkeerd en overbodig", zei mevrouw Kalsbeek van de VVD. Mevrouw Van Leeuwen vroeg hoe het kan dat er zo'n windstille is. Jarenlang hoor je niets, en opeens ligt het er. Ik vind dat ik daarover een uitleg schuldig ben. Vorig jaar, na de behandeling in de Kamer, bleek in tweede termijn dat er drie fracties waren, te weten CDA, VVD en LPF, die ondanks sympathie ervoor kozen om op dat moment het wetsvoorstel niet te steunen. Ik heb toen besloten de stemming aan te houden. Dat was ook, omdat ik aannam dat een aantal van de argumenten van die fracties gingen veranderen. Om te beginnen was er de kwestie van de fiscale kinderkorting die, vanwege het op grote schaal niet kunnen verzilveren ervan, overgebracht zou moeten worden naar de Awir. Op het moment dat dat zou gebeuren -- dat is de motie-Crone -- zou dat ertoe leiden dat een aantal van de bezwaren tegen het opnemen in de Awir van de Vazalotoeslag zouden verdwijnen. De wijze waarop mevrouw Van Leeuwen heeft aangegeven hoe de definitie van de Awir luidt, en hoe naadloos het voorstel zoals het er ligt daarin past, vond ik zo juist, dat ik daar geen woord aan toevoeg.

Verder was een belangrijk discussiepunt de vraag of de Wwb niet in staat is om deze doelgroep uit de bijstand te helpen. Qua voorgenomen ingangsdatum zijn wij nu twee jaar verder, en je ziet uit de cijfers dat dat voor deze doelgroep toch niet werkt. Er is meer aan de hand dan de vraag of ze wel of niet willen werken. De staatssecretaris heeft bij de eerdere behandeling onderzoeken aangehaald naar de positie van vrouwen in de bijstand in relatie tot de arbeidsmarkt, waaruit bleek dat twee derde graag wil werken, maar dat de stapeling van verantwoordelijkheden een belemmering vormt. De tweede reden waarom ik dacht dat dit moment beter geschikt was om het wetsvoorstel voor te leggen en in stemming te brengen, was dat de Wwb deze doelgroep eigenlijk niet voldoende weet te bedienen. Dat bleek ook uit de brief van de staatssecretaris, naar aanleiding van de motie van het Tweede Kamerlid Koşer Kaya, waarin hij aangeeft wat de arbeidsmarktpositie is van de alleenstaande ouders in de bijstand, en wat de afstand tot de arbeidsmarkt. Al die argumenten heb ik gebruikt om een brief aan de Kamer te schrijven. De invoeringsdatum is mijn derde argument om aan te geven dat ik het voorstel toch graag in stemming breng. Dat en het feit dat ik geaccelereerd heb omdat ik verwachtte dat het in oktober zou kunnen, verklaren de windstille. Toen ik mij dat voornam, wist ik nog niet dat de verkiezingen zo snel zouden komen. Dan hadden wij dit misschien wat meer ontspannen kunnen uitdiscussiëren. Ik probeer toch om zo ver mogelijk te komen.

Mevrouw Van Leeuwen gaf aan dat de gekozen procedure, gezien de aard en de complexiteit van het wetsvoorstel, een uitzondering moet blijven. De Kamer is

mij zeer ter wille geweest. Dat stemt mij in dit geval des te meer dankbaar voor de door de Kamer gekozen procedure.

Mevrouw Marga Klompé zei in 1963, toen zij de Bijstandswet verdedigde, dat 60.000 mensen gebruik zouden maken van de bijstand. Toen hadden wij in Nederland voor het eerst zoiets moois als een Bijstandswet. Na een fors aantal jaren maakten daarvan 600.000 mensen gebruik. Zoveel had niemand ooit gedacht. Dat gebeurde mede op grond van maatschappelijke veranderingen zoals echtscheiding. Het is ook niet echt gewoon dat een derde van de alleenstaande ouders in Nederland in de bijstand zit. Dat vind ik eigenlijk niet acceptabel. Niet alle, maar wel een groot deel van deze alleenstaande ouders, dat voor 95% uit vrouwen bestaat, zitten niet in de bijstand omdat zij niet kunnen werken, of omdat zij "ziek, zwak en mislukt" zijn, maar omdat zij laag opgeleid zijn of geen opleiding hebben. 9% van hen heeft nog nooit gewerkt en 64% heeft geen startkwalificatie. Daardoor zijn zij eigenlijk niet in staat om meer te verdienen dan het minimumloon. En als je niet meer verdient dan het minimumloon, heb je een voltijd baan nodig om uit de bijstand te komen. Op dat moment is die voltijd baan in combinatie met de zorg als alleen opvoedende ouder te zwaar. Dat verklaart waarom de bijstandsmoeders zeven, en in sommige categorieën zelfs acht of negen jaar, in de bijstand blijven. Dat is een van de redenen waarom ik vind dat wij daar echt iets aan moeten doen. Het is nog best een kunst om uit te vinden hoe je dat moet doen.

Hoewel ik daar op onderdelen behoorlijk kritiek op had, maakte de Awir het toch mogelijk om inkomensafhankelijke regelingen te bundelen. Een van de onderzoeken van de Algemene Rekenkamer van een jaar of drie geleden toonde aan dat er zo'n grote stapeling van inkomensafhankelijke regelingen was dat het inkomensbeleid niet alleen voor de cliënt, die daar vaak te weinig gebruik van maakte, maar ook voor de overheid weinig transparant was. De komst van de Awir maakte het mogelijk om inkomensafhankelijke maatregelen te clusteren. Dat gebeurt straks ook als de kinderkorting overgaat naar de Awir. Door deze combinatie van factoren krijg je een veel transparanter beeld van inkomensverhoudingen terwijl toch sprake is van maatwerk omdat het gaat om inkomensafhankelijke maatregelen.

Daar past dit wetsvoorstel in. Ik heb met genoegen beluisterd dat de fracties van de Partij van de Arbeid, de SP, GroenLinks, de SGP, de ChristenUnie en het CDA menen dat dit wetsvoorstel een oplossing biedt voor veel problemen die niet eerder werden opgelost. Er waren echter ook kanttekeningen; die heb ik goed gehoord. Met dit wetsvoorstel wordt erkend dat alleenstaande ouders vanwege hun opvoedkundige en verzorgende taken in beginsel niet fulltime beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Het is mogelijk dat een alleenstaande ouder wel in staat is om voltijds te werken, maar de regel is toch dat een alleenstaande ouder die een hoger inkomen heeft en dus een hoger uurloon verdient, daar veel flexibeler mee omgaat. Daar vroeg mevrouw Kalsbeek van de VVD naar. Bedacht moet worden dat alleenstaande ouders in de bijstand -- laag opgeleid, weinig toegang tot de arbeidsmarkt -- vaak vmbo-kinderen hebben. Ik vind het

daarom erg belangrijk dat de regeling doorloopt totdat de jongste zestien is. Dan heeft de alleenstaande ouder in combinatie met de deeltijdbaan de gelegenheid om de kinderen op te voeden en ervoor te zorgen dat het geen sleutelkinderen worden en dat het huiswerk wordt gemaakt. Dan is er net iets meer inkomen in huis, waardoor de kinderen inderdaad naar voetbal of ballet kunnen, of naar wat zij ook maar leuk vinden. Dan hebben zij een kans om net als andere kinderen goed op te groeien.

De vraag is of dat kan met dit wetsvoorstel. Dat is een vraag van kunnen en van willen. Als een alleenstaande ouder advocaat is, is het heel goed mogelijk om een Poolse au pair te nemen en dan kom je een heel eind. Dit wetsvoorstel is gericht op de mensen die dat geld niet hebben en echt rond 100% van het minimumloon of iets daarboven blijven zitten. De kinderopvang is voor die inkomensgroep gratis, maar verder heb je niet veel geld om het anders te plooiën dan werken en het huishouden doen. Daar moet wat ruimte in komen, want dan hebben die kinderen veel meer kansen.

Mevrouw Meulenbelt, mevrouw De Wolff en mevrouw Van Leeuwen spraken er al over dat de alleenstaande huishoudens een heel groot deel vormen van de arme huishoudens. Kinderen die opgroeien in een huishouden waar een laag inkomen is, hebben minder kansen in het leven. Er is door Esping-Andersen een belangrijk onderzoek gedaan naar de kansen van kinderen in arme gezinnen. De Sociale Verzekeringsbank heeft hierover vorig jaar een studieconferentie gehouden. Daaruit blijkt dat de kinderen van arme gezinnen gemiddeld vier jaar korter leven, vaker ziek zijn, gemiddeld twee jaar minder opleiding hebben en 70% kans hebben om later in dezelfde lage inkomensgroep terecht te komen. Dat is toch eigenlijk een toekomstbeeld dat je kinderen niet gunt.

Ik had drie doelen met dit wetsvoorstel. Ik wil graag dat alleenstaande ouders op eigen benen kunnen staan met een deeltijdbaan die zij kunnen combineren met de zorg voor de kinderen. Ik wil de armoedeval bestrijden, waar ik nog op terugkom, en ik wil de kinderen betere kansen geven. In plaats van 350.000 kinderen in arme huishoudens zijn er inmiddels al 430.000 en dat zijn er gewoon te veel. Dit wetsvoorstel kan er een belangrijke bijdrage aan leveren dat kinderen niet meer op het absolute bestaansminimum opgroeien, maar gewoon net iets meer. Dat net iets meer geeft betere kansen op school, omdat er een deeltijdbaan is en het ook geen sleutelkinderen zijn. Het gaat mij aan het hart en velen met mij, neem ik aan. Dat heb ik ook beluisterd in de inbreng van de verschillende woordvoerders. Dit zou een eind op weg kunnen helpen.

Er zitten twee prikkels in het wetsvoorstel. De ene is dat je wat meer moet werken om in de regeling te kunnen blijven, als de jongste twaalf jaar wordt. De tweede is dat je gewoon helemaal op eigen benen moet staan door voltijds te werken bij het minimumloon, als de jongste zestien is. Dat betekent dat het altijd een tijdelijke regeling is. Het is niet voor altijd, maar het is wel een regeling die meer kansen biedt dan de bijstand, die deze groep van alleenstaande ouders vasthoudt, niet omdat wij dat zo graag willen, maar omdat de sprong eruit te hoog, te groot en te onneembaar is.

Ik heb ervoor gekozen om het systeem van Vazalo zo vorm te geven dat de armoedeval wordt opgelost. De armoedeval is dat je er door de marginale druk nauwelijks iets aan overhoudt, als je meer werkt. De groep van alleenstaande ouders scoort hierbij uitzonderlijk slecht. Het is belangrijk dat je er iets aan overhoudt, als je meer werkt. Wij zeggen dan: werk moet lonen. Wie dat wil oplossen, moet de toeslag geleidelijk afbouwen. Daarbij moet in overweging genomen worden dat een substantieel deel van de toeslag bestaat uit het verzilveren van fiscale heffingskortingen. Deze mensen krijgen die niet omdat zij te weinig belasting betalen. Zo krijgen 47.000 ouders de alleenstaandeouderkorting niet en kunnen 154.000 ouders de combinatiekorting niet verzilveren. De mensen krijgen dus niet het geld dat wij daarvoor hebben bedoeld. Daar ligt een aantal fiscale redenen aan ten grondslag. Feit blijft dat deze mensen het niet krijgen.

Ik wil dat probleem oplossen. Met de geleidelijke afbouw voor niet-bijstandsgerechtigden die vlak boven het bijstandsniveau van 90% zitten, wordt alsnog verzilvering van de heffingskortingen gerealiseerd. Bij de laatste tranche is het alleen nog maar verzilvering van de heffingskorting.

Het gaat mij te ver om, zoals de GroenLinks-fractie doet, te praten over tax credit. Dat is een andere discussie, die ik in dit verband ook niet opzoek. Het gaat hier om het verzilveren van heffingskortingen. Dat gaat ook gebeuren met de kinderkorting waartoe het kabinet onlangs besloten heeft. Het lijkt mij dus op zichzelf een fatsoenlijke regeling. In mijn oorspronkelijke voorstel heb ik de kinderkorting meeverzilverd. Dat hoeft straks dus niet meer. Dat leidt ertoe dat de groep mensen met een inkomen tussen de 90% en de 115% van het bijstandsniveau met 7000 is afgenomen. Het gaat nog om een groep van 20.500 alleenstaande ouders, die in aanmerking komen voor een wat lagere korting. Het wordt immers afgebouwd. Dat is niet heel erg veel.

De ambtenaren van de ministeries van Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid en die van de Belastingdienst hebben veel berekeningen voor ons uitgevoerd. Ik ben daar zeer dankbaar voor. Ik bedank hen daar hartelijk voor. Ik bedank ook de bewindslieden die deze ambtenaren in de gelegenheid hebben gesteld om ons bij het werk aan het wetsvoorstel te steunen. Uit de berekeningen van de genoemde ambtenaren blijkt dat het gaat om, zoals gezegd, een kleinere groep mensen.

Mevrouw De Wolff heeft gevraagd hoe aantrekkelijk het is met de nieuwe regeling om minder te gaan werken voor alleenstaande ouders die net boven de bijstand zitten. Het kan dat zij dat doen. Zij houden dan minder inkomen over. Bij een inkomen van 110% van het netto minimumloon zijn die tientjes per maand echter hard nodig. Wij verwachten dus geen grote beweging bij dit strategische gebruik.

De omzetting van de kinderkortingen in de kindertoeslag is al aan bod geweest. Ik ben heel blij met de motie-Crone, die ervoor zorgt dat de kindertoeslag per 1 januari 2008 via de Awir loopt. Dat is een van de redenen waarom dit het goede moment is om dit wetsvoorstel aan de orde te stellen. Het kan immers meelopen, zodat er een efficiencybesparing ingeboekt kan worden bij de

invoering. Dat maakt ook dat het soepeler kan worden uitgevoerd.

De heer Van Driel geeft aan het jammer te vinden dat het oorspronkelijke recht op scholing uit het wetsvoorstel is geschrapt. Dat is onder andere gebeurd omdat een Kamermeerderheid daarom vroeg. Ik heb dat gevolgd. Ik realiseer mij ook dat ik niet al mijn dromen in één wetsvoorstel kan verzilveren. Af en toe moet je een pas op de plaats maken. Een van de redenen voor het oorspronkelijke voorstel is dat gemeenten nauwelijks investeren in scholing voor de grote groep zonder startkwalificaties. De monitor van Divosa van vorig jaar geeft ook aan dat het scholingsgeld niet wordt geïnvesteerd. Het is ook niet goedkoop. Om die reden heb ik in het wetsvoorstel een flinke pot voor scholing opgenomen. Het recht op scholing heb ik weliswaar niet opgenomen, maar wel de uitdaging aan de gemeenten om dat geld te benutten. Als alleenstaande ouders in deeltijd gaan werken, kunnen ze met een BBL-opleiding misschien toch aan een startkwalificatie komen. De combinatie van werken en leren en niet alle dagen van de week bezig zijn, is mogelijk. Mensen moeten de mogelijkheid hebben om te bouwen aan een stabielere plek op de arbeidsmarkt als de kinderen wat groter worden. Ik heb het recht op scholing er dus uitgehaald, maar de kans op scholing blijft bestaan.

Mevrouw Kalsbeek van de VVD-fractie heeft gezegd dat een voltijd baan niet per definitie slecht is voor kinderen. Dat ben ik met haar eens. De combinatie van arbeid en zorg is echter voor heel wat alleenstaande ouders een enorme belasting. Het gaat niet alleen om zorgtaken maar ook om opvoedkundige taken en daar heb je toch een ouder voor nodig. Die ouder moet er wel zijn als een kind gecorrigeerd of bij de les gehouden moet worden. Dat levert soms wat spanningen op. Mevrouw Van Leeuwen heeft het ook al gezegd: deeltijdwerk werkt preventief. Daarmee kunnen risico's voor opgroeiende jongeren voorkomen worden. Het voorkomt veelal criminaliteit en gezinscoaches. Geef zo'n gezin de kans. Dat probeer ik te bereiken met het wetsvoorstel.

Mevrouw Kalsbeek heeft ook gevraagd of de Wwb niet voldoende instrumenten heeft om alleenstaande ouders te steunen. Ik moet zeggen dat de Wwb in ieder geval de facto niet dat effect oplevert. Daar werd misschien in het begin wel op gehoopt. Dat was ook de aanbeveling van de Rekenkamer in 2003, toen zij een vernietigend rapport uitbracht over de werking van de Wwb in relatie tot de doelgroep van de alleenstaande ouders. Veel van de kritiek van toen ligt er nog steeds, al komen er nu gelukkig wel wat meer instrumenten. De motie-Noorman/Verburg maakt een zekere vorm van categoriaal beleid mogelijk. De staatssecretaris heeft dat ook geschreven in zijn brief van oktober. Een voorbeeld daarvan is een forfaitair bedrag voor de schoolkosten van kinderen. Dan hebben wij het echter over €100 of €200 per jaar en daar blijft het bij. Wij hebben het hier over een andere schaal en maat. Daarom is het niet zonder meer vergelijkbaar. Ik ben blij met die uitbreiding en met de uitvoering van de motie-Noorman/Verburg, maar het komt niet in de plaats van het voorstel dat nu op tafel ligt. Daarin staat de gedachte centraal dat alleenstaande ouders niet in de Wwb moeten zitten.

Er zijn vragen gesteld over de kinderalimentatie. Er was een brief van een wethouder uit Weert die daar een probleem mee had. Hij had een paar dingen echter niet zo scherp in beeld en daar moet ik toch iets over zeggen. Ik heb niet gekozen voor een bijstandachtige regeling, maar voor een toeslag. De Awir is een andersoortige regeling. Het gaat om werkenden die een toeslag op het inkomen krijgen, waaronder de verzilvering van de heffingskortingen. In de bijstand wordt alles heel precies gedefinieerd, maar in de fiscale wetgeving gelden hier en daar globalere criteria. Ik heb niet alles opnieuw willen doen, want dat is administratief belastend en diffuus. Ik heb voor dit wetsvoorstel het systeem van definities uit de fiscale wetgeving gekopieerd. Het is precies zoals in de Awir; het wijkt daar niet van af.

Nu kent de fiscus kinderalimentatie niet als inkomensbron. Dit voorstel sluit naadloos aan bij de Awir, dus bestaat kinderalimentatie ook in dit voorstel niet. Partneralimentatie bestaat wel, want die is ook bekend bij de fiscus. Het is bij de ene persoon een aftrekpost en bij de andere persoon een bijtelling. Voor de fiscus bestaat kinderalimentatie niet, maar in de bijstand is dat anders. Zolang je in de bijstand zit, wordt de kinderalimentatie verrekend, want de basis is de bijstand. Als je per 1 januari onder de Wet Vazalo valt, dan gelden de fiscale regels en die zijn voor iedereen hetzelfde. Er worden voor deze doelgroep geen andere fiscale regels gemaakt. Dit verschil heeft grote voordelen, want de Belastingdienst/Toeslagen kent door de huursubsidie en de zorgtoeslag al veel kenmerken die samenhangen met de persoon die een Vazalotoeslag zou vragen. Dit voorkomt dat er een nieuwe regeling moet worden getroffen; dit past er naadloos in.

Mevrouw Van Leeuwen (CDA): Ik begrijp deze uitleg, maar ik wijs erop dat er moeilijkheden kunnen ontstaan door de wisselingen die zullen optreden als mensen onder Vazalo vallen en vervolgens weer onder de bijstand.

Mevrouw Noorman-den Uyl: Daar hebben wij het volgende op bedacht, want wij hebben dit uitvoerig doorgeredeneerd. Als je in de bijstand zit en je hebt het voornemen om in een Vazaloregeling te stappen, krijg je tot 1 januari van dat jaar een toeslag uit de bijstand. Ook als je veel wisselend deeltijdwerk doet, is dat geen extra taak voor de gemeente, want tot nu toe worden de inkomsten altijd verrekend. Iedere maand is er dus een andere verrekening en dat is hun vak; dit levert dus geen extra belasting op. Per 1 januari van het jaar dat daarop volgt, krijgt betrokkene in de Vazaloregeling een vast maandelijks bedrag. Daarbij zijn twee zaken relevant.

In het jaar daarvoor is er sprake van verschillen in de huurtoeslag, in de kindertoeslag, enz. Daarom hebben wij ervoor gekozen om in het eerste kwartaal volgend op het eerste jaar dat betrokkene nog in de bijstand zit in de opmaat naar Vazalo, een toeslag van 5% te geven. Dit is niet zo gek, want de Belastingdienst/Toeslagen werkt voor de huursubsidie, de zorgtoeslag en straks misschien voor de Vazalotoeslag met een eindafrekening. Met een toeslag in het eerste kwartaal is het mogelijk om zonder schulden over te gaan.

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Stel je voor dat je zo'n fluctuerend inkomen hebt, dat je inkomen iedere maand heel verschillend is. De consequentie kan dan zijn dat het niet verstandig is om in de Vazaloregeling te treden, dat ontken ik niet. Het kan echter ook een stimulans zijn om een iets vastere baan te zoeken of iets vastere werktijden. Bijstandsouders hebben zulk fluctuerend deeltijdwerk, af en toe eens wat en dan weer niets, omdat hun inkomsten worden vrijgelaten tot de jongste vier jaar is en daarna nog maximaal zes maanden. Daardoor is het ook niet zo belangrijk of je een maand alle dagen werkt en dan weer twee maanden niet. Dit houdt op als het jongste kind vier jaar is. Als je dan in de Vazaloregeling wilt stappen in de opmaat naar een vaste binding met de arbeidsmarkt, zij het in deeltijd, is het verstandig om te kijken of je niet tot vastere afspraken met de werkgever kunt komen of ander werk kunt vinden. Dat is de consequentie van de regeling. Als je dit doet en je eenmaal onder de Wet Vazalo valt, ben je wel iedere maand verzekerd van een vast inkomen. Aan het einde van het jaar wordt er dan verrekend.

Wij hebben er daarom voor gekozen om de Vazalotoeslag die je inkomen boven bijstandsniveau kan brengen, niet onmiddellijk over het jaar gespreid uit te keren, maar in het eerste kwartaal van het jaar daarop een toeslag te geven als die hoger is dan 90% van het bijstandsniveau. Omdat je daarmee begint zodra je in de Awir stapt, het eerste kwartaal na je aanloopjaar in de bijstand, krijg je naast het vaste inkomen een toeslag en die toeslag biedt je de mogelijkheid om bijvoorbeeld je kind te laten voetballen en alles wat je verder nodig vindt.

Wij hebben hier lang over nagedacht, omdat het argument van de wisselende deeltijden een factor is die niet past in de Awir, dus niet dat heel fijnmazige maatwerk dat wel in de bijstand thuishoort. Wij willen een wat globalere regeling. Ik onderken met andere woorden dat de Vazaloregeling niet geschikt is voor mensen die om en om drie maanden wel en drie maanden niet werken, tenzij ze heel goed kunnen sparen. Het is en blijft een vrijwillige regeling, maar ik denk dat het een heel aantrekkelijk perspectief is voor mensen met een deeltijdbaan om op eigen benen te kunnen staan. Het was dus niet mogelijk om de Vazaloregeling af te stemmen op alle mogelijke situaties. Ik denk echter dat dat niet noodzakelijk is, omdat het een vrije keuze is om van deze regeling gebruik te maken en omdat mensen hun leven op deze regeling kunnen aanpassen. Het mooie van het aanloopstelsel is natuurlijk dat mensen de tijd hebben om zich hierop voor te bereiden.

Mevrouw De Wolff vroeg mij of ik een voorstander ben van fraudebestrijding. Natuurlijk ben ik dat. Deze regeling moet goed gehandhaafd worden. Bij het opstellen van de regeling is dan ook veel aandacht uitgegaan naar fraudegevoeligheid. Omdat er wordt aangesloten bij de Awir en bij de systematiek van de Belastingdienst/Toeslagen, zal iemand die voor de huursubsidie gedefinieerd is als een alleenstaande, dat ook zijn voor de Vazaloregeling. Het is dus niet mogelijk om zelf een keuzemenu samen te stellen uit de huursubsidie, de zorgtoeslag en de Vazaloregeling.

De Belastingdienst controleert de leefvorm die mensen opgeven. In de Wet op de zorgtoeslag is die controle verfijnd. De Belastingdienst werkt daarbij samen

met de gemeenten en de gba's. Het systeem is nog niet waterdicht, maar nu wij steeds meer gaan werken met digitale cliëntendossiers, zullen de mogelijkheden om met al deze regelingen de hand te lichten steeds kleiner worden. De staatssecretaris werkt hier terecht hard aan, want handhaving is belangrijk.

In de Tweede Kamer heb ik met uitvoerige voorbeelden laten zien dat er bij de Vazaloregeling weinig winst valt te boeken met versterking van de fraudebestrijding. Aan het einde van het jaar lopen mensen namelijk toch tegen de lamp. Gevolg daarvan is dat ze met een schuld blijven zitten en als een bijstandsouder iets erg vindt, is het een schuld. Al met al denk ik dat de regeling niet bijzonder fraudegevoelig is.

De invoeringskosten bedragen volgens de staatssecretaris 5 mln. en de structurele kosten komen uit tussen de 2 en 5 mln. De precieze omvang van de structurele kosten is natuurlijk afhankelijk van het volume, maar in vergelijking met de uitvoeringskosten van de bijstand zijn het "peanuts".

Er wordt aangesloten bij de fiscale criteria en begrippen van de Awir. Daardoor zullen zich geen problemen voordoen bij de kinderalimentatie. Deze vorm van alimentatie wordt immers niet betrokken bij de vaststelling van de huursubsidie, de zorgtoeslag of de kinderkorting. Het kan dus in één regel worden ingeschoven en dan hebben mensen niets meer te maken met de bijstand. Er is dus ook geen extra loket nodig, sterker nog: het bestaande loket kan sterk vereenvoudigd worden.

De staatssecretaris heeft op 27 oktober een schriftelijke reactie op een brief van mijn hand naar de Tweede Kamer gestuurd. Mevrouw Van Leeuwen vroeg mij, op mijn beurt op deze brief van de staatssecretaris te reageren. Ik heb dat eigenlijk al gedaan in eerdere opmerkingen. Mevrouw Kalsbeek heeft in dit verband gezegd: het initiatiefwetvoorstel leidt er niet toe dat alleenstaande ouders financieel op eigen benen komen te staan, want zij blijven aangewezen op ondersteuning door de overheid. Dat geldt echter voor iedereen die gebruikmaakt van de Awir. Ook iedereen die zijn hypotheekrente aftrekt, steunt op financiering van de overheid. Daar is ook niets mis mee; dat vinden wij allemaal een goed idee. Ik begrijp dan ook niet waarom je zou zeggen dat alleenstaande ouders niet op eigen benen staan als zij inkomen uit arbeid verwerven en daarnaast een toeslag krijgen. Ook de kindertoeslag is niet gelieerd aan directe uitgaven -- zoals wel geldt voor de huur- of zorgtoeslag -- maar is een algemene inkomensondersteuning louter vanwege het feit dat je kinderen hebt. Deze regeling is in dat kader niet anders omdat het specifiek om alleenstaande ouders gaat. Het geschetste fundamentele probleem is dus eigenlijk een kwestie van smaak. Het staat eenieder vrij om daarover een mening te hebben, maar het is duidelijk waar ik sta. In mijn ogen staan alleenstaanden op eigen benen als zij een deeltijdbaan hebben, hun kinderen verzorgen en mede met een toeslag in hun onderhoud voorzien.

De staatssecretaris heeft verder gezegd dat meer alleenstaande ouders dan nu afhankelijk zouden worden van de ondersteuning. Het zal helder zijn dat ik niet vind dat het gaat om afhankelijkheid. Bovendien heb ik

uitgelegd dat het vooral gaat om een verzilvering van de heffingskorting die wij deze groep graag zouden geven. Indien je vlak boven de 90% zit, is er nog een kleine toeslag. In dat licht is het onjuist om te spreken van afhankelijkheid van overheidsondersteuning.

Over de bewering dat de Vazalotoeslag niet in de Awir zou passen, heb ik al het nodige gezegd. Mevrouw Van Leeuwen heeft bovendien al aan de hand van de wetdefinitie perfect uitgelegd dat de toeslag er wel degelijk in past. Dat kan ik zelf niet beter, dus dat doe ik niet over; I rest my case.

Een ander punt dat de staatssecretaris naar voren heeft gebracht, is dat er meer groepen zijn zonder startkwalificatie. De CDA-fractie heeft in dat licht gevraagd: wat is het verschil tussen alleenstaande ouders in de bijstand en bijvoorbeeld mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn of ouderen die al heel lang in de bijstand zitten? Er zijn inderdaad overeenkomsten, maar ook verschillen. Ook ouderen of mensen die heel lang in een uitkering zitten, verdienen in mijn ogen extra inkomensondersteuning. Daartoe heb ik ooit het wetsvoorstel "lang-laag" ingediend. Dit is later in enigszins uitgekleden vorm -- de drie jaar is vijf jaar geworden -- overgenomen in de Wwb onder de naam "langdurigheidstoeslag". Ik ben blij dat die er is gekomen, omdat daarmee een zekere voorziening is getroffen voor degenen die langdurig in de bijstand zitten.

Tijdens mijn inbreng bij de behandeling in de Tweede Kamer heb ik aangegeven dat er iets voor valt te zeggen om ook een regeling te maken voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Deze doelgroep is echter veel complexer en kan veel moeilijker helder worden afgebakend. Het kenmerk van deze groep is juist dat men echt niet of veel minder kan werken. In de toekomst kan wellicht voor deze mensen een voorziening worden getroffen of een vrijlatingsfaciliteit worden gecreëerd als zij gedeeltelijk werken. In het verleden heeft een dergelijke regeling wel bestaan; het spijt mij dat die is afgeschaft. Die regeling was bedoeld voor mensen die op sociale of medische gronden alleen maar in deeltijd beschikbaar waren. Dit is echter niet wat ik voorstel. Deze mensen kun je wel tegemoetkomen. Ik heb bijvoorbeeld, toen de heer Melkert nog minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid was, samen met mevrouw Doelman een motie ingediend. Deze motie is in die periode in de wet opgenomen, maar is in de Wwb geschrapt. Ik vind dat dit een belangrijk instrument is voor mensen die werkelijk fysiek niet in staat zijn om voltijds te werken en daardoor uit de bijstand te komen. Dit is echter toch wat anders dan de alleenstaande ouder. Sommigen leden, bijvoorbeeld mevrouw Kalsbeek, hebben gevraagd waarom in de bijstand een faciliteit voor vrijlating van werk niet voldoende is. Dat is niet voldoende omdat je vastgehouden wordt in de bijstand, terwijl je eigenlijk geen fysieke belemmeringen hebt om te werken. Voor een alleenstaande ouder die kinderen moet opvoeden en die voltijds, dat wil zeggen 40 uur per week, niet beschikbaar kan zijn, is dat moeilijk. Ik illustreer dit aan de hand van een casus, die ik 26 november jongstleden heb ontvangen. Een alleenstaande moeder met een dochter van 21 maanden verblijft vanaf 6 januari 2006 vanwege mishandeling door haar man in een vrouwenopvang. Zij is inmiddels

gescheiden en ontvangt een uitkering van de Sociale Dienst. Hoewel zij geen Nederlandse achtergrond heeft, schrijft zij naar mijn mening heel redelijk Nederlands. Zij wil graag goed Nederlands leren. De Sociale Dienst vindt haar Nederlands echter goed genoeg en vindt dat zij geen cursus hoeft te volgen. Zij moet voltijds solliciteren. Hoewel haar kind nog geen twee jaar oud is, wordt zij door de Sociale Dienst verplicht om vijf dagen te werken. Zij mag ook geen enkele cursus meer volgen en wordt rechtstreeks naar het reïntegratiebedrijf gestuurd. Haar kind moet vijf dagen naar de kinderopvang. Zij is alleen in Nederland, heeft niet zoveel sociale contacten, heeft een klein kind en werkt vijf hele dagen. Welnu, met het oog daarop heb ik dit wetsvoorstel ingediend.

De staatssecretaris heeft gereageerd op de argumenten over de ontheffingsplicht die gemeenten geven. Hierover zijn voorlopige cijfers beschikbaar. Het cijfer van 11% is redelijk geruststellend maar de staatssecretaris heeft gelijk als hij stelt dat dit cijfer niet hard is. Het feit dat wij niet meer weten hoeveel het er werkelijk zijn, zegt wel iets over de mate waarin er gemonitord wordt op een gevoelig onderdeel van deze wet. Het is echter niet meer de 54% van voor de komst van de Wwb, toen er nog een vrijstelling was voor mensen met kinderen jonger dan vijf jaar. Er is dus sprake van een behoorlijke verschuiving, maar niemand weet hoe groot deze is. De werkelijkheid is ook dat het aantal alleenstaande ouders dat inkomen uit arbeid heeft, sterk afneemt vanwege het schrappen en terugbrengen van de vrijlatingsfaciliteit.

Wij hebben aan allerlei geledingen gevraagd wat redelijk is. Aan het CPB hebben wij gevraagd om een berekening, maar die maakte het planbureau niet, want het beschikte niet over de juiste cijfers. Wij hebben scenario's gemaakt. Het realistische scenario is dat waarin ervan wordt uitgegaan dat de uitstroom naar werk van alleenstaande ouders in de bijstand met behulp van deze wet in de toekomst gelijk wordt aan de uitstroom naar werk van alle andere groepen in de bijstand. De uitstroom van alleenstaande ouders naar werk is de helft van die van alleenstaanden. Daarnaast heb ik rekening gehouden met het feit dat 12.000 alleenstaande ouders in de bijstand inkomsten uit betaald werk hebben. Ik weet dat het wat afneemt, maar het is niet irreëel om te verwachten dat er direct bij de start een redelijk aantal uitgaat. De VNG heeft aangegeven dat 5400 in het eerste jaar uitstromen en niet slechts de 1500 die de staatssecretaris hanteert. Ik heb zelf de gesprekken met de VNG daarover gevoerd en denk dat mijn realistische scenario toch nog een slagje beter is dan het scenario van de staatssecretaris.

Tot slot, voorzitter, want het is nu wel mooi geweest: ik vind het bijzonder dat ik in de gelegenheid gesteld ben om deze toelichting te geven hier. Het is van belang voor de alleenstaande ouders in de bijstand dat zij de kans krijgen om op eigen benen te staan met een deeltijdbaan. Dat verbetert niet alleen hun arbeidsmarktpositie in de toekomst, maar vergroot ook de kans dat zij aanvullende scholing krijgen en een pensioenvoorziening kunnen realiseren. Als je immers zeven, acht of tien jaar buiten de arbeidsmarkt hebt gestaan, dan heb je echt te maken met een gigantisch pensioentekort dat je nooit meer inhaalt. Wij vinden het

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

belangrijk dat er voor deze groep mensen iets gebeurt. Dit wetsvoorstel zou daaraan een bijdrage kunnen leveren. Ik dank u.

De **voorzitter**: Dan is het woord aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Voor hem geldt eveneens: in der Beschränkung zeigt sich der Meister.

**

*N

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorzitter. Het moge duidelijk zijn na deze inbreng van mevrouw Noorman-den Uyl -- ik heb haar al geruime tijd mogen meemaken en zij weet altijd weer, zoals zij ook bij anderen doet, indruk te maken door haar energie, door haar kennis, maar vooral door haar vasthoudendheid -- dat ik heel veel respect heb voor wat zij op dit stuk gedaan heeft. Ik meen dat oprecht. Uit dit wetsvoorstel spreekt grote betrokkenheid bij alleenstaande ouders en hun positie. Het streven naar vergroting van de uitkeringsonafhankelijkheid en zelfredzaamheid komt met nadruk naar voren. Ook mevrouw Noorman steekt in op arbeidsparticipatie, maar vraagt, geeft en organiseert tegelijkertijd aandacht voor de zorg voor kinderen, voor hun positie en het daarbij behorende inkomen.

Hoe graag zou ik zeggen dat ik het volledig met haar eens was. Hoe vervelend is het dan tegen die achtergrond ook om er toch een paar kanttekeningen bij te moeten maken. Ik kan er niet omheen, vast te stellen dat ook mevrouw Noorman in haar betoog aan het laveren was tussen de aandacht voor de arbeidsmarkttoeleiding van alleenstaande ouders aan de ene kant -- zij benadrukt dat nog eens op het moment dat de kinderen twaalf jaar worden, dan wordt die druk weer wat groter -- en aan de andere kant de inzet om voor de kinderen te zorgen, zodat zij thuis kunnen komen, huiswerk maken en geen sleutelkinderen worden.

Daar zit een laveren in, daar zit een weging in die eigenlijk ook al uitgebreid aan de orde was toen er in deze Kamer gesproken werd over de Wet werk en bijstand, onder andere naar aanleiding van de inbreng van mevrouw Van Leeuwen. Zij heeft daar toen de nodige vragen over gesteld. Die vragen hadden indertijd -- en dat doen zij nu weer -- betrekking op de arbeidsplicht van alleenstaande ouders en dan vooral in het licht van de bepaling -- dat was het amendement van de heer Bruls -- dat gemeenten een afweging dienen te maken tussen het belang van arbeidsinschakeling aan de ene kant en de invulling die de alleenstaande ouder wenst te geven aan de zorgplicht aan de andere kant. Mevrouw Van Leeuwen heeft bij de behandeling van de Wet werk en bijstand met kracht bepleit dat de wens van de alleenstaande ouder op haar juiste waarde werd geschat. Mij lijkt dat ik mag zeggen dat zij daar bij mijn voorganger, de heer Rutte, gehoor voor heeft gevonden. Daar zit dat evenwicht dus ook in.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Voorzitter. Dat ontken ik niet. Wij hebben in dit huis een uitermate positieve discussie gevoerd, maar ik heb er van het eerste tot het

laatste moment op gewezen dat artikel 9, lid 2 een "kan"-bepaling in de wet is en dat de staatssecretaris het dus niet van de gemeenten kan afdwingen. Ik heb veel brieven met voorbeelden van het feit dat er toch anders met alleenstaande ouders is omgegaan. Dat is het probleem.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Dat begrijp ik. Ik heb alleen maar duidelijk willen maken dat het dilemma van zorg aan de ene kant en toeleiding tot de arbeidsmarkt aan de andere kant aan de orde is geweest. Ook heb ik mevrouw Van Leeuwen willen zeggen dat zij daar toen gehoor voor heeft gevonden bij mijn voorganger. Ik kan alleen niet ontkennen dat de wet de gemeenten de ruimte biedt om daar fatsoenlijk mee om te gaan en er een eigen invulling aan te geven.

Zoals gezegd, past het mij als niet-indiener van dit wetsvoorstel om daar een zo feitelijk mogelijke beschouwing van te geven, vragen over te stellen en mogelijkterwils antwoorden op te geven. Een van de vragen is wat Vazalo voor alleenstaande ouders tegen de achtergrond van de zojuist door mij geschetste afweging betekent. Vazalo is eigenlijk niet aan de orde bij alleenstaande ouders die een grotere baan of een grotere deeltijdbaan willen om financieel echt op eigen benen te staan en evenmin bij alleenstaande ouders die met instemming van de gemeente zorg willen laten prevaleren boven werk. Dan is er niets aan de hand. Vazalo speelt dan ook geen rol. Feitelijk kan mijns inziens worden vastgesteld dat de Wet werk en bijstand het alleenstaande ouders minstens net zo goed mogelijk maakt om zorg te combineren met deeltijdarbeid als Vazalo; misschien zelfs wel beter. De Wwb biedt de zekerheid van een stabiel inkomen. Daar is uitgebreid over van gedachten gewisseld. Een bonus, mogelijk op grond van de Wwb, kan hoger zijn dan het bedrag dat op grond van Vazalo kan worden verstrekt. Ik kom daarop terug tijdens de beantwoording van de vragen van mevrouw Van Leeuwen.

Aan alleenstaande ouders in de bijstand -- de volgende groep -- die met de gemeente geen overeenstemming bereiken over de door hen gewenste combinatie van arbeid en zorg, biedt Vazalo helaas geen soelaas. Daarbij plaats ik de kanttekening dat Vazalo voor de gemeente als argument kan dienen om de alleenstaande ouder minder ruimte te laten tot het maken van een afweging tussen arbeid en zorgtaken en om de arbeidsverplichting zwaarder te laten wegen. Op grond van een amendement van mevrouw Noorman en de heer Bakker, dat u zich ongetwijfeld herinnert, moet de gemeente zich bij de oplegging van de arbeidsplicht immers genoegzaam overtuigen van de beschikbaarheid van passende kinderopvang, de toepassing van voldoende scholing en de belastbaarheid van betrokkene. Met het oog op Vazalo kan de gemeente er misschien wel eerder dan nu van uitgaan dat aan die voorwaarden is voldaan. Het lijkt mij goed om dit de verschillende groepen op deze manier voor te houden.

Naast deze indeling van groepen alleenstaande ouders kom ik toe aan andere doelgroepen.

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Waarop baseert de staatssecretaris de stelling dat de gemeenten het anders zullen doen, zoals hij net zei?

Staatssecretaris **Van Hoof**: Ik zei niet dat die dat zullen doen. Ik heb alleen gezegd dat de gemeente zo onder verwijzing naar Vazalo kan reageren indien de alleenstaande ouder en de gemeente het niet eens worden over de mate van deeltijdarbeid en de toeleiding tot de arbeidsmarkt. Ik heb niet gezegd dat het een natuurlijk gevolg is. Ik wijs bij het opsommen van de varianten alleen op deze variant.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Dan valt de staatssecretaris in zijn eigen zwaard. Het is van tweeën een. Dit kan alleen zijn omdat de gemeente zegt dat men hele dagen moet gaan werken -- hij kent het principiële bezwaar van mijn fractie daartegen -- of helemaal niet werken.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorzitter. Ik val in geen enkel zwaard. Ik schets slechts voor welke groepen Vazalo relevant is en welke consequenties zich in welke situaties kunnen voordoen ten opzichte van de Wet werk en bijstand. Ik bepleit niets. Ik geef slechts een overzichtelijke analyse van de betekenis van deze wet voor de diverse groepen. Ik heb nog geen oordeel uitgesproken. Ik meen dat dit relevant is voor de verdere wegging van de betekenis van dit voorstel. Ik ben mijn betoog begonnen met een toelichting hoe ik hier namens het kabinet, dat het voorstel niet heeft ingediend, sta. Ik geef de argumenten weer vanuit de perceptie van het kabinet. Ik zal mij zo veel mogelijk beperken tot de feitelijke argumenten. Ik wil er geen grote dogmatische gedachten aan koppelen.

Voorzitter. Ik had de groep alleenstaande ouders in relatie tot Vazalo benoemd. In het debat met mevrouw Noorman is ook al een en ander gezegd over de andere groepen. Mevrouw Noorman heeft gezegd dat ook zij andere groepen identificeert die zij mogelijkwijs, om autonome redenen, in de positie zou willen brengen dat zij aanvullingen kunnen krijgen. Voor mensen die langdurig in de bijstand zitten, noemt zij de langdurigheidstoeslag. Zij stelt dat er wel iets voor te zeggen is om ook langdurig arbeidsongeschikten in aanmerking te laten komen, maar dat dit een complexe groep is. Uiteindelijk zet zij hierbij de accolade dat alle groepen toch anders zijn dan de alleenstaande ouders. Ik vraag mij af of dit inderdaad zo is. Ik zoek naar de rechtvaardiging voor de uitzondering die Vazalo maakt voor de groep alleenstaande ouders ten opzichte van andere kwetsbare groepen. Ik ben van mening dat mevrouw Noorman bevestigt dat deze vraag aan de orde kan worden gesteld.

De eenzijdige nadruk op alleenstaande ouders doorkruist naar mijn mening de evenwichtige aanpak van de groepen belanghebbenden die de Wet werk en bijstand voorstaat en waarvoor de gemeenten verantwoordelijkheid dragen. Het evenwicht moet zowel bestaan in de aanpak van uitkeringsgerechtigden, niet-uitkeringsgerechtigden en personen met een uitkering op grond van de ANW als in

de aanpak van doelgroepen zoals jongeren, ouderen, vrouwen, etnische minderheden en gedeeltelijk arbeidsongeschikten die binnen deze categorieën vallen.

Op alleenstaande, zorgende ouders die ervoor kiezen om niet te werken, is Vazalo niet van toepassing. Het contrast tussen de werkende, in deeltijd werkende en de niet-werkende alleenstaande ouders wordt daarmee door Vazalo in mijn inschatting vergroot. Dat leidt tot een nieuwe armoedeval.

Op basis van stukken die ik daarover aan de Kamer heb gezonden, heeft mevrouw Noorman gesteld dat gemeenten via de bijzondere bijstand iets extra's kunnen doen voor alleenstaande niet-werkende ouders. Als de gemeenten dat willen doen, verkleint dat de financiële prikkel van de bonus die Vazalo biedt wanneer hetzelfde extraatje niet eveneens aan de Vazalodoelgroep wordt verstrekt. Wanneer het extra's ook aan de Vazalodoelgroep wordt gegeven, is sprake van rechtsongelijkheid.

Voorzitter. Het is ingewikkeld. Er kunnen bovendien nog andere kanttekeningen worden gemaakt. In feite organiseert Vazalo voor een deel van de bijstandpopulatie een soort ongetoetst basisinkomen zonder rekening te houden met de afbakening naar andere groepen. Vazalo maakt ook nog eens onderscheid tussen alleenstaande ouders die het hele jaar werken en alleenstaande ouders die maar een gedeelte van het jaar werken. Mijns inziens mag het aspect van de uitwerking naar de diverse groepen niet onderschat worden en had dit punt nadrukkelijker gezien moeten worden. Een kanttekening is hierbij op z'n plaats.

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Het kabinet zou ook op voorhand minder negatief kunnen zijn. Het zou net als ik kunnen zeggen dat er over de afbakening van de doelgroep te twisten valt, maar het zou zich daarnaast kunnen voornemen eens te beginnen met deze doelgroep van de alleenstaande ouders. Het zou kunnen bezien wat deze maatregel doet voor de arbeidsparticipatie en het vervolgens als een uitdaging kunnen zien om te proberen bijvoorbeeld de groep van de gedeeltelijk arbeidsongeschikten te definiëren als de effecten bij de groep van alleenstaande ouders gunstig blijken te zijn. Het lijkt mij niet goed om op voorhand negatief te zijn op basis van de afweging die de staatssecretaris nu schetst; je zou hiervan als het ware ook een experiment kunnen maken en kunnen bezien of je van hieruit verder kunt in dit denkmodel.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Het experimentele karakter heb ik in de Wet Vazalo niet kunnen ontdekken en dat zit er volgens mij ook niet in. Mijns inziens maak ik mevrouw Noorman ook niet gelukkig als ik haar wetsvoorstel een experiment noem. Dit betekent dus dat wij feitelijk te maken hebben met een situatie die geldt voor één beperkte groep, terwijl die niet geldt voor veel andere groepen die ook onder de Wwb vallen. Dit punt wil ik hier met nadruk hebben genoemd.

Ik loop vervolgens de uitvoeringsproblemen langs zoals die gelden voor de verschillende belanghebbenden. Ik begin bij de alleenstaande ouders. Ik denk niet dat zij

het voorkomen van twee loketten, namelijk de Belastingdienst/Toeslagen en de gemeente, het grootste probleem zullen vinden. Toch moet genoemd worden dat de uitvoering van de Wwb onder één loket valt. Van nog meer belang is dat er tussen de twee loketten aansluitingsproblemen kunnen ontstaan; mevrouw Noorman noemde dit al in haar eerste termijn. Zij heeft erkend dat er kwetsbaarheid is op het punt van de inkomensschommelingen, die met deze aansluitingsproblemen verband houdt. De stabiliteit is wat minder duidelijk. Mevrouw De Wolff en mevrouw Van Leeuwen hebben daarop gewezen. Mevrouw De Wolff heeft daarbij ook het risico van schulden genoemd die daardoor kunnen ontstaan. Verder zal er mijns inziens vaker worden in- en uitgestroomd, omdat uitstroom al plaatsvindt bij een inkomen van €4366. Dit betekent dat het aansluitingsprobleem regelmatig aan de orde is als het inkomen wegvalt.

Het lijkt mij verder goed om iets over de partneralimentatie te zeggen. Een van de aansluitingsproblemen ligt bijvoorbeeld in het feit dat deze alimentatie zodanig in de bijstand is versleuteld dat daarover niet meer afzonderlijk inkomstenbelasting en premie hoeft te worden betaald. Na uitstroom uit de bijstand moet wél afzonderlijk op aanslag inkomstenbelasting en premie worden betaald. Dit betekent dat de partneralimentatie dan weer bruto wordt ontvangen. Dit is belangrijk voor de uitvoering, voor de betrokkenen en voor de instanties.

Het is voorstelbaar, hoewel een extreem geval, dat de uitkeringsgerechtigde te maken krijgt met vijf verschillende inkomensbronnen, te weten Awir, alimentatie, inkomsten uit WW of een andere uitkering, inkomsten uit arbeid en de Vazalotoeslag of aanvullende bijstand. Deze opsomming geeft aan welke situaties wij in de praktijk tegen kunnen komen. Naar aanleiding van een opmerking van mevrouw Van Leeuwen zeg ik dat het mij niet is ontgaan dat mevrouw Noorman de kinderalimentatie voor de Wwb na een nota van wijziging wél in aanmerking neemt. Bij de Awir blijft deze alimentatie nog steeds buiten beschouwing, omdat deze geen belastbaar inkomen is en dus voor de Belastingdienst onzichtbaar blijft.

Dan de uitvoeringsproblemen bij de Belastingdienst. De gegevensuitwisseling heb ik al genoemd, met alle risico's van dien. Ik heb ook samen met mijn collega van Financiën moeten vaststellen dat de Belastingdienst gericht is op massale processen, terwijl de Vazalodoelgroep voor de Belastingdienst een minimale doelgroep is. Dit betekent dat er een apart systeem ontwikkeld moet worden, dat dit geheel niet kan meelopen in de grote fabriek van toeslagen, met de daarbij behorende relatief hoge uitvoeringskosten. Er is ook een risico dat de aangevraagde Vazalotoeslag te hoog is en dat het inkomen tegenvalt. De Belastingdienst moet dan voor een eventuele terugvordering aantonen dat er bewust te hoog geschat is. Dit kan dan weer discussies opleveren, om het woord "fraude" maar niet te noemen. Ook wil ik in dit verband nog de communicatieslag met verschillende formulieren en dergelijke noemen.

Ten slotte de uitvoering bij de gemeente.

Tegenover de uitstroom van alleenstaande ouders uit de

bijstand staat voor de gemeente dat zij een nieuwe groep moet gaan bedienen, namelijk de alleenstaande ouders met een inkomen tot 115% van het minimumloon die gedurende een deel van het jaar werken. Dat is een geheel nieuwe groep voor de gemeente. De combinatie van twee inkomensvoorzieningen voor een en hetzelfde doel betekent dat er twee uitvoerende instanties zijn, dus alles wat er aan bureaucratie, gegevensuitwisseling, dubbel werk en grensgevallen te bedenken is, zal daarbij naar verwachting aan de orde zijn. Het zal in ieder geval zeer bewerkelijk zijn.

Ik heb nu in het kort de mening van de regering over de uitvoering gegeven. Ik leg er de nadruk op dat ik dit zo heb moeten doen, omdat mevrouw Van Leeuwen terecht zegt dat de Kamer een schriftelijke voorbereiding had kunnen inlassen en iets meer tijd en aandacht aan dit soort zaken had kunnen geven als ze eerder naar voren waren gekomen. Ik voel mij nu genoodzaakt om deze punten op te sommen, waardoor het lijkt alsof ik sta te overdrijven, terwijl het niets meer en niets minder is dan een feitelijke weergave van de uitvoeringsproblemen, die naar mijn mening niet onderschat mogen worden.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Ik zal proberen om het zo vriendelijk mogelijk te zeggen, maar voor dit laatste heb ik natuurlijk helemaal geen begrip. Sinds september vorig jaar, toen de discussie in de Tweede Kamer werd gestaakt, heeft de regering kunnen nadenken over de problemen die waren gerezen. Er was toen bijna een meerderheid voor dit wetsvoorstel. Ik mag toch wel verwachten dat er zo goed over nagedacht is dat ik nu op al mijn vragen een overtuigend antwoord kan krijgen?

Staatssecretaris **Van Hoof**: Met alle respect, dan wil ik graag wijzen op de procedure in de Tweede Kamer. Er was een initiatiefwetsvoorstel ingediend en u weet welke positie de regering dan heeft tegenover de indiener daarvan. Het initiatief voor het bewaken van de voortgang van de behandeling van het voorstel berust bij de indiener en mevrouw Noorman heeft vandaag op uw verzoek aangegeven, tot welk traject dit heeft geleid. Bij de bespreking van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer heeft de regering steeds klip en klaar aangegeven hoe zij ertegenover stond en welke overwegingen zij daarbij had. De regering heeft er uitdrukkelijk een oordeel over gegeven. Op een gegeven moment heeft mevrouw Noorman besloten om het voorstel niet in stemming te laten komen en het aan te houden, terwijl de regering niet had toegezegd, het voorstel over te nemen of ermee in te stemmen. In zo'n situatie vind ik het niet redelijk om te zeggen dat ik in de tussentijd had kunnen nadenken over het oplossen van de problemen. Die verantwoordelijkheid - en dat meen ik serieus -- lag op dat moment niet bij het kabinet tegen de achtergrond van een procedure, nogmaals, die voor mij ook niet helemaal inzichtelijk was.

De heer **Van Driel** (PvdA): Misschien mag ik de vraag op een andere manier stellen. De discussie aan de overkant is in juni 2005 begonnen en het is in september besproken.

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Dat is vijftien tot zeventien maanden geleden. Het kabinet, de staatssecretaris, heeft steeds gezegd dat dit wetsvoorstel qua doel en strekking sympathiek is, maar ingewikkeld. Waarom heeft de staatssecretaris, als hij denkt dat het op die manier kan, in die vijftien tot zeventien maanden de Wwb niet zodanig aangepast dat wij er niet nu over hadden hoeven praten?

Staatssecretaris **Van Hoof**: Het zal de heer Van Driel niet zijn ontgaan hoe het kabinet in de Tweede Kamer de discussie over dit wetsvoorstel heeft gevoerd. Het kabinet heeft toen ook gezegd wat ik nu heb gezegd. Het kabinet heeft in de Tweede Kamer, gezien vanuit het kabinet, de problemen aangegeven. U hebt gezien dat naar aanleiding daarvan mevrouw Noorman op een aantal punten in de richting van het kabinet een beweging heeft gemaakt. Dat lijkt mij de koninklijke weg. Het is een initiatiefwetsvoorstel uit de Kamer. Het is een initiatiefwetsvoorstel, waarbij het primair aan de indienster is om oplossingen te zoeken als er problemen zijn. Het kabinet had zijn mening en uit die mening mag u afleiden dat er geen aanleiding voor het kabinet was om in te spelen op hetgeen de indienster had neergezet. Dat is ook niet de rol van een kabinet.

De heer **Van Driel** (PvdA): U zegt dat doel en strekking sympathiek zijn en dat allen ervoor zijn dat alleenstaande ouders meer aan het werk gaan. Daarover zijn wij het met elkaar eens. Vervolgens zegt u dat het niet aan het kabinet is en dat de indienster het kabinet overigens ook tegemoet is gekomen. Dan zou het toch een groots gebaar zijn als u nu de indienster halverwege tegemoetkomt. Dan zou u toch een eind moeten kunnen komen. Na haar is het aan u. U hebt in elk geval in die vijftien maanden de kans niet gegrepen. Het zou u sieren als u haar nu tegemoetkomt.

Staatssecretaris **Van Hoof**: De heer Van Driel gaat voorbij aan mijn vergelijking tussen de Wwb en de Wet Vazalo. Dat vind ik jammer. Ik heb zojuist gezegd dat alles wat met de Wet Vazalo kan, in de Wwb ook kan en misschien nog wel beter. Op dezelfde manier kan daarmee hetzelfde worden bereikt en, sterker nog, misschien nog wel beter. Dat is ook aantoonbaar. Kijk bijvoorbeeld naar de mogelijke bonus. Tegen die achtergrond, waarbij ten eerste het kabinet vaststelt dat er een instrument is dat minstens zo goed zo niet beter is, waarbij ten tweede het kabinet niet het initiatief heeft genomen en waarbij ten derde het kabinet niet heeft gekozen voor de procedure en ook onwetend was over de procedure...

De heer **Van Driel** (PvdA): U had toch even kunnen bellen of zo?

Staatssecretaris **Van Hoof**: Ik heb alleen begrepen dat het aangehouden is. Dan houdt het op en weet je niet hoe het verder gaat. Met alle respect, maar u moet de voortgang van het wetsvoorstel niet op het bordje van het kabinet

leggen. Het is een tactische keuze geweest of een keuze om mevrouw Noorman moverende redenen. Ik respecteer die keuze, maar tegen de geschetste achtergrond van Wwb enzovoort vind ik het niet juist om mij te vragen waarom het kabinet de problemen niet heeft opgelost. Ik stel vast dat die problemen er zijn en dat ze er nog steeds zijn en ik noem ze tegen de achtergrond van de behandeling van de wet hier, vanuit het standpunt van het kabinet en wijzend op de mogelijkheden die er zijn.

De heer **Van Driel** (PvdA): De Wwb is nu bijna drie jaar in werking. Een aantal elementen ervan werkt goed en misschien zelfs wel boven verwachting. Daarover zijn wij het eens. Dit element werkt ver beneden verwachting. Het is dus tijd voor iets nieuws; het is tijd voor een nieuwe impuls. U zegt dat het niet aan het kabinet is om op te treden of interventies te plegen. U zit in het kabinet. U had kunnen zeggen dat de strekking sympathiek is, dat het doel sympathiek is, dat de arbeidsmarkt gaat aantrekken en dat die mensen op de arbeidsmarkt moeten blijven. Dat hebt u niet gedaan. Dat mag. Maar dan zou het u nu sieren als u wel iets deed. U kunt mij namelijk niet wijsmaken, ook niet met verwijzing naar de Wwb en hetgeen het laatste jaar is gebeurd, dat hetzelfde effect wordt bereikt als met de Wet Vazalo. Dat is eenvoudigweg niet zo, ondanks de bonus.

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorzitter. Misschien mag ik naar aanleiding van deze interruptie aantonen dat deze discussie zeer hybride is. De heer Van Driel probeert mij uit te dagen en zegt dat ik meer had moeten doen om de alleenstaande ouders uit de bijstand te krijgen en naar de arbeidsmarkt te geleiden. Daarop spreekt hij mij aan. Min of meer maakt hij mij een verwijt en zegt hij dat ik meer had moeten doen. Mevrouw Van Leeuwen zegt echter tegen mij: wacht even, misschien moeten wij in verband met de zorg van de alleenstaande ouder heel voorzichtig zijn met het geleiden naar de arbeidsmarkt. Ik respecteer die opstelling. Aan het begin van mijn bijdrage zei ik al dat ik moet laveren tussen twee dilemma's. Aan de ene kant moet er de mogelijkheid voor zorg zijn en aan de andere kant moet er sprake zijn van toeleiding naar de arbeidsmarkt. Misschien mag ik in dit verband de feiten laten spreken en zeggen wat de huidige situatie is. Thans hebben 85.000 alleenstaande ouders een bijstandsuitkering. Dat betekent dat in de periode september 2005 tot september 2006 het aantal alleenstaande ouders in de bijstand is gedaald met 5000. Deze daling loopt in de pas met de daling van het aantal andere leefvormen in de bijstand. Circa 12% van de alleenstaande ouders die een uitkering krijgen, verricht parttimearbeid. Dat betekent dat 88% een bijstandsuitkering krijgt zonder arbeid te verrichten. Ik wijs hierop, mede naar aanleiding van een opmerking van mevrouw Van Leeuwen. Op basis van deze cijfers kan niet de conclusie worden getrokken dat de gemeenten deze ouders massaal in de richting van de arbeidsmarkt hebben gedirigeerd. Ik zeg niet meer en niet minder, maar ik meen dat deze cijfers relevant kunnen zijn.

Ik meen dat het goed is dat ik nog inga op een aantal opmerkingen van de kant van de Kamer in eerste

termijn. Mevrouw Van Leeuwen legde de link met het jeugdbeleid. Zij sprak over alleenstaande ouders met jongere kinderen. Veelal hebben die mensen een driedubbele taak en zij vroeg zich af of die mensen niet tegemoet moesten worden gekomen. Ik wijs erop dat het kabinet in de afgelopen jaren specifiek beleid heeft gevoerd voor de jeugd. Daarbij was sprake van begeleiding, bepalingen voor de bijstand en een Taskforce Jeugdwerkloosheid. De gemeenten werd daarbij de nodige ruimte geboden. In een groot aantal situaties is mij gebleken dat gemeenten zoeken naar het bewandelen van de middenweg. Dat gebeurde met name als het om jonge mensen ging. Aan de ene kant werd dan de noodzaak van zorg voor het kind in aanmerking genomen en aan de andere kant de filosofie dat naarmate mensen langere tijd niet betrokken zijn bij de arbeidsmarkt en niet de nodige opleiding hebben -- vaak wordt daar de oplossing gezocht -- hun kans op een plaats op de arbeidsmarkt geringer wordt. Ik meen dat gemeenten daarop inspelen. Ik denk in dit verband aan de alleenstaande ouders die gebruik kunnen maken van een bonus, vrijlating of een eenmalige premie. Met de Wet werk en bijstand hebben wij echter de decentralisatiegedachte laten gelden en de uitvraag vermindert. Daarom kan ik geen exacte cijfers verstrekken. Die worden namelijk niet opgevraagd. Het spijt mij, maar de cijfers hierover zijn er gewoon niet.

Mevrouw Van Leeuwen vraagt waarom niet is gekozen voor een ruimere mogelijkheid voor vrijlating bij deeltijdarbeid binnen de Wwb. De vrijlating is zo vormgegeven dat dit instrument arbeidsinschakeling met zich brengt. Als uitvloeisel van de deregulering en decentralisatie is er geen ruimte voor centrale inkomensvrijlating. Dat gebeurt dus op decentraal niveau met individueel maatwerk. De Wwb geeft extra tegemoetkomingen voor alleenstaande ouders door vrijlating van inkomsten uit arbeid gedurende maximaal zes maanden toe te staan met een maximumbedrag van €173 per maand. Daar kan nog een eenmalige premie overheen komen van €2066 per jaar. De mogelijkheid van extra bonussen aan alleenstaande ouders kan dus heel gunstig uitpakken, in sommige situaties zelfs gunstiger dan Vazalo. De alleenstaande ouders met een kind jonger dan 5 jaar die inkomsten uit arbeid hebben, hebben recht op vrijlating van de aan de combinatie van arbeid en zorg gerelateerde heffingskortingen. Die bedraagt €80 tot €100 per maand. Uitgaande van deze filosofie en de filosofie die ik zojuist heb geschetst naar aanleiding van opmerkingen van de heer Van Driel hebben wij daar niet naar gekeken. Op zichzelf zou je kunnen overwegen om er nadere aandacht aan te geven.

Dan komen wij bij de wettekst van de Awir. Ik heb er een lang en heel technisch betoog over. Volgens artikel 1 is de Awir een inkomensafhankelijke regeling die recht geeft op een financiële bijdrage van het Rijk in kosten of bijdrageverplichtingen. Dat element in de definitie duidt erop dat de Awir niet bedoeld is voor algemene inkomensvoorzieningen. In de memorie van toelichting bij de Awir is dat bevestigd. Als voorbeeld van specifieke kosten worden genoemd de huur en de zorgverzekering; wij kennen ze allemaal. In de memorie van toelichting is ook aangegeven dat socialezekerheidswetten die in een algemeen inkomen

voorzien niet onder de definitie vallen. Die geven immers geen bijdrage voor die specifieke kosten of die bijdrageverplichting, maar vrij besteedbaar inkomen. Door de socialezekerheidsuitkeringen de vorm van een toeslag te geven, zou een stuk vrij besteedbaar inkomen onbelast worden genoten, waardoor ongerechtvaardigde verschillen ontstaan tussen uitkeringsgerechtigden en andere belastingplichtigen. Die verschillen hebben vooral gevolgen voor het recht op andere toeslagen en voor inkomensafhankelijke aftrekposten die dan weer worden beïnvloed. Door een algemene inkomensvoorziening vorm te geven als toeslag zou die toeslag anders dan de bijstand en alle andere socialezekerheidsuitkeringen, zoals de WW en de WIA, niet tot het belastbaar inkomen worden gerekend. Ook de Vazalotoeslag, waarbij de bijstand wordt omgezet in een toeslag, is een algemene inkomensvoorziening en hoort dus principieel niet thuis in de toelagensfeer. De Belastingdienst/Toeslagen is de geëigende uitvoeringsorganisatie voor echte toeslagen, maar niet voor sociale zekerheidstoeslagen met een algemeen karakter.

Volgens mevrouw Noorman is de nog in te voeren kindertoeslag ook een algemene inkomensvoorziening. Zij ziet daarin een rechtvaardiging om ook de Vazalotoeslag onder de Awir te brengen. Dat ziet het kabinet anders. Het ziet de kindertoeslag net als de kinderbijslag als een specifieke voorziening in de kosten voor kinderen. Het enige verschil met de kinderbijslag is dat de kindertoeslag inkomensafhankelijk is. Een toeslag naar draagkracht valt onder de reikwijdte van de Awir. De invoering van de kindertoeslag kan dan ook niet als argument worden gebruikt om te rechtvaardigen dat de Awir hiervoor geschikt is. Het is duidelijk dat hierover breed verschil van inzicht is. Ik ben van mening dat de wetstechnische consequenties van die verschillen relevant zijn en moeten worden bekeken.

Ik zou nog het nodige kunnen zeggen over de ramingen, maar zal dat vanwege de tijd achterwege laten.

Mevrouw De Wolff vraagt naar de werkdruk bij de Belastingdienst. Het lijkt mij goed om er iets over te zeggen, omdat allerlei wetten en regels uitgevoerd moeten worden. Het is voor de Belastingdienst dan ook niet mogelijk om per 1 januari 2008 voorschotten op grond van de Wet Vazalo toe te kennen, zo is mij door de collega van Financiën aangereikt. Dat zal niet mogelijk zijn voor 1 januari 2009. Het wetsvoorstel is nog niet stabiel. Het bouwen of verbouwen van automatiseringssystemen duurt minimaal negen maanden, zo wordt mij door Financiën aangereikt. Los daarvan moet rekening worden gehouden met de aanvraagformulieren, het vaststellen van de juistheid daarvan en de uitwisseling met de gemeenten, wat enige tijd zal vragen.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Wanneer is dat nieuwe gegeven bekend geworden? Wij hebben nooit anders gehoord dan dat de Belastingdienst/Toeslagen uitging van invoering per 1 januari 2008. Nu hoor ik hier op de valreep dat het 1 januari 2009 wordt, iets wat ook niet in uw brief van 27 oktober stond.

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Van Driel** (PvdA): "Hij wil gewoon niet", is de enige conclusie die wij kunnen trekken! Ik vind dit bijna niet meer kunnen!

Staatssecretaris **Van Hoof**: Ik geloof dat de heer Van Driel die conclusie niet kan trekken. Van het begin af aan heb ik aangegeven, hoe het kabinet wil en kan reageren op datgene wat met betrekking tot Vazalo wordt neergezet, en ik heb ook aangegeven dat het kabinet een feitelijke weging maakt, daarbij de spreiding benadrukkend.

De heer **Van Driel** (PvdA): Probeer nu eens een doorlooptijd van 25 maanden uit te leggen! In 25 maanden kun je verschrikkelijk veel doen. Voor een relatief eenvoudige wet heb je dertien maanden nodig. Ik kan mij dit niet voorstellen. Wij hebben de Belastingdienst hier altijd geprezen als een club die wat kan, met goede ICT, en nu zouden ze het in dertien maanden niet kunnen? Ongeloofwaardig!

Staatssecretaris **Van Hoof**: Dit zijn gegevens, mij aangereikt door de Belastingdienst, gegevens die alles hebben te maken met de wetwijzigingen die op dit moment lopen en de aanpassingen die moeten plaatsvinden. Ik breng de Kamer daar graag in tweede termijn of anders schriftelijk in detail van op de hoogte. Ik kan niet anders dan de Kamer meedelen wat door Financiën wordt aangereikt, dat heeft niets met niet willen, maar alles met kunnen te maken. Dit alles tegen de achtergrond dat, als je meer dan één regeling ingrijpend aanpakt, dit de nodige capaciteit vergt. Ik ben slechts de bringer van de boodschap. Dat klinkt onaardig en misschien een beetje laf, maar desgewenst kom ik daarop in tweede termijn terug.

Het zwaartepunt van mijn bezwaren ligt bij de uitvoering, de groepsafbakening en de wetstechnisch ongewenste discussie rond de status en de mogelijkheden van de Awir. De heer Van Driel vindt dat moet worden ingezet op werk, terwijl mevrouw Van Leeuwen wees op de zorg voor de kinderen, iets wat ik ook van de initiatiefneemster heb gehoord. Ik heb geprobeerd vanavond met evenveel respect naar beide elementen te kijken, maar ik kan niet om de door mij geschetste problemen heen, die bij de afweging wel degelijk een belangrijke rol moeten spelen.

*N

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Het zal niet verbazen dat ik de opvattingen van de staatssecretaris teleurstellend vind. Ik snap dat hij in moet gaan op een aantal details, omdat hij niet in de gelegenheid is geweest dat schriftelijk te doen, maar soms dacht ik bijna "hij wil niet". Het sterkste voorbeeld vind ik dat wij acht maanden nodig hebben voor invoering van de gezondheidszorgtoeslag, en 25 maanden voor financiële tegemoetkoming. Dat kan toch niet, dat is toch onevenwichtig?

Het verhaal van op eigen benen staan, is niet sterk. Immers, uit de bijstand en in de Awir gaan, is op eigen benen staan. Als alleenstaande ouder kom je wellicht nooit meer uit de bijstand, maar hier ben je na een aantal jaren wel uit.

Dan is het de vraag of je voor de alleenstaande een uitzondering moet maken. Mevrouw De Wolff heeft daar het een en ander over gezegd. Zij vroeg zich af of je het niet als een voorloper kunt gebruiken, om te kijken of het werkt. Ik heb daar een variant op. Waarom doen wij het niet vanaf 2008 voor vijf jaar? Daarna vervalt de wet automatisch als ze niet werkt, want als het niet werkt, moet je er immers mee ophouden. Dan hebben wij in ieder geval iets geprobeerd, dan zijn wij de mensen tegemoetgekomen. Dan hebben wij in ieder geval een poging gedaan om meer mensen te laten werken. De minister zegt dat 88% naast de uitkering niet werkt; 12% dus wel. Daar is dus nogal wat te winnen. Mij is wel duidelijk dat het kabinet er niet in gelooft, maar laten wij dan een horizonbepaling erin opnemen. Laten wij vijf jaar experimenteren.

De minister zegt in een tussenzinnetje dat nadere aandacht voor deze doelgroep eigenlijk geen kwaad had gekund, voor de hand had gelegen of misschien wel had gemoeten. Dat vervult mij toch met de hoop dat er in de opvatting van de minister nog enige ruimte is.

*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Voorzitter. Uit de discussie die wij hier geprobeerd hebben te voeren, begrijp ik heel goed dat dit wetsvoorstel geen oplossing is voor alle problemen. Ik begrijp ook heel goed dat het geen oplossing is voor alle kwetsbare groeperingen, zelfs niet voor de gehele categorie alleen opvoedende ouders. Waar ik het niet mee eens ben, is dat gesuggereerd wordt dat met dit wetsvoorstel een nieuwe ongelijkheid geschapen wordt. Ik ga ervan uit dat er al een ongelijkheid is en dat dit wetsvoorstel daar nou juist een antwoord op is.

Het is een feit dat alleen opvoedende ouders een kind niet kunnen ontslaan. Voor dat kind moet je je best doen. Je kunt niet denken: het valt een beetje tegen, ik hou ermee op. Het is geen baan die je kunt inwisselen. Dat is een heel erg hard gegeven. Het is niet alleen van individueel belang, maar ook van maatschappelijk belang dat daarmee goed wordt omgegaan. Daar moeten wij het nu eenmaal mee doen. Tegelijkertijd willen wij graag dat de alleenstaande ouder, meestal een vrouw, op eigen benen komt te staan en niet het hele leven lang afhankelijk is. Daar willen wij een antwoord op vinden.

Ik ben het ermee eens dat het wetsvoorstel van mevrouw Noorman niet op alles wat daarmee te maken heeft, een antwoord geeft, maar het is in ieder geval een stap in de goede richting. Mijn fractie wil dit wetsvoorstel niet graag wegdoen, tenzij iemand met iets beters komt, maar dat willen wij dan wel heel graag horen en niet pas over een heel lange tijd.

*N

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Ik dank mevrouw Noorman voor de beantwoording van de vragen. Wij hadden niet zoveel vragen gesteld, maar zij heeft uit het betoog heel goed de vragen gedestilleerd. De VVD-fractie heeft met belangstelling naar het antwoord geluisterd, maar is van mening dat haar bezwaren onvoldoende weerlegd zijn om tot een ander standpunt te kunnen komen. De VVD-fractie vond wel weerklank in het antwoord van de staatssecretaris op onze argumenten. Alles overziend ziet de VVD-fractie geen reden om tot een principieel ander standpunt te komen dan ik in eerste termijn naar voren heb gebracht.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Ik heb in eerste termijn afgezien van interrupties bij mevrouw Kalsbeek, hoewel ik heel grote moeite had met hoe zij het debat voerde, en dat was misschien zichtbaar voor de anderen. Zij sprak mij via de CDA-fractie in de Tweede Kamer aan. Ik vind dat altijd een gebrek aan eigen argumenten, dat wil ik nadrukkelijk stellen. Vervolgens vind ik: als er wordt geciteerd, moet er juist worden geciteerd. Ik heb op geen enkele wijze in de verhalen van de heer Bruls kunnen vinden dat hij zich tegen de systematiek van de Awir verzette. Integendeel. Van het begin tot het eind heeft de heer Bruls gezegd dat hij de termijn te kort vindt, omdat de Wet werk en bijstand net was ingevoerd en de Awir nog moest worden ingevoerd. Dat is een van mijn argumenten. Mevrouw Kalsbeek heeft gelijk wat betreft het andere argument, over de bevoorrechten, maar daar ben ik ook in mijn verhaal op ingegaan. Zij weet deksels goed dat een hoofdpunt van het kabinet in de laatste brief en in de voorlaatste behandeling is geweest de positie van de Awir in dit wetsvoorstel. Zij mag de CDA-fractie in de Tweede Kamer geen argumenten in de mond leggen die deze niet heeft gebruikt.

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Mevrouw Van Leeuwen, ik heb deze argumenten uit de Handelingen van de Tweede Kamer gehaald.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Kunt u mij dan de pagina tonen?

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Ik zal u deze straks tonen.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Graag. De heer Bruls heeft één keer over de systematiek van de Awir gepraat, maar dat was in relatie tot de kinderalimentatie.

Mevrouw **Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije** (VVD): Ik kan daar verder niets op zeggen, behalve dat ik in eerste termijn de argumenten van de VVD-fractie naar voren heb gebracht, met de argumenten van de heer Bruls, om aan te tonen dat de CDA-fractie op dat moment op

dezelfde wijze over het wetsvoorstel dacht. Dat was mijn enige bedoeling daarmee.

*N

Mevrouw **De Wolff** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. In de bijna acht jaar dat ik lid mag zijn van deze Kamer heb ik zelden zoveel passie achter de regeringstafel gezien als aan het begin van deze avond, toen mevrouw Noorman sprak over de doelstellingen van het door haar ingediende wetsvoorstel. Ik moet zeggen dat zij dat met grote overtuigingskracht verdedigde, zeker toen zij sprak over de positie van de kinderen, die ons en haar aan het hart gaan.

Dat neemt niet weg dat het voorstel dat zij heeft gepresenteerd, ogenschijnlijk toch wel ingewikkeld is. Wij moeten allereerst de hand in eigen boezem steken en constateren dat het niet goed was dat wij hebben afgezien van een schriftelijke voorbereiding. Ik heb alle begrip voor de reden waarom dat is gebeurd, maar ik denk dat de conclusie van deze avond is dat het te veel is gegaan over techniek en dat wij nog met te veel vraagtekens zitten. Misschien moeten wij kijken of wij dat op een andere manier oplossen; door een briefwisseling of een derde ronde na vandaag.

Ik was wat minder onder de indruk van de inbreng van de staatssecretaris. Hij had een concurrerend wetsvoorstel kunnen indienen om duidelijk te maken dat het binnen de systematiek van de Wet werk en bijstand veel simpeler en doeltreffender kan worden opgelost. Dat had hij in de afgelopen jaren kunnen doen, maar wij hebben hier nu één wetsvoorstel voorliggen en daar moeten wij ja of nee tegen zeggen. Er is geen alternatief van de regering waar wij alles afwegend de voorkeur aan zouden kunnen geven. Dat is geen verwijt, maar een constatering. Het gaat ons om dezelfde doelstelling als de indienst. Het zou kunnen dat een andere systematiek efficiënter of beter is, maar wij hebben niet de keuze tussen twee wetsvoorstellen, en dan is de kritiek van de staatssecretaris toch wat gratuit.

De staatssecretaris heeft gesproken over de invoeringsproblematiek bij de Belastingdienst. Wat dat betreft sluit ik mij graag aan bij de woorden van de heer Van Driel. Het komt mij uiterst vreemd voor dat de Belastingdienst meer dan twee jaar nodig zou hebben om deze uiteindelijk voor een betrekkelijk geringe doelgroep van toepassing zijnde wet in te voeren. In de afgelopen jaren hebben immers bij de Belastingdienst megaoperaties plaatsgevonden op het terrein van de huur- en de zorgtoeslag. Dit gaat er bij mij dan ook niet in. De staatssecretaris heeft hier ook een buitengewoon zware bewijslast. Hij heeft er in eerdere stadia van de behandeling immers nooit op gewezen dat het twee jaar zou duren voordat de Belastingdienst toegerust is om deze wet uit te voeren.

*N

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Voorzitter. Ook ik begin met een woord van hartelijke dank aan het adres van de initiatiefneemster voor de bezielde wijze waarop zij vecht

voor dit wetsvoorstel. Het gaat hier immers om mensen in een moeilijke situatie. Ik zeg ook de staatssecretaris dank.

Voor de CDA-fractie is de doelstelling van dit wetsvoorstel zo belangrijk dat wij de woorden van mevrouw De Wolff over de wijze van behandeling onderschrijven. Ik neem een deel van de schuld op mij. Ik heb zelf mee willen werken aan een spoedige behandeling. Wij hebben een schriftelijke behandeling gehad. Er is echter een vervolg nodig omdat er een aantal losse einden zijn. Dat heeft niet tot doel om het wetsvoorstel op voorhand af te schieten. Ik hoop dat de initiatiefneemster heel goed begrepen heeft met welke intentie ik deze discussie in ben gegaan. Wat dat betreft hoeft naar mijn overtuiging de door mij voorgestelde time-out, met een aantal vragen aan de initiatiefneemster en de staatssecretaris, niet al te lang te duren. Ik denk aan een aantal weken, zodat er geen misverstanden ontstaan.

Het is mij heel duidelijk geworden dat hier een knappe poging ligt om al het geëmmet met de zes verschillende heffingskortingen, zie bladzijde drie van de memorie van toelichting, op te lossen. Ik heb daar alle lof voor. De initiatiefneemster weet dat een principiële argument van de staatssecretaris is dat het wetsvoorstel zich niet verdraagt met de Awir. Lees ook weer de laatste brief. Ik heb gezegd dat dit niet juist is. Daarom dat ik ook aansloeg bij de opmerking van mevrouw Kalsbeek. Wij hebben het technisch bekeken. De Awir is gericht op een specifieke toeslag. De Vazalotoeslag is eveneens specifiek en is zonder bezwaar onder de definitie te brengen.

Het CDA maakt deel uit van de coalitie. Wij verschillen dan ook niet graag van mening met het kabinet. De staatssecretaris en de initiatiefneemster hebben aangegeven wat er sinds vorig jaar is gebeurd. Ik kan mij daar ook iets bij voorstellen. Het lijkt mij mogelijk dat het kabinet op korte termijn nog eens bekijkt hoe wij wetstechnisch gezien verder kunnen komen. De staatssecretaris heeft dat vandaag min of meer aangeboden.

Op een aantal vragen heb ik geen concreet antwoord gekregen. Er is omheen gedraaid. Voor ons blijft een groot probleem dat deze groep niet moet hoeven wachten tot ook aan de andere groepen recht gedaan wordt. Van de groep alleenstaande ouders is 42% van niet-westerse afkomst. Ook na de verkiezingsuitkomst is het nodig om signalen van verbinding af te geven. Hier ligt een serieus probleem. Ik roep de staatssecretaris op om een en ander creatief te bekijken. Verschillende verkiezingsprogramma's bieden oplossingen en doen meer recht aan alleenstaande ouders met kinderen die in de bijstand gevangen zitten. Daaromheen heb ik een groot aantal vragen gesteld om de waarheid boven water te krijgen. Daarbij speelde die bonusvraag. Daarop was het antwoord: dat weten wij niet precies. Wat weten wij dan eigenlijk wel? Wij monitoren de hele wereld, maar het antwoord op de meest essentiële vraag, namelijk hoe wij mensen moeten helpen, weten wij niet. Tegen de initiatiefneemster zeg ik dus dat zij die time-out moet nemen. Probeer op die twee hoofdpunten met een oplossing te komen. Het eerste is de studie van die groepsafbakening. Dat is een probleem waar de staatssecretaris mee kwam en dat wij ook in ons verhaal hadden opgenomen. Het tweede is de kwestie van de Awir en voor de initiatiefneemster vooral het duiventil-effect in

combinatie met de regeling. Ik ben ontzettend bang dat er een jojo-effect ontstaat tussen bijstand en Vazalo. Ik denk dat de initiatiefneemster nog even moet kijken hoe dat op te lossen is. Ik vraag dus om een korte time-out, niet alleen aan de initiatiefneemster maar ook aan het kabinet. Willen zij zich hierop bezinnen? De staatssecretaris heeft zelf gezegd sympathiek tegenover het voorstel te staan en slechts een paar kritische kanttekeningen te hebben. Een kanttekening kun je oplossen. Ik hoop dat het kabinet dit in overleg met de initiatiefneemster wil doen. Zullen wij een datum met elkaar afspreken?

De voorzitter: Mevrouw Van Leeuwen, u hebt de initiatiefneemster gevraagd om na te denken over een schorsing, maar daar gaat mevrouw Noorman-den Uyl niet over. Daar gaat deze Kamer over. U kunt kiezen uit twee opties: óf u doet een ordevoorstel, óf u geeft de initiatiefneemster en de staatssecretaris iets in overweging.
**

Mevrouw Van Leeuwen (CDA): Het is een overweging. Ik leg het als een gedachte voor aan de initiatiefneemster en de staatssecretaris. Ik dacht dat het zo kon. Ik wilde de collega's in deze Kamer aan het eind van mijn tweede termijn vragen of zij met uitstel van de behandeling kunnen instemmen. Ik heb begrepen dat in ieder geval één collega ook een betere behandeling wenst, want er ligt nog wel een aantal open eindjes.

*N

Mevrouw Noorman-den Uyl: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de waarderende woorden voor het wetsvoorstel. Ik zal kort ingaan op de opmerkingen die hij gemaakt heeft. Hij vroeg of het niet mogelijk is om binnen de Wwb zodanige voorzieningen te treffen dat de combinatie van arbeid en zorg beter wordt. Hij heeft een aantal groepen genoemd die hij binnen de Wwb onderkent als het gaat om alleenstaande ouders en dat heeft hij gerelateerd aan andere voorzieningen die net zo goed zouden kunnen helpen. De eerste groep is de mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Voor die groep is Vazalo niet geschikt. In mijn wetsvoorstel ga ik ervan uit dat met ongeveer een derde van de populatie iets aan de hand is. Het is goed dat er voor die groep bijstand is.

Voor de groep mensen die arbeid en zorg willen combineren zou de Wwb minstens zo goed kunnen functioneren, want er is immers de modusregeling. Er zijn twee categorieën. Er is een categorie van alleenstaande ouders met kinderen jonger dan vijf jaar. Voor die categorie is er een substantiële vrijlating, die zelfs hoger is dan Vazalo. Ik accepteer dat, maar ik vind eigenlijk dat je dat op termijn gelijk zou moeten trekken. Dat is nu echter niet aan de orde. Zodra het jongste kind vier is, val je van de ene dag op de andere terug in de bijstand. Dan is er geen vrijlating meer. De vrijlatingsfaciliteit ben je kwijt. De kans dat je op de dag dat je jongste vier wordt van het

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

ene op het andere moment aan de slag kunt, is niet erg groot.

Voor de tweede categorie die zo'n combi zou kunnen hebben, zou daar een premie tegenover staan. Als die premie maximaal €1900 is, is die toch van een heel andere orde dan de Vazalotoeslag. Sterker nog, die premie is nog niet eens voldoende om de heffingskortingen te compenseren die deze groep niet kan incasseren. Ik bestrijd deze conclusie van de staatssecretaris.

De derde groep die hij definieert, ontstaat doordat hij de uitstroom uit de bijstand, gezien de daling van het bestand, redelijk noemt. Ik wijs erop dat dit niet het geval is. De staatssecretaris noemt een percentage van 12. Dit dateert van een jaar geleden. Uit de recente cijfers van het CBS over de uitstroom naar werk blijkt jammer genoeg dat het getal van 10.430 mensen met inkomsten uit arbeid binnen de bijstand is gedaald naar 7.280. Dus in plaats van een opgaande lijn hebben wij hier te maken met een neergaande lijn. Dit ondersteunt helaas genoeg mijn stelling dat de huidige WBB onvoldoende is toegesneden op deze categorie.

De **voorzitter**: Mevrouw Noorman, ik wijs u en de staatssecretaris erop dat het, ook al is dat verleidelijk, niet de bedoeling is dat u op elkaar reageert. U bent nu in debat met de Kamer. Ik geef u in overweging om nu in te gaan op de vragen en reacties van de woordvoerders. Dit geldt ook voor de staatssecretaris.

**

Mevrouw **Noorman-den Uyl**: Mevrouw de voorzitter. Ik zal natuurlijk aan uw verzoek voldoen. Ik realiseer me deemoedig dat ik in mijn rol als Kamerlid anders kan reageren. Ik voeg mij uiteraard naar uw opmerkingen. Ik kan dit ook goed doen, omdat ik zie aankomen dat er een vervolg op dit overleg komt en dan kunnen die opmerkingen daar een plek krijgen.

De heer Van Driel heeft gevraagd of wij het wetsvoorstel vijf jaar kunnen uitproberen. Die overweging past in het wetsvoorstel. Daarin is voorzien in een evaluatie na vijf jaar om na te gaan of het wetsvoorstel voldoet aan de inzet. Dit hoeft dus geen bezwaar te zijn.

Mevrouw Meulenbelt zei: laat dit het zijn, tenzij u iets beters heeft. Ik heb dit nog niet kunnen zien.

Mevrouw Kalsbeek is door het antwoord op de vragen niet tot een ander standpunt gebracht. Dit zij zo.

Mevrouw Wolff en mevrouw Van Leeuwen betreuren het met het oog op de complexiteit van het wetsvoorstel dat er niet eerst een schriftelijke voorbereiding is geweest van deze behandeling. Het is natuurlijk aan de Kamer om te beslissen om dit alsnog te doen.

Ik kom hiermee op de opmerkingen van mevrouw Van Leeuwen over een time-out. Zij heeft gevraagd om een voorbereidende schriftelijke of mondelinge ronde binnen afzienbare termijn. Dit verblijdt mij, want dan kan ik alsnog reageren op de opmerkingen van de staatssecretaris. Belangrijker is echter dat dit de mogelijkheid biedt om de Kamer nog diepgaander te informeren over de voorliggende zaken. Daar is nog wel

degelijk het nodige over te zeggen. Als wij dit proberen in de tijd te limiteren, wil ik daar heel graag aan meewerken. Ik vind het van groot belang dat dit wetsvoorstel tot stand komt. Als het kabinet in staat is om het wetsvoorstel dat nu nog voor advies aan de Raad van State voorligt en dat beoogt om per 1 januari 2008 een fiscale kinderkorting in de Awir op te nemen als toeslag, moet het ook mogelijk zijn om daarin een wetsvoorstel op te nemen dat naar het zich laat aanzien op korte termijn kan worden afgerond.

Ten slotte citeer ik graag staatssecretaris Wijn, die bij de afronding van de plenaire behandeling in de Tweede Kamer zei: "Er ligt iets voor wat gerijpt en doordacht is. Per saldo gaat het erom of je het politiek wil of niet. Ik meen dat die opmerking van de zijde van het kabinet expliciet gemaakt moet zijn." Dat lijkt mij een mooi slot. Ik dank u voor dit moment.

Ik herhaal dat ik mij goed kan vinden in de procedurele voorstellen van de Kamer.

*N

Staatssecretaris **Van Hoof**: Voorzitter. Voordat ik op het voorstel van mevrouw Van Leeuwen en mevrouw De Wolff inga, reageer ik eerst op enkele opmerkingen van de woordvoerders in tweede termijn.

Ik denk dat er bij de heer Van Driel sprake is van een misverstand over de tijd die de Belastingdienst nodig heeft. In september 2005 is de Kamer gemeld dat de wet niet eerder dan op 1 januari 2008 kan worden ingevoerd. Het is nu ver in 2006 en alleen al daardoor zal de wet niet eerder dan op 1 januari 2009 kunnen worden ingevoerd.

De heer **Van Driel** (PvdA): Conclusie: het kabinet wilde toen ook al niet!

Staatssecretaris **Van Hoof**: In het wetsvoorstel van mevrouw Noorman wordt overigens wel geregeld dat de gemeenten op 1 januari 2008 met de Vazaloregeling aan de slag gaan. Dat betekent dat alleenstaande ouders die in 2008 uitstromen, bediend zullen worden via de maandelijkse Vazalotoeslag. Ik probeer de heer Van Driel hiermee duidelijk te maken dat er geen sprake is van onwil en dat mijn opmerkingen aansluiten bij hetgeen hierover al eerder is gezegd. Zijn conclusie is dan ook niet helemaal juist, maar ik reageer daar later graag uitgebreider op.

Mevrouw Meulenbelt vroeg mij of het mogelijk is om naar iets beters te zoeken. Ik zou de Kamer alleen maar tarten als ik nog een keer herhaal hoe ik aankijk tegen de mogelijkheden van de Wet werk en bijstand en daarom doe ik dat maar niet.

Kunnen wij de komende tijd met elkaar gaan zoeken naar overeenkomsten en, zo nee, kunnen wij dan in ieder geval onze verschillen goed in beeld brengen? Daarbij zou in ieder geval ingegaan moeten worden op de groepsafbakening, de Awir, de uitvoering in brede zin en het duiventilelement dat mevrouw Van Leeuwen noemde. Ik heb namens het kabinet steeds gezegd dat wij sympathie hebben voor het doel van al het werk dat mevrouw Noorman voor dit wetsvoorstel heeft verricht. Daar staat

GECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

tegenover dat ik met haar van mening verschil over een aantal onderdelen van de vormgeving. Ik heb mijn kritiek vanavond vooral toegespitst op praktische zaken. Ik denk dat het nuttig en zinvol is om daarover in de komende tijd helderheid te verschaffen. Ik ben daartoe bereid. Ik hoor echter wel graag wie het voortouw zal nemen en wie waarvoor verantwoordelijk is. Doet de Eerste Kamer daarvoor een procedurevoorstel? Of komt de initiatiefneemster zelf met een voorstel? Ik ben verder natuurlijk ook bereid om zelf actie te ondernemen. Ik hoor echter wel graag vanavond wie waarvoor verantwoordelijk is, opdat ik later niet kan worden aangesproken op iets wat ik wel gedaan zou moeten hebben.

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Voorzitter. Gehoord de antwoorden, verzoek ik u, de beraadslaging te schorsen. Ik denk dat ik nu al wel kan zeggen dat wij in de eerstvolgende commissievergadering in staat zullen zijn om onze vragen nauwkeurig te formuleren.

De **voorzitter**: Ik stel voor om de beraadslaging tot nader order te schorsen. De initiatiefneemster en de staatssecretaris zullen binnenkort worden geïnformeerd over onze beslissing over de duur van de schorsing.

**

Daartoe wordt besloten.

De beraadslaging wordt geschorst.

Sluiting 22.05 uur.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid
te doen plaatsvinden op 12 december 2006:
Planologische kernbeslissing Derde Nota
Waddenzee (26431, nrs. 93 en 94).

!Besluiten!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op:
5 december 2006

Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de beëindiging van de bekostigingsrelatie tussen de agrarische innovatie- en praktijkcentra en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (30541);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2007 (30800 V);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2007 (30800 VIII);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2007 (30800 X);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2007 (30800 XII);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2007 (30800 A);

Uitvoering van titel 7.5 (Pacht) van het Burgerlijk Wetboek inzake de samenstelling en werkwijze van de grondkamers en de centrale grondkamer (Uitvoeringswet grondkamers) (30833);

19 december 2006

Wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta (Wet op de archeologische monumentenzorg) (29259);

Planologische kernbeslissing Ruimte voor de rivier (30080);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen door de vaste commissies voor Verkeer en Waterstaat te doen plaatsvinden op 5 december 2006 (i.p.v. 28 november 2006):

Wijziging van de Waterschapswet en de Wet verontreiniging oppervlaktewateren in verband met de modernisering en vereenvoudiging van de bestuurlijke structuur en de financieringsstructuur van waterschappen (Wet modernisering waterschapsbestel) (30601);